

KUTƏƏSUTU TAKƏLAYA NAALƏ NYƏŊKA Kutəlutu

Pa keesəyi takəlaya kanə ka taa tətəyo Tafiiti pəyalu Saluməŋ kawulaya təyəu təm. Iso seəu təm kenə pə tənə pə kite. Pə təo ké takəlaya ŋmaalu keesəyi Saluməŋ ŋmau ke Iso təsele na Lefii kətəlaa krau təm, na Yuta awulaa lelāa tayənyu ke iso seəu, na iso seelāa Təəu acima tayənyu na isəna pa hiiwa kiin takəlaya tə.

Isəna pa faya Kutəəsutu II takəlaya tə:

Saluməŋ kawulaya təyəu na Iso təsele ŋmau, titite
1-9

Iso seəu tayənyu na Yosalem nyəma kuuu təm,
titite 10-36

ISEYELI WULAU SALUMƏŋ TƏM

¹ Mpyəy Tafiiti pəyalu Saluməŋ nyəsa i kawulaya. I Iso Taca ka we i waali ké na í kusəyi i nyuyə.

*Saluməŋ sələma Iso ké ləmayasəe
(Awulaa I 3:4-15)*

² Mpyəy kuyaku nakuli Saluməŋ kota Iseyeli nyəma tənə. Uəna pə tu kələnə yoolaa iyaya (1000) nyəŋ nyəma, na nuuwa (100) nyəŋ nyəma, na təm huulaa na luləŋ nyəŋ nyəma. ³ Uəna í na pa tənə mpa paa kota i kin tə pá polo təfeenle nte tə we Kapawəŋ tə. Mpi tə, tənaya Iso təmle tu Moisi ka lapa cokəle nteye wulaya tetu taa tə tu weə.

⁴ Waatu un Tafiiti ka tema Iso atakaa krayau ke Kiliyatı-Yeyalim na í pona-i Yosalem. Na í su lonte

nte tō taa ɪ ka tayana-ɪ tōyō cokäle taa. ⁵ Ama ɪ su nyəghəlyu kusεεmuyu kōtaya tēlate ke cokäle ɪsentaa. Nteye Ulii pəyalu Pəsaleli wei ɪ ké Uu saali tō ɪ ka lupa.

Tənaya Salwməŋ na ɪ waali nyéma tēna pa polaa na pá pəəsi Iso. ⁶ Nyəghəlyu kusεεmuyu kōtaya tēlate nte tu wε tēsulle cokäle kin tēna tō tō tō ké Salwməŋ lapa Tacaa ke kōtasi nsi kəkō nyaya si tēna tōyō iyaya (1000). ⁷ Mpyōyō Tacaa lu ɪ tōō ké ahoō anɪ na í tāmɪ-ɪ si: Səlēmɪ-m mpi n caa si ma ha-ŋ tō.

⁸ Ntēna Salwməŋ cō-ɪ si: Kōpantu ke n lapa ma caa Tafiiti na ń yeke si má lēeti ɪ lonte taa. ⁹ Mpu tō, Tacaa Iso, la nōyō ŋka n ka su ma caa Tafiiti tō. Mpi tō, piitim mpi pə tōō n kra-m wulav tō pə yēlaa wε paɣale ké isu kanyəŋa. ¹⁰ Uε la suulu na ń ha-m ləmayasεε na nyəm na má cəkəna kawulaya tōyōu ke yēlaa pane pa tōō. Ye pə taya mpu nōyōlv kaa pəsi nyá yēlaa samaa ɪε.

¹¹ Ntēna Iso cō Salwməŋ si: Timpi n ta səlēmɪ-m wεnav, yaa teeli, yaa nyá kolontunaa í si, yaa weesuyu kōtayalyu, ɪlena ń səlēmɪ-m ləmayasεε na nyəm si ń pəsi na ń tōyōna kawulaya ke ma yēlaa mpa pa tōō ma kra-ŋ wulav tō. ¹² Maa ha-ŋ ləmayasεε na nyəm mpi, na wεnav, na teeli, na pə kəli awulaa tēna. Paa kōpəma, paa nyá waali nyéma.

¹³ Mpyōyō Salwməŋ kula cokäle cōlō tənaya Karawəŋ tēfēenle na í mēli Yosalem na í tōyō Iseyeli nyéma tōō ké kawulaya.

Salwməŋ toŋ na ɪ wεnav pə təm

(Awulaa I 10:26-29; Kotōosoto II 9:25-28)

¹⁴ Mpyōyō Salwməŋ kpɛyela ɪ yoou keεkenaa na pə kraɣanəŋ na pə lu keεkenaa iyaya na nasəle (1400), na kraɣanəŋ iyisi naanɔwa na naale (12000). ɪlena

í su pə taa lenti ke ı kin ke Yosalem. Pə kaasa nti ilena pá su təlye timpi timpi paa tayanaa sı pá su-ti tə. ¹⁵ Salbməŋ kawulaya waatu liyitee ka we Yosalem taa ké ısu pɛɛ. Na pə kaası na kpenkpelası kupaŋsi náá təli yem ısu tuŋ wei pa yaa sı Sikoməə na í nyəki tətəkəle taa tə. ¹⁶ Icipiti na Silisii pə acalɛɛ taa ké payətəlaa pukaya na pá yaki Salbməŋ krayanəŋ na pá kəŋna. ¹⁷ Liyitee nyəgətu nasətoso nasətoso (600) ke payətəlaa yakaya Icipiti yooú kɛkɛnaa. Ilena pá yaki krayanəŋ ke nyəgətu nunuwa na nule na naanuwa naanuwa (150). Pa yakaya na pá pɛɛtəŋa mpv tətəyə Hiti na Silii pə awulaa.

*Salbməŋ tayanəyi Iə təsele ŋmav təm
(Awulaa I 5:15-32; 7:13-14)*

¹⁸ Mpyúy Salbməŋ tú ı taa sı ı ká ŋmá Taca ke ı təsele na ı kawulaya təyaya.

2

¹ Mpyúy Salbməŋ caa wontu səyəllaa ke yəlaa iyisi nutoso na naanuwa (70000), na pɛɛ saakəlaa ke iyisi nunaasa (80000) sı pá la təmle ke puyv taa. Na yəlaa iyisi tooso na nasətoso (3600) feŋiyi pa təə.

² Ntəna Salbməŋ tili na pá heeli Tiiri wulav Hilam sı: Tilina-m kpenkpelası kupaŋsi nsi n ka tilina ma caa Tafiiti na í ŋmana ı təyaya tə. ³ Ma təŋa Iə Taca ke kutuluɣu ŋmav ké sı paa wəki-ı tulaalvnaa na pá haaki-ı potopotonaa ke kutamsa. Na pá laki-ı kətasi nsi kəkə lusa sı təna təyə tanaŋ na taanaya, na kuyɛɛŋ kuvɛɛsəŋ, na ıətənaa kuyɛɛŋ kancaalaya nyəŋ, na Taca acima kuyɛɛŋ leləŋ. Təmle ke pə tv Iseyeli nyéma ke tam təə. ⁴ Mpi tə, kutuluɣu ŋku ma caa ŋmav tə kv ké səsəv ké. Pə taya pulv, ta Iə

kǝla tuŋ tǝnaɣa sǝsǝntu kǝ. ⁵ Paa na mpv tǝ, nǝɣɔlv u pǝsǝɣi na í ŋma-i tǝcaɣale. Pǝ taya pulv, ɪsǝtǝnuɣv na kv tǝv tǝna, kv ta tala-i. Pǝ tǝv kǝ ma maɣamaɣa maa hǝŋ ma ti si ma ŋmaaki-i tǝcaɣale. Ama timpǝ paa sǝɛki-i na pǝ lakǝ-i kǝtasǝ tǝɣɔ. ⁶ Mpv tǝ, Hilam tilina-m wei ɪ nyǝmǝ wula na liɣitee nyǝɣǝlvɣv na kvseemvɣv na nyǝɣǝlvɣv maɣamaɣa pǝ tayanvɣv tǝ. Na í nyǝmǝ tǝtǝɣɔ pǝŋ kvseemǝŋ cǝŋcǝŋ, na kvseemǝŋ maɣamaɣa, na akpaayala nyǝŋ tayanvɣv na fotoonaa lǝsvɣv tǝ. Uena pǝntv na yǝlaa mpǝ ma caa Tafiiti lǝsaa na pǝ we Yosalem na Yuta tetv taa tǝ pǝ lá tǝmle nǝtǝ. ⁷ Nyǝ tǝmle nyǝmǝ í setǝ-m Lipaŋ pǝvɣv taa tuŋ kvpaŋ. Mpi tǝ, pa nyǝmǝ pǝ tǝmle ke teu kǝ. Ma nyǝmǝ kǝ polo na pǝ sǝna-we. ⁸ Uena pǝ kǝntǝ na pǝ setǝ-m kǝpǝŋkǝlasǝ ke sǝsǝm. Mpi tǝ, Iǝ tǝsǝele nte ma ŋmaaki tǝ tu tǝv sǝsǝm kǝ na tǝ tewa. ⁹ Maa cǝla tuŋ setǝlaa mpǝɣe mvlvm tǝŋnǝnaa iyisi naatoso (6000), na tǝɣǝnaɣa pǝe tǝŋnǝnaa iyisi naatoso (6000), na svlvm ke liitilinaa iyisi nasǝnaasa (80000), na nim ke mpv tǝtǝ.

¹⁰⁻¹¹ Mǝpǝɣǝ Tiii wulav Hilam cǝ Salǝmǝŋ na takǝlaya si: Ma sǝe Iseyeli Iǝ Tacaa wei ɪ lapa ɪsǝtaa na ate, na í ha Tafiiti pǝɣaya nyaya lǝmaɣasǝe na nyǝm na layatv si nǝ ŋma-i Iǝ tǝsǝele na nyǝ kawulaya tǝɣaya tǝ. Tacaa sǝɔla ɪ yǝlaa tǝɣɔ ɪ kpa-ŋ pa wulav. ¹² Maa tilina-ŋ apalv wei pa yaa si Hulam-Api tǝ. Apalv mǝ ɪ nyǝmǝ niŋ tǝma kǝ na í wena layatv. ¹³ I too ke Taŋ kǝkǝle tv kǝ, na ɪ caa ke Tiii tv. Mpi mpi pǝ tǝmle ɪ nyǝmǝ tǝɣǝle, wula na liɣitee nyǝɣǝlvɣv, na kvseemvɣv na nyǝɣǝlvɣv maɣamaɣa, na pǝe na kǝpǝŋkǝlasǝ na pǝŋ wei pa sǝesaa tǝ, na kvseemǝŋ cǝŋcǝŋ na wei pa lii akpaayala tǝ, na kǝpǝŋkǝpǝntu

toŋ nyəntu pəəŋ pə tayənuɣu. I nyəmə tətəyɔ lɛsəŋ saakuɣu təm. Paa təmle nteye n tu-ɪ ɪ lakɪ ké. I na nyá nyéma na mpa nyá caa wulav Tafiti ləsaə tə paa lana. ¹⁴ Pənentɛ tacaa, tilina-tuɣu təyənaya pɛe na solum na nim mpi pə təm n yəyətəə tə. ¹⁵ Tu polo Lipəŋ puɣu taa, na tɛ seti tuŋ wei ɪ tənə n caa tə, na tɛ həkə-ɪ na tɛ tu tenku taa na pə tala Safa. Uena n yele na pá kpaɣa na pá pona Yosalem.

¹⁶ Ḿpúyú Saluməŋ kala caɣalaa tənə mpa paa wɛ lɛyɛli taa tə, na pə kɛsəna kəkəluɣu ŋku ɪ caa Tafiti ka lapa tə. Paa wɛ yəlaa iyisi nunuwa na nule na naanuwa na tooso na nasətoso (153600). ¹⁷ Ḿpúyú Saluməŋ ləsa wontu səyella ke iyisi nutoso na naanuwa (70000), na mpa pa saakəyi pɛe ke puɣu taa təyɔ iyisi nunaasa (80000), na mpa pa tuɣi lɛlaa ke təma na pá fəŋyi a təy təyɔ yəlaa iyisi tooso na nasətoso (3600).

3

Isə təsɛɛɛ ɲmav (Awulaa I 6:1-38)

¹ Ḿpúyú Saluməŋ suv Tacaa təyaya ɲmav ke Moliya pulaya təy. Tənaya Isə ka lu ɪ caa Tafiti təy, na Tafiti tayani lonte ke Yepusi tu Olənaŋ kataya taa.

² Saluməŋ kawulaya pənaya liyiti nyəŋka, isətu naale nyəŋ kuyaku naale nyəŋku wule ke ɪ caala-keye ɲmav.

³ Kutuluɣu ŋku Saluməŋ ɲmaaku mpu tə, ku tayaləŋ wɛ mɛɛtələnəa hiu na naanuwa, na ku wan ke mɛɛtələnəa naanuwa. ⁴ Uena pá lá kpaəŋ na isentaa təy. Ku wan wɛ mɛɛtələnəa naanuwa ké teitei, isu Isə təsɛɛɛ, na ku kŋkuluməŋ ke mɛɛtələnəa nutoso. Na pá waasi ku taa ké wula mayamaya. ⁵ Uena pá waasi

Isō tōsele mayamaya tō kē kpenkpelasi kōpan̄si. Na p̄a p̄o si tō kē wula, na p̄a la p̄o tō kē paan̄ na alukpalisi p̄o fotoonaa. ⁶ M̄p̄ȳḡo pa lapa kutuluyu ŋkuȳu kacōka na liyitee p̄ee. Paafayim tet̄u taa kē pa hika wula wei pa lakayana tō. ⁷ Na p̄a waasi-*i* kutuluyu kpat̄əŋ na ku n̄n̄əkp̄ete na ku kamp̄onaa na ku mayamaya ku tō. Na p̄a l̄əsi is̄otaa tan̄laa l̄ees̄əŋ t̄ot̄o.

⁸ M̄p̄ȳḡo pa ŋm̄a kate taa kate nan̄, ku tayaləŋ ka we meət̄ələn̄aa naan̄wa ke teitei, is̄u Isō tōsele wan̄, na ku wan̄ ke meət̄ələn̄aa naan̄wa t̄ot̄o. Uena p̄a mat̄i ku taa tō kē wula mayamaya ke t̄on̄ən̄aa hiu. ⁹ Wula nȳm̄a wena pa lap̄ən̄aa t̄o a ka we kiloo h̄əȳl̄ȳv̄u. Na p̄a waasi wula t̄ot̄əȳo is̄otaa kutuluȳ taa.

¹⁰ M̄p̄ȳḡo pa lupa is̄otaa tan̄laa l̄ees̄əŋ naale na p̄a waasi-*i* wula na p̄a si kate taa kate kutuluyu taa. ¹¹⁻¹³ Paa s̄əŋsa is̄otaa tan̄laa ke t̄əma tō kē na pa is̄e hana n̄n̄əȳo na p̄a h̄eta pa ken̄. Na pa ken̄əs̄i naale suli h̄eku taa, na l̄əŋsi yoosina kutuluyu. Keluyu kul̄om̄uȳu we meət̄ələn̄aa naale na h̄əȳl̄ȳv̄u. Ken̄ liyiti k̄p̄enta meət̄ələn̄aa naan̄wa. ¹⁴ Na p̄a l̄u k̄p̄on̄kp̄ontu t̄oŋ nȳənt̄u nt̄i pa lii ak̄paaȳala, na kus̄eem̄t̄u, na kus̄eem̄t̄u c̄əŋc̄əŋ t̄əȳo p̄uȳv̄u kukakaȳav̄u. Na p̄a l̄əsi ku tō kē is̄otaa tan̄laa l̄ees̄əŋ.

*Nȳəȳl̄ȳv̄u kus̄eem̄uȳv̄u akelenaa na k̄otaya t̄əlat̄e
(Awulaa I 7:15-22)*

¹⁵ M̄p̄ȳḡo pa ŋm̄a akelenaa s̄əs̄aa naaleye Isō tōsele is̄entaa. Pa tayaləŋ we meət̄ələn̄aa naan̄wa na naatosomp̄əȳəlaȳa. Na p̄a la pa nȳəŋ taa kē kahusi taka, na si tayaləŋ ke meət̄ələn̄aa naale na h̄əȳl̄ȳv̄u. ¹⁶ M̄p̄ȳḡo pa lupa alukpalisi is̄u n̄si si we Isō tōsele t̄o na p̄a t̄u-s̄əyi akelenaa m̄p̄e pa nȳəŋ taa. Na p̄a lu

tuyu nakuli ku pee leesəŋ ke nunuwa (100) na pá tó alukpalisi taa. ¹⁷ Uena pá siki akelenaa naale inəyi cemace ke Iso təseele nənəŋ. Pa yaaki ntəŋəŋ nyəŋ si, Iso nyəəsəŋi, na mpətəŋ nyəŋ si, inəŋəle ton tu.

4

¹ M'póyó pa lupa nyəŋəluɣu kuɣeemuɣu kətaya təlate. Tə taŋaləŋ na tə waŋ ke meətələnaa naanuwa naanuwa, na tə kuŋkuluməŋ ke meətələnaa kakpası.

*Iso təseele taa wontu
(Awulaa I 7:23-26)*

² Uena pá lu nyəŋəluɣu kuɣeemuɣu ke nyampaani anaam taka na í kulutaa. I waŋ we meətələnaa kakpası, na i kuŋkuluməŋ ke meətələnaa naale na titite. I ikulutav təw we meətələnaa naanuwa na kakpası. ³ Uena pá ŋmaa latəcənaa leesəŋ ke nyampaani inı i luɣu tee ké i lupu waatu na pá cəw na pá tá loosi naale. Paa meətəli wei ke leesəŋ hiu. ⁴ Uena pá lu nyəŋəluɣu kuɣeemuɣu ke naaŋ naanuwa na naale. Pə na nyampaani inəyi nyəŋəluɣu kulumuɣu na pá puli-i tooso tooso ke təm liyiti. Na lum nyampaani ke i təw. Naaŋ leləŋ nyənəŋəna ilim təlule, leləŋ na pə tətule. Na leləŋ na pə ntəŋəŋ, na leləŋ na pə mpətəŋ, na i tapəŋ nyənəŋi təmaŋa nyampaani tee. ⁵ Nyampaani kpūsəŋ we ké isu yulu ntantaku waŋ. Na i tompee isu poosiya, na á nəŋəsəna yaayenaa. Nyampaani inı i təkı isu lum liitilinaa iyisi nunuwa na hiu (120000).

⁶ M'póyó pa lupa lum kusəŋəm cemsənaa ke naanuwa. Na pá su kakpası na Iso təseele ntəŋəŋ təw na kakpası na tə npətəŋ təw. Pa taa ké pa nyaalaya kpəna wena pa lakaya kətaya ŋka kəkə lusa ka təna tə. Nyampaani anaam taa lum ke kətəlaa səəkaya.

Isò tæsele wontu nyæætɔ nyæntɔ
(Awulaa I 7:40-51)

⁷ M̀p̀ỳg̀ỳ pa lupa fətəla kpatəŋ naanɔwa ke wɔla, isu isəna pa keesa-we tɔ. Na pá su Isò tæsele ke cemace. Kakpasɩ na ntəŋəŋ na kakpasɩ na mpətəŋ.

⁸ Na pá saaki taapələnaa naanɔwa na pá su-weye cemace tətɔ. Kakpasɩ na ntəŋəŋ na kakpasɩ na mpətəŋ.

Na pá lu wɔla poosiyanaa mpa pa ŋmusəŋəna caləm təŋə nunɔwa (100).

⁹ Na pá lá kətəlaa kolaya, na taya səsaya. Na pá waasɩ ka kutəkəŋ ke nyəŋəlyɔ kuɛɛmɔyɔ.

¹⁰ Isò tæsele ntəŋəŋ ŋkulunja cələŋə paa su lɔm nyampaani anaam na ilim mpətəŋ na pə təlule həŋəlyɔ tɔ.

¹¹ Waatɔ wei Hulam tɛesa təlɔma nyənasi na a ləŋəlasɩ, na caləm poosiyanaa ɩɛ, ɩ tema Isò tæsele tɔma wena wulav Salɔmən ka tɔ-ɩ tɔ a lapɔ ntɛ.

¹²⁻¹³ Pə kpaŋav akelenaa naale na pa kahusi, na sɩ caŋəm wontu. Isu sɩ tɔ pulun təm naale, na sɩ tɔ tɔyɔ pee fotoona nasələ.

Paa akele wei ke loosi naale.

¹⁴ ɩ ka lupa tətəŋə keɛkenaa taka, na pə tɔ lɔm cemɛnaa səsaa.

¹⁵ Na nyampaani anaam wei pa tənə latəcənəna lɛesəŋ naanɔwa na naale tɔ tɔ.

¹⁶ Na təlɔma nyənasi na pə ləŋəlasɩ na nantɔ nyənsɩ.

Nyəŋəlyɔ kuɛɛmɔyɔ ke Hulam-Api lapəna wontunaa mpa pa tənə Salɔmən ka tɔ-ɩ sɩ í lu Taca Isò tæsele taa tɔ, na í sotiti-tɩ. ¹⁷ Yaatanɩ tetəkəle taa ké pa pəla nyəŋəlyɔ ke cɔyɔ taa, na pə lu wontu ntɩ tə tənaya Sukəti na Seletata pa həkɔ taa. ¹⁸ Wontu tuutuuma

ke Salomōn yelaa na pá lu. Nōyōlv kaa nōki si i nyēn nyēyēlvv kuseemvuv kiloona isēna pē tōyaa tō.

¹⁹ Mōyō Salomōn lapa na pá lu wōla wontunaa na pá tū Tācaa tēsēle taa.

Isv tulaalvnaa tēwōte wōla nyēnte,
na taapēlōnaa mpa pa tō pa sukī Iō potopotōnaa tō.

²⁰ Na wōla kōkō kratēn
na pē fētēlanaa mpa pa mvyi katē
taa katē nan isēntaa tō, sv paa kēesvuv-wē tō.

²¹⁻²² Na pá lu wōla tōtōyō pē tō canēm
na pē krētēlēn tōm naale.

Na cemsēnaa na poosiyanaa mpa
pa nmusēyēna calēm tō.

Na kōpōnaa, na cofolōnaa,
na kampōnaa mpa pa tōka katē taa katē nan
nōnōyō tō, na Iō tēsēle nyēma tōtō.

5

¹ Waatu wei Salomōn tēma Iō tēsēle nman, ilēna í kōna mpi i caa Tafiti ka ha Tācaa tō. Paa liyitee nyēyētū, na wōla, na wontunaa lentēnaa. Na í sv pē tēnaya Iō tēsēle kpancoou taa.

*Iō atakaa svw ke Iō tēsēle taa
(Awulaa I 8:1-13)*

² Waatu wei Salomōn tēma Iō tēsēle nman, ilēna í koti Isevli kōpāyālaa na pa kpeka na pa lōlvn nyvuv nyēma ke Yosalem. Na í tv-wē sv pá kpaγa Iō atakaa kē Tafiti tē timpī pa yaa tōtō sv Siyōn tō, na pá pōna Iō tēsēle taa. ³ Mōyō Isevli nyēma tēna kota wulav tēγe pa isōtv naatosompōyōlaya nyēn ke acima tōyōv.

⁴ Isevli kōpāyālaa kotaa, ilēna Lefii nyēma kpaγa Iō

atakaa ⁵ na pá pona Iso təsele taa. Na kətəlaa sənawe na pá pona cokəle na tə taa wontunaa. ⁶ İlena wulav Saləmən na İseyeli nyəma mpa paa kotina Iso atakaa tə, pá lá kətaya ke heen na naən tuutuuma pə fei kalvɣv.

⁷⁻⁸ Pə waali ké kətəlaa sɔna Iso atakaa ke katə taa katə nən taa ké ı lonte ke isətəa tanlaa ken tɛɛ. Na pá kenti í na ı kpatən wei pa kpaəkəgəna-ı tə ı tə. ⁹ Kpatən ını ı ka tayalaa ké. Haləna ye n kpatəna puvɣv kəkakayav n naaki-ı ké. Ama ye n hatəlaa n kaa na-ı. Mprýgú pə we haləna saŋa. ¹⁰ Kusəsuto pɛ kpaatanaa naale ke Iso ka cela Moisi ke Holɛrv puvɣv tə. Waatv ınəɣı Iso na İseyeli nyəma paa pɛela nəgə ke pa İcipiti luw waali. Pɛɛ anı a tike a ka wenna atakaa taa.

¹¹ Mprýgú kətəlaa luna Iso təsele taa. Kətəlaa tənə mpa paa we tənə tə pa lapa nyəən tə asilima keelvɣv kətaya ké. İe pa ta keesəna isəna kpeka tənə təma tə. ¹² İlena Lefii nyəma mpa pa ké wontu mataa, isu Asafi, na Heman, na Yetutuŋ. Na pa pəyalaa, na pa lɔlvɣv nyəma ləlaa mpa pa suu kponkrontu toŋ nyəntv wontu tə, pá sənə kətaya təlate ilim təlule tə na pá təkə kpeŋkpeŋnaa, na cəmən na saŋkɔnaa. İlena kətəlaa mpa pa nyəmə akantɛɛ hɔlvɣv tə pá sənə pa kin ke yəlaa nunɔwa na hiu (120). ¹³⁻¹⁴ Mprýgú wontu mataa na yonyoolaa pa krentaa na pá saŋ Iso na yontu sı: İ sa Tacaa, mpi tə ı ké kɔpaŋ. İ səlvɣv we tam tə. Mpuvɣle Iso teu nawa Iso təsele taa. Na isəŋmɔntv nyala na kətəlaa kpisi pa təmlɛ lapv.

6

¹ Mpuvɣle Saləmən sama Iso sı:
Hai, Tacaa, səkrɛtvɣv taa ké n ka səlɛlaa na ń caɣa.

² Ama ma ημα-η təyaya ηka ka taa n ka caya tə.
Lonte n̄tə tə taa ké n ka wεε tam təə.

Isə təseεε tvlvyv faaci
(Awulaa I 8:14-21)

³ Iseyeli nyəma təna ka kotaa ké na pá səηaa. M̄p̄yó Salbməη keesəna pa təə na í kooli-wεyε k̄v̄p̄antv. ⁴ Ilena í tə si: Ma sama Iseyeli Isə Tacaa. Mpi tə, toma ke n lapəna teitei isu n ka suw ma caa Tafiti ke nəγə tə si: ⁵ Hatoo k̄v̄ȳaηku n ləsuyv nyá yəlaa ke Icipiti taa tə, n ta ləsəta pa acalεε taa natəli si pá ημα-η nyá təseεε na n̄ caya. Pəyele n ta kpa yulv nəγəlv na i m̄p̄aa si p̄v̄ntv í la nyá yəlaa wulav. ⁶ Ama Yosalem icate ke n ləsaa si n ká caya. Na n̄ ləsi Tafiti si í la nyá yəlaa wulav. ⁷ M̄p̄yó Salbməη tasaa si: Hal̄ ma caa Tafiti mayasaa si i ηmaaki kutuluγu na Tacaa Iseyeli nyəma Isə hətε taa. ⁸ Ama Tacaa təma- i si: N mayasuyv nyá taa ké mp̄v tə pə wε teu. ⁹ Iε pə taya nyá mayamaya n ká ηmana kutuluγu ηkv. Ama nyá pəyaya k̄v̄lvlaya ká ηmana-kv na ma hətε taa. ¹⁰ M̄p̄yó Salbməη tasaa si: Tacaa tək̄a isəna i ka suwa tə, na má lεeti ma caa Tafiti lonte taa ké Iseyeli nyəma kawulaya kumte təə. Na má ηmá Isə təseεε təne na Tacaa Iseyeli nyəma Isə hətε taa. ¹¹ Haləna má su Isə atakaa in̄ i taa ké nəγə ηka Isə na tá caanaa pa pεεlaa tə ka pεε kraatanaa.

Salbməη sələmvyv səšəv
(Awulaa I 8:22-53)

¹²⁻¹³ Salbməη ka lupa nyəγəlvyv k̄v̄sεεmvyv kumte taka ké, na í su taya hεkv taa. Tə tayaləη na tə w̄aη ka wε teitei ké. Mεεtələn̄aa naale na həγəlvyv həγəlvyv. Tə k̄v̄ηk̄v̄lməη ke mεεtəli k̄v̄lm̄ na titite. M̄p̄yó i

kpawa tə təə, na í lunj kotilaa təna isentaa ke kətaya təlate kəjkəj taa təna. Na í kraasi i ninj na isə na í sələmi si: ¹⁴ Hai, Taa, Iseyeli nyəma Iso. Iso nəyəlv i fei isu nyá. Paa isətənyu taa, paa tetv təə ké ate cəne. N səəla mpa pa laki nyá təmlə na lotu kulvmtv təyə, na n laki-weyə isəna n ka suwa tə. ¹⁵ Mpyə n təkə nəyə nka n ká su ma caa Tafiiti tə, na saŋa n yoosi nti n ka yəyətəna nyá nəyə tə na nyá toj. ¹⁶ Hai, Taa Iseyeli Iso, la tətəyə nəyə nka n ka su ma caa Tafiiti tə. Si ye i ləlvəy nyəma təma teu isu in i təm tə, mpe paa təkəna kawulaya ke i waali ke tam təə. Na pá kaasəyi təmayə Iseyeli yəlaa təə. ¹⁷ Hai, Taa Iseyeli Iso, la nəyə nka n ka su ma caa Tafiiti tə.

¹⁸ Ue tampana Iso pəsəyi na í caya yəlaa hekv ke ateyele? Mpi tə, paa isətənyu na kv təməj tə, i ta maya kv taa. Pəyele kutulu yu nku ma nma-i tə kolə kv ta haŋna mpu. ¹⁹ Hai, Taa, paa na mpu keesi nyá ise na ma təə. Nu nyá təmlə tv má ma wiinav na ma yaav. ²⁰ Kuli nyá ise na n paasəna kutulu yu kəneye ilim na aho. Mpi tə, tənaya n təma si n ká caya. Nu nyá təmlə tv má ma kəsələmtv. ²¹ Nu yaav mpi nyá təmlə tv ma na nyá yəlaa Iseyeli nyəma yaaki-n cəne tə. Hai, nu ta kəsələmtv ke isətəa timp i n wee tə, na n husi tá isayətv.

²² Ye nəyəlv wakələna i təyəntəle na pá caali-i, si í tuuna. Uena pəntv kəə kutulu yu kəne kv taa na í tuuna kətaya təlate. ²³ Nuna pəntv ke isətəa na n həvna nyá təmlə nyəma na n kú tasəkəle tv təm na pé məli i nyəy taa. Uena n kəsəna kupaŋ kupaŋtv na n ha-i tampana.

²⁴ Yaa ye pə kəma na Iseyeli nyəma wakələna-n. Uena pa kolontunaa kəli-we, na pá layasi na pá məli

nyá kin na pá tu nyá hətə ke teeli. Uena pá sələmi-
 η na pá wiina-η kutuluɣu kənə ku taa cənə. ²⁵ Ue
 hai, Taca, nu pa təm ke hatoo isətə, na í tayanı
 nyá yəlaa Iseyeli nyəma isayatu. Na í məhna-weɣe
 pa tetənaa mpa n ka ha pa na pa caanaa tə.

²⁶ Yaa ye pa wakələna-η, na í yele na tɛw wəli-wə
 na pá cəkəna mpv. Uena pá kəsəna kutuluɣu kənə
 ku təə na pá sələmi-η na pá sɛɛ-η, na pá pasa pa ti na
 pá tayanı timpri taa pa wakələna-η tə. ²⁷ Ue Taca, nu
 pa təm ke hatoo isətə, na í husi pa isayatu. Mpi tə,
 pa ké nyá yəlaa ké na nyá təmle nyəma. Ue hólí-weɣe
 isəna paa tə teu tə. Uena í yele na tɛw nu tetu nti n
 ha-wə si tə pəsi pa nyəntu tə.

²⁸ Yaa ye yuləkusuku luna, yaa kutəɣəw məənaa
 yaa ku səpa. Paa kutolon yaa nyəɣəsi luna, yaa
 kolontunaa sɔvna Iseyeli nyəma koloosi acalɛ taa
 na pá ηmakəli-wə. Paa wahala nəɣəlɔ yaa kutəɣ
 nakuli ku tu kəmna, ²⁹ na pə ha-η nyá yəlaa Iseyeli
 nyəma na pa taa nəɣəlɔ nu ı isayatu səɣ, na í kəsəna
 nyá kutuluɣu kənə ku təə, na í wiina-η, na í tɛɣe-η
 niɣ. ³⁰ Ue hai, Taca, nu ı təm ke nyá təcəɣalɛ ke
 hatoo isətə na í tayanı paa wei ı təkəllɛ na í
 kəsəna ı təntɛ. Mpi tə, nyá tike n nyəməna paa yulɔ
 wei ı lotu. ³¹ Laki mpv, uena Iseyeli nyəma tə isu n
 səəlaa tə, na pá seeki-η tam ké tetu nti n ha pa caanaa
 tə tə taa.

³² Ye isu kpai tu wei ı ta ke Iseyeli tu tə ı nu nyá hətə
 səsəɛ na nyá tɔɣ wei n lakəna tə ı təm, na í luna tetu
 pooluɣ na í kəə kutuluɣu kənə ku taa si ı sələməɣi-η.
³³ Ue Taca, nu ı təm ke nyá təcəɣalɛ ke hatoo isətə,
 na í lapı-ı ı kəsələməm. Mpv pu yelina na atɛ yəlaa
 təna nyi-η na pá seeki-η, isu nyá yəlaa Iseyeli nyəma

seeku-yu-ŋ tō. Paa nyi tōtō si kutulu-yu ŋku ma ŋma-ŋ tō ku ké nyá nyəŋku təkpataa.

³⁴ Yaa ye n tó nyá yəlaa lseyeli nyóma si pá yooŋa pa kolontunaa. Uena pá keesəna nyá icate kuləsəle tənə tə kutulu-yu ŋku ma ŋma-ŋ isəntō tō ku tō na pá sələm-i-ŋ. Ile, ³⁵ nu pa wiinau ke hatoo isətaa na ŋ waasi-we.

³⁶ Yaa ye pə kōma na pá wakələna-ŋ. Mpi tō, yulə nəyələ fei si u wakələyi. Ntanyi n ka mu-we na pááná, na ŋ yele na pa kolontunaa kəli-we, na pá kra-we, na pá pona-weye kolontunaa acaləe taa ke pə cələ pə cələ, yaa pooluŋ taa. ³⁷ Ye pa pəsəna laakali ke icate nte tə taa pa pona-we tō, na pá məli nyá tee na pá wiina-ŋ tetu nti tə taa pa we mpv tō na pá tó si pa pəntaa, pa lapa mpi pə fei teu tō, pa lapa isayatu. ³⁸ Uena pa məli nyá tee na pa lotu təna na pa ləsasi təna ke tetu nti tə taa pa pona-we tō. Na pá keesi pa ləmayasəe na nyá icate tənə na kutulu-yu ŋku ma ŋmana nyá hətə isəntō tō ku tō ké tetu nti n ha pa caanaa tō tə taa cənə. ³⁹ Ile hai, Taca, nu pa wiinau ke nyá təcəyalə ke hatoo isətaa. Na ŋ waasi-we na ŋ tayani timpī pa wakələna-ŋ tō.

⁴⁰ Ma Isə kuli nyá isə na ŋ ké ŋkraŋ na ŋ nu sələmvu-yu ŋku ma sələməyi-ŋ nəonə isəntəyə cənə tō.

⁴¹ Hai, Taca Isə, kuli na ŋ təŋ nyá atakaa wei i huləyi nyá toŋ tō, na ŋ kəə nyá təhəsəle cənə. Nyá kətəlaa í suu nyuvu yapu isu toko. Na nyá yəlaa kupaŋa náá hólí pa laŋhuləmlə na pa leleŋ.

⁴² Taca, Isə, taa lə wuləv wei n ləsaa tō. Təəsi kupantu nti n ka lapa nyá yulə Tafiiti tō tə tō.

7

Isō tāsēele tlvbyv kōtasi
(Awulaa I 8:62-66)

¹ Waatu wei Salōmōn tēma sēlēmuyv ŋku, ūena kōkō tiina isō na kā nyāya kōtāya ŋka kōkō lusiyi ka tēna tō na nōyō kulōmāya krentuyv nyēnsi. Ūena Tacaa teeli su Isō tāsēele. ² Halēna kōtēlaa kpisi tē taa suuv. Mpi tō, Tacaa teeli ka su tē taa kē. ³ Mprōyō Iseyeli nyōma tēna nawa kōkō tiina isō na Isō teu kē Isō tāsēele taa. Ūena pā hoti pa isentōō kē taya tōō. Na pā sē Tacaa na pā sam-i i kūrāntv na i sōlvbyv tam nyēŋku tōō.

⁴ Mprōyō wulav na Iseyeli nyōma tēna pa lapa kōtasi kē Tacaa. ⁵ Naan iyisi hiu na naale (22000), na heen kē iyisi nunōwa na hiu (120000). Isēna wulav na yēlaa tēna pa tula Isō tāsēele tōyōle. ⁶ Kōtēlaa ka sēŋa pa tēsēŋlēnaa kē. Na Lefii nyōma nāā makī wontu nti Tafiiti ka saaka Isō tō. Na pā saŋna Tacaa kē i sōlvbyv tam nyēŋku tōō na yontu nti Tafiiti ka hōlāwe tō. Na kōtēlaa nāā pūla pa isentaa na pā hōlōyi akantēe na yēlaa tēna sēŋa isō. ⁷ Kōtasi ta māya nyēghōlvbyv kusēemuyv kōtāya tēlate tōō kē kuyaku ŋku. Ūena Salōmōn yele na pā tayanī Isō tāsēele katāya hēkv taa na pā lā kōtasi nsi kōkō lusa si tēna tō. Na tōyōnāya nyēnsi, na ciikuyv nyēnsi na nim cōlō nim cōlō kē tēna.

⁸ Waatu ūnī i taa kē Salōmōn na Iseyeli samaa tuutuuma, mpa pa luna tētū tēna taa kē pē krayav Lepo-Hamatī halēna pō suna Icipiti lōōv na pētēe tōō tō, pa tōya cōka acima. ⁹ Ūena pā koti kotuyv sōsōōv kē acima kuyaku pōlefēi naanōwa nyēŋku. Na pā tōyō kōtāya tēlate tlvbyv acima kē kuyēēŋ

naatosompōyōlaya, na coka nyēna ke kuyeyē
naatosompōyōlaya tōtō. ¹⁰ Pə waali ké wulav yasa
Iseyeli nyéma ke isōtu naatosompōyōlaya nyēy
kuyaku hiu na tooso nyēyku wule. Ilena pá kpena
lanhulōmle. Mpi tō, Tacaalapa kupantv ke Tafiiti na
Salōmōy na i yēlaa Iseyeli nyéma.

Tacaalapa Salōmōy tōtō ké luw
(Awulaa I 9:1-9; Kotōosoto II 1:7-12)

¹¹ Waatu wei wulav Salōmōy tema Išo tōsēele na i
tōyaya ke ŋmav, na mpi i ka tū i taa si i laki Išo tōsēele
na i mayamaya i tōyaya pə taa tō. ¹² Ilena Tacaalapa lu
i tōtō ké ahoō na í tōm-i si: Ma nu nyá sēlēmuyv na
má tisi na má lēsi lonte tōne si pá laki-m kōtasi. ¹³ Ye
isu kuyaku nakuli ma tēka isōtōnyv na tev yele nuw,
na má kōna kutolōy na kú wakēli tetv, yaa ma tisi
yulokōsukv ke ma yēlaa tōtō. ¹⁴ Ye ma yēlaa mpa pa
yaaki ma hēte tō, pa pasa pa ti na pá sēlēmī na pá
pēekēy-i-m. Ye pa yela pa mpaan yaya, maa nuna-
wēyē hatoo isōtaa, na má wii-wēyē pa isayatu na má
tayanī pa tetv. ¹⁵ Pə kpaayv pōnentē tō, maa kuli ise
na má ke ŋkpaayv na má nukī sēlēmōy wei i tōna pa
sēlēmōy-i-m lonte tōne tō taa tō. ¹⁶ Má lēsōna-te na má
pēsī-tēyē ma nyāntē si maa wēē tō taa ké mē hekv ke
tam tōtō na má fēnyī tō tōtō, na má laki-mēyē kupantv.
¹⁷ Pə kaasa nyá tō, ye n tōy tev, isu nyá caa Tafiiti, na
ń laki pə tōna mpi ma tōy-ŋ tō. ¹⁸ Ile nyī si maa yele
na nyá awulumpiitu la tōy isu nōyō ŋka maa sí nyá
caa Tafiiti si, i lōlōy nyéma ká tōkōna i kawulaya na
pá kaasōy tōmāy Iseyeli nyéma tōtō tō. ¹⁹ Ama ye í
kisa má na ma kiin na ma kusōsuto na í laaki tūy na í
luŋyī-i. ²⁰ Ile maa lēekī tetv nti ma ha-mē tō, na má lō
Išo tōsēele nte pa yaakōna ma hēte tō. Ilena piitimnaa

təna paana Iseyeli nyóma na pá won-wé. ²¹ Waatu wei yəlaa ká təhəyəna Išo təsele nte tu tewa teu ke mpv tə tə kin tə, səyontv ká kra-wé na pá pəəsəyi pa ti si: Ile pepe təw kə Tacaa wakəla tetv na Išo təsele tənəye mpv? ²² Ile paa cə-wé si: Iseyeli nyóma ləwa pa Išo Tacaa wei i ləsa pa caanaa ke Icipiti tetv taa tə. Na pá matəna tui na pá luhiyi-i na pá seeki-i. Pə təw kə Išo kəna mpusinaa pane pa tənaya pa təw.

8

Salwməh təma (Awulaa I 9:10-28)

¹ Pusi hiu yoosaa, ile Salwməh təma Tacaa Išo təsele na i maɣamaya i təyaya ηmav nté. ² Mpyúyú i tayana ηmav ke acaləe nna Tiii wulav Hilam ka ha-i tə, na í su Iseyeli nyóma.

³ Pə waadli kə i yoona Hamati-Sopa pə acaləe na í ləeki-yé. ⁴ Ilena í ηmá Tatəməw icate ke wulaya tetv taa, na acaləe nna a təna i ka ηmá Hamati həyoluyv taa tə, na í suku i təyənaya. ⁵ Mpyúyú i ηmawa Peti-Holon icate isətaa nyənte na pətee nyənte. Acaləe anı a ka kə koloosi nyəna kə na pá tv a nənəəsi ke kukaləsəh, ⁶ na Palati icate na acaləe təna nna a taa pa sukaya wontu na á kə Salwməh nyəna tə. Na nna a təna a taa pa sukaya yoou keekənaa na kraɣanəh tə. Na Salwməh ηma pə təna mpi i səlaa təyə Yosalem icate taa, na Lipan tetv taa na tetv təna nti tə taa i təkaya kawulaya tə.

⁷ Piitim lempi nyóma mpa pa ta ke Iseyeli nyóma tə, isu Hiti nyóma, na Amolii nyóma, na Peliisi nyóma, na Hifi nyóma, na Yepusi nyóma, paa kaasa tetv taa kə. ⁸ Iseyeli nyóma taa kpiisi pa təna.

Mpeye Salumōn ka tó tēlasí tēma, na pá tēnā-yeyē larū ke halēna saŋa tōtō. ⁹ Ama pē kaasa lseyeli nyóma tō, wulav ta tu peleye tēma ke mpv. Peleye i yoolaa, na pa sōsaa, na yōou keekēnaa na krayanēn pē paasēnlāa. ¹⁰ Mróyó wulav Salumōn kra nyuyū nyóma ke ḡmūnyū na nule na naanōwa (250) si pá feŋiyi samaa wei i lakaya tēmle tō.

¹¹ Uēna Salumōn lēsi i alv Icipiti wulav pēelō ke Tafiti icate taa, na í caya tēyaya ŋka pa ḡma-i tō ka taa. Mpi tō, i tēyaya ké si: Pē fei si ma alv mayamaya í caya lseyeli wulav Tafiti tēyaya taa. Pē taya pulv, kutulūn wei i taa pa su lso atakaa tō i ké lso nyēn tōtōyō.

¹² Lso tēsēle ḡmav tēma tōyō Salumōn suv Tacaa ke kōtasi nsi kōkō lusa si tēna tōyō larū, ke kōtaya tēlate nte i ka ḡma-i tō tō tō ké lso tēsēle isentaa.

¹³ Teitei isu Moisi suv paa kuyaku ŋku kv kōtaya larū tō tō. Pa lakaya kōtasi ke kuyaku kvḡesuyū wule ké. Na isōtv kvfalv kuyaku kancaalaya nyēnkv, na pēnaya taa acima sōsōna kuyēn, isu kukusum fei potopotonaa acima, na Pentakōnta acima na Coka nyēna. ¹⁴ Salumōn tēnāa ké isu i caa Tafiti ka yōyōtuyū tō. Uēna í kra kōtēlāa kpeka na Lefii nyóma mpa pē wēe si pá saŋ Tacaa ke paa kuyaku ŋku na pá sōosi kōtēlāa tō ké pa tēma taa tō, na nōnōosi tanlāa na pē keesēna pa tēma ke paa nōnōyō ŋka. Isēna lso yulv Tafiti ká suwa tōyōle. ¹⁵ Salumōn ta cōlō tē taa natēli. Paa kōtēlāa yaa Lefii nyóma yaa kpancoōn tēm taa.

¹⁶ Isēna Salumōn tayana i tēma tōyōle. Pē krayav kuyaku ŋku pa su lso tēsēle kite tō, halēna kuyaku ŋku pa tēma-te tō. Kutuluyū ŋku kv tēmle tēma teu ké.

17 M'pöyü Salömöŋ pola säsəncaasi tenku nəgə ɪcətə ke Isiyəŋ-Kereɛ, na ɪlatɪ ɪcətə ke ɪtəm tetu taa. 18 ɪlena wulav Hilam tilina-ɪ kpuləŋ na ɪ saalaa kɪpama, mpa pa ke Fenisii nyəma tə na pá na Salömöŋ nyəma pá polo Ofii tetu taa na pá kraɣa wula tənənəa ɪsu naanowa na tooso na waali na pá pona ɪ té.

9

Sapa wulav alv nyəŋ pote ke Salömöŋ wiiluyu (Awulaa I 10:1-13)

1 M'pöyü Sapa tetu wulav alv nyəŋ nuwa Salömöŋ hətə yaav. ɪlena í polo Yosalem si ɪ pəsəyɪ-ɪ təmnaa kate nyəntu, na í na ɪ nyəm tənaya. ɪ waali samaa ka we tuutuuma ké. Yooyoonaa səgəla tulaalvnaa na wula ke səsəm, na liyitee pɛɛ. ɪlena wulav alv nyəŋ inɪ í pəsɪ Salömöŋ ke təmnaa mpa ɪ ka tayanaa tə. 2 Na ɪlé í cə tə tənə ɪ ta səə paa kulvmvuyv. 3 M'pöyü alv inɪ ɪ nuna ɪ ŋkraŋvuyv ke Salömöŋ ləmayasɛɛ təm, na í sá ɪ kawulaya təyaya ŋka ɪ ŋmawa tə. 4 Na təgənaya ŋka pa saakaya tə, na ɪ waali nyəma təsulɛnaa, na kvtəgəv na konyənyəəm tallaa wontu kususuuu. Na í ná tətəgə ɪsəna wulav na ɪ yəlaa pa puləyɪ na pá kraaki ɪsə təsɛɛɛ tə, na pə lapɪ-ɪ piti na pə məti ɪ nəgə. 5-6 Ntəna wulav alv nyəŋ inɪ í tə si: Pa kɛesa-m nyá ləmayasɛɛ təm ke hatoo ma tetu taa. Ama ma ɪsɛ taa nata, ɪɛ ma ta mv-ti. Pəyele pu ké tampana ké. Halɪ pa ta tu heelim nyá ləmayasɛɛ həgəlvuyv. Pə tɛɛwa ɪsu paa kɛesa-m tə təcəyacya. 7 Nyá waali nyəma na nyá təyaya taa yəlaa tənə nuwa lelenj ké. Mpi tə, pa we nyá kin na pá nuki ləmayasɛɛ təm ke tam. 8 Ma sama nyá ɪsə Tacaa wei ɪ ləsa-ŋ si ń təgə kawulaya na ɪ hətə ke ɪsɛyɛli nyəma təə tə. ɪsə inɪ ɪ səəla ɪ yəlaa ké, na ɪ caa

sɪ p̄a wɛɛ tam t̄ə. P̄ə t̄ə k̄é ɪ kpa-ŋ pa wulav na ɪ tu-ŋ sɪ ń t̄əŋ tampana na ń laki k̄usiyisim.

⁹ P̄əle p̄ə waali k̄é Sapa wulav ɪni ɪ hawa Salɔm̄əŋ k̄e w̄la k̄e t̄əɔn̄ənaa tooso na h̄əɣɔlv̄yɔ na tulaalɔ k̄e s̄əsm, na liyitee p̄ɛ t̄ət̄ə. Too t̄ə n̄əɣɔlv̄ ta nata tulaalɔ ɪsu m̄p̄ɔ́ȳ ɪsɛyeli taa.

¹⁰ M̄p̄ɔ́ȳ wulav Hilam t̄əml̄e nȳəma na Salɔm̄əŋ nȳəma mpa paa pola Ofii t̄ə, pa k̄əna w̄la na kpenkpelasi kupaŋsi na liyitee p̄ɛ. ¹¹ Kpenkpelasi kupaŋsi k̄e wulav Salɔm̄əŋ ka lapa ɪs̄ə t̄əsele, na ɪ kawulaya t̄əyaya t̄əkpale. Na p̄a saaki-sɪ t̄ət̄əɣ̄ə saŋk̄v̄naa na c̄əməŋ k̄e yonyoolaa. Too t̄ə, pa ta nata p̄ulɔ ɪsu m̄p̄ɔ́ȳ Yuta tetu taa.

¹² M̄p̄ɔ́ȳ Salɔm̄əŋ hawa alɔ ɪn̄əɣɪ p̄ə t̄əna mpi ɪ nawa na ɪ s̄ələm̄ɪ-t̄ə. Hal̄əna p̄ə t̄ɛ ɪsu alɔ ka ha ɪni t̄ə. ɪl̄əna wulav alɔ nȳəŋ ɪni na ɪ waali nȳəma p̄a m̄əli pa tetu taa.

Salɔm̄əŋ t̄əŋ t̄əm
(Awulaa I 10:14-29)

¹³ Paa p̄əɔaya ŋka, w̄la t̄əɔn̄ənaa h̄iu k̄e pa k̄əna wulav Salɔm̄əŋ. ¹⁴ ɪl̄əna p̄əc̄ó p̄ə kaasi mpi mpi taat̄əlaa f̄elaya-ɪ wontunaa t̄ə t̄ə. Na wulanaa na liyitee nȳəɣ̄ətv̄ nti ɪ tetu h̄əɣɔl̄əŋ nȳəɔŋ nȳəma na laalupunaa awulaa ná f̄el̄əȳɪ-t̄ə.

¹⁵ M̄p̄ɔ́ȳ wulav Salɔm̄əŋ yelaa na p̄a lu w̄la k̄usitu k̄e kpal̄əŋ k̄e ŋm̄v̄nȳv̄ (200). Paa ŋku kv̄ t̄əȳa kiloonaa naatoso. ¹⁶ Na kpal̄əŋ s̄əkp̄əŋ k̄e ŋm̄v̄nȳv̄ nun̄ɔwa (300). Paa ŋkuȳu nȳəɣ̄ətv̄ kiloonaa tooso. ɪl̄əna p̄a sɪ kutuluȳu ŋku pa yaa sɪ Lipaŋ h̄ətv̄ȳv̄ t̄ə kv̄ taa.

¹⁷ Na Salɔm̄əŋ yeke na p̄a saaki kawulaya kp̄elaya na tuu kela, na p̄a t̄ú ka t̄ə k̄é w̄la mayamaya. ¹⁸ Na

pá su-keɣe kumte nte tə wena kumlisi kəkpaɣasi naatoso tə tə tə. Ulena pá tú-keɣe nəəhe təsule ke wola. Paa saaka-keɣe na pá tú tətteesile kukulukulle, na pá tú təɣlası leesəɣ ke tə ɣkpalası təsule. ¹⁹ Ulena pá lá təɣlası leesəɣ naanəwa na naaleɣe kumlee anı a tə. Naatoso ke ntəɣəɣ tə, na naatoso na mpətəɣ tə. Wulav nəɣəlv ı ta saakəta kawulaya kumte ńté tə taka.

²⁰ Wola ke paa lupa Saləməɣ təyaya taa lum poosiyanaa təna, na Lipaɣ hətəyɣv kutuluyɣ taa wontunaa kutəsətə. Liyitee nyəɣətə ná taa fəina teeli nəɣəlvɣv Saləməɣ waatv taa. ²¹ Wulav ka wena ı kpuləɣ ké, na Hilam nyəɣ saalaa yełəɣəna-ı. Paa pusi tooso wei, pa kəɣna wola, na liyitee nyəɣətə, na tuu kela, na təkpaaləɣ, na kacəka suması səsəənsı nasəli.

²² Saləməɣ ka tée antulinya təna awulaa tənaya toɣ ké na ləməyasee. ²³ Pəpətəv fəi leleɣ, ləə ka ha-ı ləməyasee ké. Na awulaa lukəna paa timpi na pá kəɣı-ı təmnaa pəəsəyɣ. ²⁴ Paa pənaya ɣka, yəlaa mpe pa kəɣayana-ı kvcəəɣ ké, na liyitee wontu, na wola, na wontu kvsusuutu, na yoou wontu, na tulaalənaa, na kraɣanəɣ, na kraɣası.

²⁵ Saləməɣ ka wena yoou keekənaa kraɣanəɣ ke iyisi liyiti (4000) ké. Kraɣanəɣ kvcacayaɣ ke iyisi naanəwa na naale (12000) wei Saləməɣ ka suwa acalee nna a taa ı yoou keekənaa ka wee tə, na leləɣ ke ı cəłəɣə Yosalem ıcate taa. ²⁶ Saləməɣ ka ɣmakəla awulaa tənaya. Mpa pa tətə pəwa pə kraɣav pəɣə səsaya Ifəlatı tə. Haləna Filiisi nyəma tətə na pə yoosina Icipiti nyəma nyəntəv toɣa. ²⁷ Saləməɣ kawulaya waatv tə, liyitee nyəɣətə ka we Yosalem taa ké ısu pəe. Na pə kaası na kpeɣkpelası kupaɣası náá təli yem, ısu pa te tuɣ wei pa yaaki sı Sikoməə

na í nyəəki tətəkəle taa tə. ²⁸ Icipiti na tətənaa lentí ke pəyatəlaa pukaya na pá kəhna Saləməh ke í krayanəh.

Saləməh səm

(Awulaa I 11:41-43)

²⁹ Pa kəesa Saləməh təm lentí, pə krayav tə kancaalaya na tə tənaya təyə takəlasí nsi pa yaa sí Isə kuyəyətutv teləsolv Natəh təma takəlaya tə ka taa. Na nti pə hula Silo tv Ahiya tə pə takəlaya taa, na Yeto kənanatv nyəhka taa. Takəlaya kantəkaya nyəhka hke ka taa ké pa kəesəyí Nepatí pəyalv Solopwam wei í ké Iseyeli wulav tə í təm. ³⁰ Pusi nule təcu ké Saləməh təya kawulaya ke Iseyeli kəkrentəyv təna yəlaa təə ké Yosalem. ³¹ I kəma na í sí, ilena pá pimi-í í caa kin ke Tafiiti tē. Ilena í pəyalv Ləpəwam ləeti í lonte taa.

YUTA AWULAA TƏM

10

Iseyeli nyəma kotuyv ke Sikem

(Awulaa I 12:1-15)

¹ M'pəyú Ləpəwam pola Sikem. Mpi tə, tənaya Iseyeli kpeka nna a wenna ilim ntəyəh təə tə, a kotaa sí a kpaaki-í wulav. ² Waatv iní tə, Nepatí pəyalv Selopwam wei í ka sewa wulav Saləməh na í cəəsí Icipiti tə í we tənaya tam. I nuwa Sikem kotuyv hku kv təm, ilena í lu Icipiti na í kpe. ³ M'pəyú pa tila í waalı na í kəə na í səəsí Iseyeli tətə ilim ntəyəh kpeka təə, na pá yəyətí Ləpəwam sí: ⁴ Nyá caa ka lakaya-tuyv isv yomaa, ye nəənəə nyaa pásə ta səyəla wena a nu-tuyv isəntə tə, tá səəlv puwa sí tē la-əh təmle.

⁵ Mpuɣule Lɔpɔwam si: Ƴ tan na kuyeeɲ tooso tee, ɪlena í kɔɔ na tɔ ná.

Mpɔ́yú yɔlaa teeɓa. ⁶ Ntena Lɔpɔwam pɔɔsi sɔsaa mpa paa we ɪ caa cɔɔɔ waaɗu wei ílé ɪ ka wena ɪ weesuyu tɔ si: Suweye má cɔ yɔlaa mpe?

⁷ Nti pa cɔ-ɪ tɔɔɔɔ si: Ye n laki yɔlaa mpeye kɔpantu na ń muɣi-weye teu na ń yɔɔtɔɔɔna-weye tɔm lelen nyantu. Paa wee nyá tɔmle nyɔma ke tam tɔɔ ké.

⁸ Ama Lɔpɔwam ta mu sɔsaa layatu tasuyu mpi. Ƴlena í polo í pɔɔsi ɪ malanaa ifepiya mpa pa we ɪnɪ ɪ kin tɔ si: ⁹ Yɔlaa mpe si má pasa-weye sɔɔɔla nna ma caa ka sukka-we tɔ. Ƴle má cɔ-we suwe?

¹⁰ Mpuɣule Lɔpɔwam ifepu tɔɔɔntɔlena mpe pa tɔma si: Cɔ-we si, mpalɔm ta kisi-meɣe tɔɔɔ, kaaɲfana pɔɔɔ na? ¹¹ Mpu tɔ, sɔɔɔla yuɲ nyɔna ke ma caa ka sukka-me, maa sɔɔsi-meɣe sɔɔɔla lenna tɔtɔ. Hikasi ke ma caa hɔmna mɔ ɲkpaɲɲ. Ama maa hɔ mɔ nyɔɲ na hikasi nsi si tɔɔ we nyɔmá tɔ.

¹² Mpɔ́yú Selopɔwam na yɔlaa pa mɔla Lɔpɔwam kin ke kuyeeɲ tooso wule, ɪsu ɪ ka heeluyu-we tɔ.

¹³ Na wulav kisi layatu nti sɔsaa ka tasa-ɪ tɔ, na í holina yɔlaa ¹⁴ ɪsu ifepiya ka tasuyu-ɪ layatu tɔ si: Sɔɔɔla yuɲ nyɔna ke ma caa ka sukka-me. Maa sɔɔsi-meɣe sɔɔɔla tɔtɔ. Hikasi ke ma caa hɔmna mɔ ɲkpaɲɲ. Ama maa hɔ mɔ nyɔɲ na hikasi nsi si tɔɔ we nyɔmá tɔ.

¹⁵ Mpɔ́yú wulav Lɔpɔwam kisa yɔlaa kɔsɔlɔmɔtu. Ƴle Taca Ƴɔ ka lapɔna mpu. Ƴlena pɔ́ lá ɪsu Ƴɔ ka suw Ƴɔ kuyɔɔtutu telɔsɔɔ Ahiya ke nɔɔɔ si í telɔsi Selopɔwam tɔ.

Kawulaya fayav
(Awulaa I 12:16-25)

16 Waatu wei ilim ntəχəη təə Iseyeli nyəma cekənaa si wulav kisa pa təm ke mnyu, ilena pá təm-i si:

Tá na Tafiti tə feina natəli.

Ta na Seseə pəyalv tə kaa we?

Paa wei í kpe ι τε.

Tafiti ləlvu tv nyá,

nyaa paasəna nyá kawulaya.

Ilena pa ya. 17 Yuta tetv tike yəlaa nyənaγana Luvuwam ke pa wulav. 18 Paa na mpv na í tili təlası təma nyuvu tv Atolam ke Iseyeli nyəma mpa pa we ilim ntəχəη təə tə pa té. Ilena pele pá yaγa Atolam ke pəe na pá kv. Mpyúγú Luvuwam kpa ι keeke təə ké kpakpaa na í se na í polo Yosalem. 19 Isəna ilim ntəχəη təə nyəma kisina Tafiti ləlvu nyəma kawulaya təχəle. Na mpyúγú pə we haləna saηa.

11

1 Waatu wei Luvuwam tala Yosalem, ilena í koti Yuta na Pencaməe pə yoolaa taa yoolaa ke iyisi nunəwa na nunaasa (180000) si pá polo pá yoona Iseyeli nyəma na pá məηna-ι ι kawulaya. 2 Ama Isə heela ι kvγəχətvtv teləsəlv Semaya si: 3 Heeli Saləməη pəyalv Luvuwam wei ι ké Yuta wulav tə, na Iseyeli nyəma təna mpa pa we Pencaməe na Yuta tetv taa tə si: 4 Tacaa yəχətta si í taa yoona mə mayamaya mə tetvnaa. Má yelina si pá la isu pə lapv mpv tə. Paa wei í məli ι té.

Pa nu Tacaa təm nti, ilena pá kú pa páána ke Seləvwam təə.

Luvuwam ηmav ke koloosi acaləe

5 Waatu wei Luvuwam caya Yosalem taa, ilena í ηmá koloosi na í cəəna Yuta acaləe lenna. 6 Pə kpaγav

Petəlehəm, na Itam, na Tekowa. ⁷ Na Peti-Suu, na Soko, na Atulam. ⁸ Na Kati, na Malesa, na Sifi. ⁹ Na Atolayim, na Lakisi, na Aseka. ¹⁰ Na Sola, na Ayaləŋ, na Hepələŋ tə. Yuta na Pəncaməe pə koloosi acaləe nté. ¹¹ M̀p̀ỳg̀ỳ L̀p̀wam ημά koloosi kupaŋsi na í cəəna-ye. Na í su nyuɣu nyéma ke a taa. Na í nyəki təyənaya na nim na suləm. ¹² Acaləe anı paa nte tə taa ka we kpaləŋ ké na ηmantaasi. Na a toŋ təə ké í kawulaya taəŋa Yuta na Pəncaməe pə tetu taa.

Lefii nyéma na kətəlaa pa təna L̀p̀wam təə

¹³ M̀p̀ỳg̀ỳ Iseyeli tetu təna kətəlaa na pə Lefii nyéma pa polaa na pá krentəna L̀p̀wam. ¹⁴ Paa yela pa nyəmnaa ke pəcələ pəcələ acaləe taa ké. Uəna pá polo Yosalem ke Yuta kawulaya taa. Mpi tə, Selopwam taŋaya-weye si pá taa la Tacaa katuyu təmlə. ¹⁵ Tampana təə, Selopwam ka kpawa ı mayamaya ke pəŋtuləŋ, na nawee leesəŋ wei pa laakaya təkətələnaa taa tə pə kətaya nyéma ké. ¹⁶ Uəna Iseyeli kpeka yəlaa təna mpa pa luyu ka we pa ıə səeɣ ke teu tə, pá təŋ Lefii nyéma waalı ké Yosalem si pa laki pa caanaa ıə Tacaa ke kətasi. ¹⁷ Na pá səna Yuta kawulaya na L̀p̀wam nyəə toŋ. Pa təma Tafiiti na Saləməŋ pa ıkpate taa ké m̀p̀ỳg̀ỳ pusi tooso ké.

L̀p̀wam l̀l̀ỳv nyéma

¹⁸ M̀p̀ỳg̀ỳ L̀p̀wam kpaya Tafiiti pəyalu Yeliməti pəelə Mahalati. Mahalati too kele Seseə pəyalu Iiyari na ı alu Apihayili pa pəelə. ¹⁹ Uəna Mahalati l̀l̀ı-ı apaləpiya tooso. Yewusi, na Semaliya, na Saham. ²⁰ Pəle pə waalı ké L̀p̀wam kpaya Apəsaləm pəelə Maaka. Na í l̀l̀ı-ı apaləpiya liyiti.

Apiya, na Atayi, na Sisa, na Selomiti. ²¹ Ama Luruwam ka sɔla Maaka na pɛ kɛhi lelaa. Luruwam alaa sɔsaa ka we pɛlefei hiu na sɛkpema ke nutoso. I lɔla apalɔpiya ke pɛlefei hiu na naanɔwa na alɔpiya ke nutoso (60). ²² Mɔrɔgɔ Luruwam kusa i alɔ Maaka pɛyalɔ Apiya nyɔɔ, na Apiya pɛsi lelaa nyɔɔ tu. Mpi tɔ, Luruwam caakaya kɛ si Apiya i tɔɔ kawulaya. ²³ Uena Luruwam la layatu, na i yasi i pɛyalaa lelaa ke Yuta, na Pencamee pɛ koloosi acalɛ taa. Na i cɛle-weye tɔɔnaya ke sɔsɛm, na alaa ke tuutuuma.

12

Icipiti wulav Sisaki yoonav ke Yuta (Awulaa I 14:25-28)

¹ Waatu wei Luruwam kawulaya caya teu na i yoo ton uena i lɔ Taca kiiɲ, na i yɛlaa tɛna nɔa la mpɔ tɔtɔ. ²⁻³ Luruwam kawulaya pɛnaya kakpasɔ nyɛɲka taa kɛ Icipiti wulav Sisaki polaa na i yoonaa Yosalem. Pa yoo keekɛnaa ka we iyaya na ɲmɔnyɔ (1200). Na kpaɲanɛɲ cayaalaa ke iyisi nutoso (60000). Na Lipii na Suki na Itiyopii pɛ yoolaa ke tuutuuma. Luruwam na Yuta nyɛma pa lɔv Taca tɔ pɛ kasɛyaya ntɛ. ⁴ Icipiti wulav inɔ i lɛka Yuta koloosi acalɛ kɛ, halɛna i tala Yosalem. ⁵ Uena Isɔ kyɔɔɔtɔtu telɛsɔlv Semaya polo na i mayana Luruwam na Yuta nyɔɔ nyɛma pa kota Yosalem. Waatu inɛyi Sisaki kpeɲetaa. Uena i heeli-we si: Taca tɔma si, timpɔ i lɔ-m tɔ, maa tu-mɛye Icipiti wulav Sisaki niɲ taa.

⁶ Mɔrɔgɔ wulav Luruwam na nyɔɔ nyɛma pa nɔa pa tasɛkɛle na pɔ tɔ si: Taca kele tampana tu.

⁷ Tacaa ná mpv, ilena í tayani Semaya ke heeluyu si: Timpi pa ná pa tasəkəle tɔ, ma kú ma pááná ke pa tɔɔ. Ma kaa tasa-weyɛ kpiisuyu. Maa waasi-weyɛ nɔɔnɔɔ. Ma kaa tv Yosalem ke Sisaki niŋ taa na í wakəli-te. ⁸ Paa na mpv tɔ, maa yele na Icipiti wulav ŋmakəli-we. Waatv inɪ paa cəkəna si ye yulv pɛta-m i ti, pə fayana ye i pɛta i təyi ate awulaa.

⁹ Ḿpóyó Icipiti wulav Sisaki yona Yosalem nyéma, na í koosi Isɔ tɛsɛɛɛ na kawulaya tɔyaya kpancoou tɛna. Ilena pə tu kəlɛna wɔla kpaləŋ wei Salɔməŋ ka lupa tɔ. ¹⁰ Ḿpóyó wulav Lɔpɔwam lupa nyəxəlɔyɔ kɔsɛɛmɔyɔ kpaləŋ, na í lɛɛti wɔla nyəŋ inɪ i lonte. Na í cɛɛ-i kawulaya tɔyaya tanlaa nyuyɔ nyéma. ¹¹ Na wulav í puki Isɔ tɛsɛɛɛ, ilɛ tanlaa polo na pá kɔaya kpaləŋ inɪ na pá sɪna-i. Ye pa tɛma, ilɛ pa məŋna-i i tɛcayalɛ.

¹² Pə tɔɔ ké Tacaa pááná hɛɛ Lɔpɔwam tɔɔ, na í yele-weyɛ kpiisuyu. Mpi tɔ, i ka nawa i tasəkəle na í tisi. Ilena kɔpantv wɛɛ Yuta taa.

*Lɔpɔwam kawulaya tənaya
(Awulaa I 14:21-24,29-31)*

¹³ Ḿpóyó wulav Lɔpɔwam tɔyɔ kawulaya ke Yosalem taa ké i lolɔyɔ pusi nule na kulɔmaya nyəŋka taa. Pusi naanɔwa na naatosompɔyalaya ke i tɔya i kawulaya ŋkɛ. Na í nyɔɔsi i kawulaya ke teu. I too ka ké Amoni tv, na pá yaa-i si Naama. Yosalem ke Tacaa lɛsa Yuta tɛtv taa si paa sɛɛki-i. ¹⁴ Ḿpóyó Lɔpɔwam lapa mpi pə fɛi Tacaa ke teu tɔ. I ta lana lotu kulɔmtv si í nyi i luyɔ nyəntv.

¹⁵ Pa kɛɛsa Lɔpɔwam tɔm kancaalaya na tɔ tənaya ke Isɔ kɔyɔɔtɔtv tɛlɛsulv Semaya na nalv ltoo pa tɛma takɛlasɪ taa. Tənaya pa ŋmaa lɔlɔŋ loosi. Lɔpɔwam

na Selopuwam pa yookaya tam ké. ¹⁶ Waatu wei Lūpūwam sēpa, ūena pá pimi-ı Tafiti tē. Ūena ı pəyalu Apiya lēeti ı lonte.

13

Apiya kawulaya (Awulaa I 15:1-8)

¹ Iseyeli wulau Selopuwam kawulaya pənaya pələfei hiu nyəŋka taa ké Apiya pəsa Yuta nyəma wulau. ² Ūena í təgə puıı tooso ké Yosalem. I too kele Kipeya tu Uliyeli pəelo Mikaya.

Apiya na Selopuwam pa yookayana təmaya.

³ Ḿpúgú Apiya kpaya ı yoolaa taa yoolaa ke iyisi nasəle (400000) sı ı yookina Selopuwam. Na Selopuwam tayanı ı nyəma ke iyisi nasənaasa (800000) sı ı suliyi-ı. ⁴ Ḿpúgú Apiya kpawa Semalayim pulaya təo ké Ifəlayim pəəŋ taa. Ūena í holina Selopuwam na Iseyeli nyəma sı: I nu ma təm yoo. ⁵ İ ta nyı taa sı Tafiti na ı luluyu nyəma ke Iseyeli Isə Tacaa tūwa kawulaya ke tam təo, pu layasəyi. ⁶ Pəyele Nepati pəyalu Selopuwam ná kula ı caa Saluməŋ wei ı təmle ı lakaya tə ı təo. ⁷ Ḿpúgú yuluyemnaa na tetelataa kotina Selopuwam na pá la na í kəli Saluməŋ pəyalu Lūpūwam. Mpi tə, Lūpūwam ká ké pəyaya ké, ı ta nyı pulu ūe ı ta pəsi na í səŋ pa isentaa. ⁸ Ūena nəəŋə mu caaki sı í yoonə kawulaya ŋka Tacaa tūwa Tafiti luluyu nyəma tə. I lapa yoolaa kpekəle səsəle. Pəyele í təkə wula nawee nna Selopuwam lupa tə, na í laaki. ⁹ İ təgəna Tacaa kətəlaa Aləŋ luluyu nyəma, na Lefii nyəma, na í kpa mə təyi kətəlaa, isu tetənaa lentı yəlaa lapu tə. Ye wei ūlé í kəna latəce, na ıwaəŋ naatosompəyələya,

ι p̄sa tuŋ k̄otulu nt̄e mp̄u. ¹⁰ Ama t̄a ile, Iso Tacaa tike ke t̄a nȳn̄ax̄i, t̄a ta k̄p̄ēs̄ana-i. Na Al̄ŋ l̄ulyu nȳma nt̄e Tacaa k̄ot̄ela na Lefii nȳma n̄āa lak̄i pa t̄ema. ¹¹ Tan̄ŋ na taanaya k̄e t̄a lak̄i k̄otas̄i n̄si k̄ak̄o lusa si t̄ena t̄o. Na t̄e w̄ak̄i tulaalunaa ke k̄ot̄aya t̄elate t̄o. Na t̄e suk̄i Iso potopotonaa ke ι taap̄eli t̄o. Na t̄e m̄us̄ax̄i f̄et̄ela s̄as̄o ke taanas̄i. T̄a lak̄i teu ke Tacaa t̄amle k̄e. Ama m̄a k̄isina-i. ¹² T̄o, p̄an̄ente Tacaa kele t̄a nȳnȳu tu. Na ι k̄ot̄ela nt̄o, si p̄a h̄ul̄ax̄i yoou tutuyu, na m̄a na-i ι suliŋi. Ie Iseyeli nȳma me, ι taa yooa m̄a c̄as̄onaa Iso Tacaa. Mpi t̄o, ι k̄aa k̄p̄aya ι t̄o k̄e nȳulyu.

¹³ Waatu in̄ax̄i Selop̄wam faya ι yoolaa taa, na p̄a polo pa pap̄i Yuta nȳma waali. Na ι yoolaa lel̄aa na isentaa t̄o, na p̄e tu-w̄eŋe h̄ek̄u. ¹⁴ Yuta nȳma p̄asaa ile, pa c̄ek̄onaa kele si p̄aa yoo taa na waali. N̄tena p̄a wiina Tacaa si ι waasi-w̄e. Waatu wei k̄ot̄ela yaya tutuun̄, ¹⁵ il̄ena pa yoolaa kiisi. T̄enaya Tacaa yelaa na Selop̄wam na Iseyeli nȳma pa tuli tap̄ŋ. ¹⁶ Na p̄a se na Iso tu-w̄eŋe Yuta nȳma niŋ taa. ¹⁷ M̄p̄ȳȳ Apiya na ι yoolaa pa k̄ela-w̄e t̄ek̄p̄ataa, na p̄a ku pa yoolaa taa yoolaa ke iyisi nas̄ele na nun̄wa (500000). ¹⁸ Iseyeli nȳma n̄ā k̄p̄isa mp̄u t̄o na Yuta nȳma n̄āa t̄ax̄o akait̄u. Mpi t̄o, pa c̄as̄onaa Iso Tacaa ke pa t̄elaya. ¹⁹ M̄p̄ȳȳ Apiya t̄ax̄ona Selop̄wam, na ι l̄ek̄i Pet̄eli, na Yesana, na l̄f̄el̄ŋ na p̄e c̄olo acal̄enaa.

²⁰ Hal̄ena Apiya s̄em, Selop̄wam ta tasa ι ton̄ k̄up̄ŋ taa k̄e m̄al̄ȳu. Ama Tacaa t̄ēs̄ana-i k̄ȳu k̄e. ²¹ Il̄ena Apiya ton̄ n̄ā s̄as̄ax̄i na ι k̄p̄aya alaa naan̄wa na liyiti. M̄p̄ȳȳ ι l̄ula ap̄al̄piya ke hiu na naale, na al̄piya ke naan̄wa na naatoso.

²² Apiya tṁm lenti we takəlaya ŋka pa yaa si Iso kywəɣətutu tɛləsulɔ Itoɔ kytṁwəstɔ takəlaya tɔ ka taa. Ka taa ké pa keesa i kulaputu na i tɔma. ²³ Apiya səpa, ulena pá pimi-i Tafiiti tɛ, na i pəyalɔ Asa lɛɛti i lonte.

14

Asa kawulaya kancaalaya (Awulaa I 15:9-11)

Μρύγυ tetu caya təpamm ke Asa kawulaya waatu ke pusi naanɔwa. ¹ Μρύγυ Asa lapa mpi pə we teu na pá maya Iso Tacaa tɔ. ² I kpiisa tɛfɛnlenaa na timpi timpi cefelinaa laaki tɔ. Na í yɔki pɛɛ kusikee, na í seti tesikasi kulalaasi. ³ Na í tɔ Yuta nyɔma si pá sɛɛ pa cɔsɔnaa Iso Tacaa na pá tɔki i kiiu na i kusɔsutu. ⁴ Asa ka kpiisa cefelinaa tɔlaalenaa tɔna, na tulaalɔ tɔwɔtɛnaa tɔnaya Yuta acalɛɛ tɔna taa ké. Ulena i kawulaya caya təpamm. ⁵ Nɔɣɔlɔ ta yooɔna Asa ke pusi nsi si taa. Mpi tɔ, Tacaa mayamaɣa ka yelina na í heesi. Heesuyɔ pusi nsi si taa ké Asa taɣana Yuta acalɛɛ lenna. ⁶ Asa tɔma Yuta nyɔma si: Tɔ ŋmá koloosi na tɔ cɔɔna acalɛɛ anɔ na tɔ tɔ kukaləsəŋ. Mpi tɔ, tɔ tɔka ta Iso Tacaa tɔm ke teu, na í yele na tá tetu we tá niŋ taa na tɔ heesi.

Ntɛna pá suv tɔmlɛ taa na pá tɔ tɔ nyuyɔ.

⁷ Asa yoolaa Yuta kpekəle nyɔma mpa pa tɔkaya kpaləŋ sɔsɔŋ na ŋmantasi tɔ, paɔ we iyisi ŋmunuyɔ na nuɔwa (300000) ké. Na Pɛncamɛɛ nyɔma ke iyisi ŋmunuyɔ na nuɔasa (280000) na pá tɔka kpaləŋ səkpeŋ, na pá nyɔma tɔŋ tɔm. Pa tɔnaya mpu, paɔ ké yoolaa taa yoolaa ké. ⁸ Μρύγυ Itiyopii tu Sela kpa Yuta nyɔma tɔɔ, na i yoolaa ke iyisi iyaya (100000). I yooɔ keɛkɛnaa ke ŋmunuyɔ na nuɔwa

(300). Haləna í tala Malesa ícate. ⁹ Na Asa na í yoolaa pá puli Sefata tetekəle taa ke Malesa kin. ¹⁰ Ntəna Asa wiina Isə Tacaa si: Hai, Tacaa pə fei-ŋ katə si í waasi icamiya isu toŋ tv. Mpu tə, kəə na í waasi-tv. Mpi tə, nyaya tə teeləyi. Nyá hətə taa ké tə kraaki yoolaa tuutuuma inə í təə. Hai, Tacaa nyayale tá Isə, taa yele si yulu í kəli-ŋ.

¹¹ Ḿpúyú Tacaa yelaa na Itiyopii yoolaa tuli tapəŋ, na pá se Asa na í yoolaa. ¹² Ulena pəle pá tó pa waali na pá tana-weyə Kelaa. Na pá kv-weyə tuutuuma, na pá pəli pa niŋ. Mpi tə, Tacaa kəna-wə na í yoolaa nəyə. Na Yuta nyəma náá kuu pa wontu ke səsəm. ¹³ Na pá ləkki Kelaa cələ acaləe təna. Mpi tə, Tacaa səyəntv ká pu a taa yəlaa ké. Ḿpúyú pa kuu a wontu ke tuutuuma. ¹⁴ Ulena pá kvli tiikilaa piitim təə, na pá kuu heeŋ na yooyoonaa ke səsəm. Na pá məli Yosalem.

15

Asa tayanvɣv ke Isəsele (Awulaa I 15:12-15)

¹ Ḿpúyú Isə Feesuyv kuləna Otətí pəyalv Asaliya. ² Ulena í lu na í polo í mayana Asa na í heeli-í si: Hai, tá caa wulav. Yuta nyəma, na Pəncamee nyəma me í nu ma təm. Ye í wə Tacaa waali, ílé í ká wəe mə waali ké ḿpúyú. Ye í pəkəyi-í í ká yele na í na-í. Ama ye í lə Isə, ílé í ká lə-me tətə. ³ Isə yela lseyeli nyəma tə, pə leelaa ké. Kətvlv nəyəlv í fei si í ká seyesi-wə. Pəyele pa feina kiiu. ⁴ Ama pa məla lseyeli Isə Tacaa kin na lanwakəlle, na pá pəkki-í na í yele na pá na-í. ⁵ Waatv iní í taa, yulu u pəsəyi na í polo tiili na í mələna weesuyv. Pu ké wahala waatv ke tetv yəlaa

tənaɣa. ⁶ Piitim ləmpɪ ná kuyi ləmpɪ ké. Na ɪcətɛ lɛntɛ náá kó lɛntɛ. Mpi tɔ, Tacaɑ ciɣitaya yɛlaɑ ké na wahaɫanaɑ təna. ⁷ Ama mu nyɔɔ toŋ, í taa yeɫe na mə apalɔtu yɔɔli. ɪ ká hiki mə təmlɛ kasəyaya.

⁸ Waatu wei wulav Asa nu ɪsɔ kuyɔɣɔtutu tɛlɛsɔlv Asaliya təm nti, ɪlena í kaasi ɪ ti na í kpiisi Yuta na Pɛncamɛɛ pa tɛtu təna taa tuŋ. Na í la mpv tɔtɔɣɔ acaɫɛ nna ɪ ka lɛka ɪfəlayim pɔɔŋ taa tɔ a taa. Pə waali, ɪlena í tayani Tacaɑ kətaya tɛlatɛ nte tu wɛ ɪsɔ təsɛɛɫɛ tɔ. ⁹ Ḿpóyú wulav kɔta Yuta na Pɛncamɛɛ nyéma təna, na ɪfəlayim na Manasee na Simiyɔŋ pə nyéma mpa paa kɔma na pá caɣa pa tɛ tɔ. Pa nawa si Tacaɑ wɛ ɪ waali, ɪlena pá polo ɪ kin. ¹⁰ ɪlena pá kɔti Yosalem kɛ Asa kawulaya pusi naanɔwa na kakpasɪ nyɛŋka ɪsɔtu tooso nyɛŋ taa. ¹¹ Kuyɔŋku pa talaa, ɪlena pá lá Tacaɑ kɛ kətaya kɛ tɔla nna pa kpa kolontunaa kin tɔ. Naan ka wɛ nasətoso na nunɔwa (700) na heen kɛ iyisi naatosompɔɣɔlaya (7000). ¹² Ḿpóyú pa su pa nɔɣɔ si paa tayani ɪsɔ ké sɛɛv na lotu kvlɔmtv. Na pa ləsaya svv pa cəsɔnaɑ ɪsɔ Tacaɑ kɛ teu. ¹³ Ye wei ɪ ta tayani ɪsɛɣɛli ɪsɔ Tacaɑ kɛ sɛɛv, ɪsu pa kv-ɪ. Paa apalv, yaa alv, yaa səsɔ, yaa pəyaya. ¹⁴ ɪlena pá tuuna nɔɔsi səsɔɔnsɪ na pá hvli tutuun na akantɛɛ na pá wiliti. ¹⁵ Ḿpóyú Yuta nyéma təna lanɫɛ hvlməna pa lotu kvlɔmtv tuunav mpi. Na ɪsəna pa tayana pa ɪsəsɛɛɫɛ na luyv kvlɔmvuyv tɔ. Na Tacaɑ mv na í yeɫe na tɛtu hɛɛsi.

¹⁶ Ḿpóyú Asa ləsa ɪ too Maaka tɔɔ ké ɪ alv kawulaya toŋ. Mpi tɔ, Maaka ka sika tvyv, ɪsayav ŋku pa yaa si Asela tɔɣɔ. Ntɛna wulav tɔ si: ɪ kpesɪ tvyv ŋkv na í yɔki-kv na í wɔ-kvyv Setəlɔŋ lɔɔv nɔɣɔ. ¹⁷ Paa na wulav inɪ ɪ sɔla Tacaɑ na lotu kvlɔmtv tɔ, ɪ ta wakəli

təkətələnaa mpa paa we Iseyeli tetu taa tō. ¹⁸ Ama ɪ yelaa na pá kəna Iso taseele taa ké wula, na liyitee nyəgətu, na wontunaa lempa mpa ɪ na ɪ caa paa hawa Taca tō.

¹⁹ Yoou ta tasa kuluyu, haləna Asa kawulaya pənaya hiu na naanowa na kakpasi nyəŋka.

16

Asa yoonav ke Iseyeli wulav Pasa (Awulaa I 15:16-22)

¹ Asa kawulaya pənaya hiu na naanowa na naatoso nyəŋka taa ké Iseyeli wulav Pasa pola Yuta tetu yoonav. Uena í suv kolunja ηmav, na í cəəkəna Lama ɪcate si Yuta nyəma í taa pəsi na pá suv yaa pá luki. ² Mpyule Asa cosa wula na liyitee ke Iso taseele na kawulaya kpancoou pə taa. Na í tilina Tamasi ke Sili wulav Peni-Hatati si: ³ Ma na-η tə pəeli nəgə, isu tá caanaa ka lapa tō. Ma ha-η kuvəu ηkuyu si tə pəeli nəgə. Uena nyá na Iseyeli wulav í yá, na ílé ɪ læsi ɪ yoolaa ke ma tetu taa. ⁴ Mpyú Peni-Hatati ná mu Asa təm nti, na í kusi ɪ yoolaa na pá polo pa yoonav Iseyeli nyəma, na pá leeki pa acalɛɛ. Isu Yon, na Tan, na Apeeli-Mayim. Na pə kpenna Nefətali acalɛɛ tənana a taa pa sukaya wontu tō. ⁵ Pasa nu mpu, uena í yele Lama ɪcate kolunja ηmav. ⁶ Mpyú Asa kota Yuta nyəma tənana pə ta sə paa ɪgəu pəyaya. Na pá kuu pɛɛ na kpenkpelasi nsi ɪ ka kaawa si ɪ ηmaakəna Lama ɪcate kolunja tō si, pá taɣani timpi pa yaa si Kepa na Misipa tō.

Asa təkə saləka ke Iso kuyəgətutu teləsvu Hanani

⁷ Waatu unu ɪ taa ké Iso kuyəgətutu teləsvu Hanani pola Yuta wulav Asa kin, na í kaləna-ɪ si: N kisa

Tacaa ke preekuyv, na í sòli si Silií wulav í tu-η nin tò. N læsa Silií yoolaa ke nyá nin taa ké. ⁸ Itiyopii na Lipii nyóma ka ké yoolaa sòsaa ké. Pa keekena na pa kpaγanəη fei kaluyv. Paa na mpv, n lapa Tacaa ke naani. Uena Tacaa tu-weye nyá nin taa. ⁹ Tacaa nyənəyi tetv təna taa ké na í səηna mpa pa yekina-i pa təyi teu tò. Ama pənente η lapa kumelentu ké. N kaa tasa yoou ke lanuyv tətò.

¹⁰ Μρύγύ Iso kuyəγətvtv teləsulu təm nti tə wu Asa. Uena í tu-i saləka. Na í svv tetv nyóma ləlaa ke konyəη tuyv ke waatu inu.

*Asa kawulaya tənaya
(Awulaa I 15:23-24)*

¹¹ Pa keesa Asa təm ke pə kpaγav tə kancaalaya, na tə tənaya təγə Yuta na Iseyeli pə awulaa takəlaɪ taa. ¹² Μρύγύ kutəη isayav nakuli, kv kra ι nəəheε ke ι kawulaya pənaya pəγəlayafei nule nyəηka taa. Uena í yele Tacaa ke sələmvuyv si í waasi-i na í polo lokotulonaa kiη. ¹³ Μρύγύ Asa səpa ι kawulaya pənaya nule na kuləmayə nyəηka taa. ¹⁴ Uena pá pimi-i ι pəlaəη wei ι ka hula Tafiti icate taa tə ι taa ləηkv taa. Paa tuwa kv taa ké tulaalunaa paγale ké, isu tulaalv lataa lakuyv tò. Na pá wə tulaalvnaa tətəγə səsəm ke ι ləyaya təə.

17

Sosafatí kawulaya na ι təmle kvpante

¹ Μρύγύ Yuta wulav Asa pəyalv Sosafatí təγə kawulaya ke ι caa lonte na í nyəsui ι kawulaya ke Iseyeli nyóma təə. ² Uena í svv yoolaa kpeka ke Yuta koloosi acaləε təna taa. Na ι kawulaya acaləε nna ι

caa Asa ka lēeka Ifəlayim nyéma tō a taa tətō. ³ Taca ka wε Sosafati waali ké. Mpi tō, Sosafati tōma i cōsō Tafiiti ikpate taa ké i kawulaya kancaalaya ké, i ta laa tōyū Paali. ⁴ Ama i caala i təyi si í nyi i cōsō Tafiiti Isə luyū nyəntu, na í tək i kiin. I ta kēena lseyeli awulaa. ⁵ Uena Taca la na Sosafati kawulaya la ton na Yuta nyéma haaki kvcōn, na í sūv ton ke teu na teeli. ⁶ Na Sosafati lanje hēna Isə təmle lapu na í kpiisi Yuta kawulaya taa ké təkətələnaa na pə tuj.

⁷ M̀p̀ỳỳ i kusa i akewenaa sōsaa ke i kawulaya pənaɣa tooso nyəŋka taa, na í tili-wε si pá seyeŋi Yuta acalēe yəlaa ke Isə kiin. Tillaa mpe pa həla nté Pəni-Hayili, na Opatiya, na Sakali, na Netaneyeli, na Mikaya. ⁸ Na Lefii nyéma pəɣəlayafei naanowa su-wε. Pēle pa həla nté Semaya, na Netaniya, na Sepatiya, na Asayeli, na Semilaməti, na Yonatan, na Atoniya, na Topiya, na Topi-Atoniya. Na kətələa naale, Ilisama na Yolam. ⁹ M̀p̀ỳỳ pa kpenna Taca kiiu takəlaya na pá cō Yuta acalēe na pá seyeŋi icate yəlaa tēna.

Sosafati ton

¹⁰ M̀p̀ỳỳ Taca səɣəntu kpa piitimnaa mpa pa cōna Yuta tō pa kawulası tənaya sōsəm. Ue pa ta yoonə Sosafati. ¹¹ Haləna Filiisi nyéma ha-i kvcōn na pá fel-i lampuu ke liyitee. Laalupunaa ná kəna-i iwaan ke iyisi naatosompəɣəlaya na nasətosə na nunowa (7700), na pəŋtuləŋ ke mpv tətō.

¹² M̀p̀ỳỳ Sosafati ton sōsaa na pá puki. Sosafati ŋmá Yuta taa ké acalēe na təɣənası təsule. ¹³ Na í wēna wontu ke sōsəm ke Yuta acalēe taa. Na i yoolaa taa yoolaa ke Yosalem taa. ¹⁴ Pēle pa kpeka ntō na pá

kəesəna pa ləlvə. Yuta kpekəle taa səsaa nté yoolaa taa yoolaa iyisi ηmυnυvυ na nυnυwa (300000) nυvυvυ tυ Atəna. ¹⁵ Atəna waalı ké yoolaa iyisi ηmυnυvυ na nυnaasa (280000) nυvυvυ tυ Yohanaη. ¹⁶ Na yoolaa iyisi ηmυnυvυ (200000) nυvυvυ tυ Sikəli pəyalv Amasiya. Amasiya sələna na í svυ Tacaa təmle taa. ¹⁷ Pəncamεε kpekəle taa ké yoolaa taa yoolaa tətəlaa iyisi ηmυnυvυ (200000) nυvυvυ tυ Iliyata. ¹⁸ Iliyata waalı nυəη nté yoou wontu təkəlaa iyisi nυnυwa na nυnaasa (180000) nυvυvυ tυ Yosapatı. ¹⁹ Mpa paa ké wulav yoolaa ke Yosalem taa təyələ. Na pə səsəna mpa ι ka svυ koloosi acalεε taa ké ι kawulaya təna taa tə.

18

Sosafatı na Akarı pa nəvə kulvmaya lapv (Awulaa I 22:1-4)

¹ Wulav Sosafatı ka svυ toη ké na í wəna teeli. Mıpύγύ ι caa ι pəyalv ké Isevəli wulav Akarı pəelə ke alv. ² Pυsvυ cəvva pəcə, iləna Sosafatı polo Akarı tεyε Samalii. Mıpύγύ Akarı kvwa heeη na naaη ke tuutuuma svυ ι saakəna í na ι waalı nυəma. Pə waalı ké ι kaana Sosafatı svυ í səsısvυ ι təv na pá polo pá yoona Lamətı icatε ke Kalaatı. ³ Isevəli wulav Akarı sələma Yuta wulav Sosafatı svυ: Tə polo na tə yoona Lamətı ke Kalaatı.

Iləna Sosafatı cə Akarı svυ: Ma na-η tə ké kulvm ké mεε. Ye nύá yəlaa kulaa, ma nυəma səlsv pıwaya.

Isə kvəyətvtv teləsəlaa pəpətvnaa (Awulaa I 22:5-12)

⁴ Paa na mpv, iləna Sosafatı svυ: Pəəsı Tacaa na pəcó.

⁵ Μπυγυλε Ισεγελι wulav kota ι Ισο κυγυγυτυτο teləsəlaa. Pa we yulunyəəη nasəle (400) ke mpv. Na í pəəsi-we si: Pə wee si tə polo tə leeKi Laməti icate ke Kalaati yaa tə yele? Ntəna pele si: I polo, Tacaα ká tó-teye nyá niη taa.

⁶ Paa na mpv Sosafati ta nyəə-ti. Ilena í pəəsi si: Pə ta kaasi Ισο κυγυγυτυτο teləsəlv wei ι ka yəγətəna-tuyv Tacaα tə? ⁷ Ntəna Akarι si: Ee, Iməla pəyalv Miseen wee yaa. Ama maa caaki-ι kέ. Isayav ke ι heeliyi-m tam.

Ntəna Sosafati ma kapuka si: Paa yəγətəyi Ισο κυγυγυτυτο teləsəlv ke mpv.

⁸ Μπόγυ Akarι yaa kawulaya təyaya təmle tu nəγəlv, na í tili-ι si: Polo η yaa Miseen ke ləη.

⁹ Awulaa mpe pa naale pa suu pa kawulaya wontu kέ na pá caγa pa kpelasι təə kέ Samalii təm təhυle cəlv, na Ισο κυγυγυτυτο teləsəlaa kpaaləyi pa təmnaa.

¹⁰ Μπόγυ Kenana pəyalv wei pa yaakaya si Sitekiya tə í kέ pa taa lelv kέ. Inι ι ka lupina ι təyi nyəγəlvυv həη na í təη si: Həη ine ι huləγəna təη wei n ká kəlvna Silii yoolaa tə.

¹¹ Μπόγυ Ισο κυγυγυτυτο teləsəlaa ləlaa ná yəγəta təm kuləmtv nti tətə si: Tά caα, polo η leeKi Laməti icate ke Kalaati. Tacaα ká tó-teye nyá niη taa kέ na η pəsi-te.

*Miseen kpaalvυv ke Akarι kpisuyv
(Awulaa I 22:13-28)*

¹² Μπόγυ tillu wei ι pola Miseen waali tə ι heela-ι si: Ισο κυγυγυτυτο teləsəlaa təna kpentaa kέ na pá heeli wulav si ι ká la aka. Pə təə tə, nyana-we í kpenti nəγə.

¹³ Ntəna Miseen si: Ma tuuna Tacaα si nti ma Ισο caα təγə maa yəγəti.

14 Miseen tala wulav kin, ilena wulav pōōsi-i si: Miseen, tē polo na tē lēeki Lamōti icate, yaa mā taa polo? Ntēna Miseen si: Ma ta taŋ-me se. I polo. Tacaa kā tu-teye mā niŋ taa ké.

15 Mpuŋyule wulav si: Aweye n siwa si í pōōlōyi-ŋ na pōcō ŋ telēsāyi-m tōm nti Tacaa heela-ŋ tō?

16 Ntēna Miseen si:
Ma nawa lseyeli yoolaa yawa yem
ké pōōŋ taa, isu heeŋ wei i feina tiikilu tō.
Ilena Tacaa yōgōti si, pa feina wulav.
Paa wei í kpe.

17 Kēlena Akari pēsēna Sosafati tōō si: Ntōŋ maa heela-ŋ si isayatu tike ke i heeliyi-m tam?

18 Mpuŋyó Miseen tasaa si: Tōv, í nu Tacaa tōm. Ma ná-i na í caya i kawulaya kumte tōō. Na isōtaa tillaa sēŋaa na pá tu-i heku. 19 Mpuŋyó i pōōsa-we si: Awe kā polo na í tsi lseyeli wulav Akari si í lēeki Lamōti icate na pá ku-i? Ine si i nyāntu ntō. Ine ilé si i nyāntu ntō. 20 Mpuŋyule feesuyu nakoli ku kulaa si ŋku ku polo. Tacaa si: Isēnaya n kā la? 21 Mpuŋyule si, ŋku ku tū Akari lō kyōgōtutu telēsēlaa taa ké pōpōtu. Tacaa si: Tōv, polo na ŋ lá mpv. 22 Ilena Miseen tasa si: Ntōgōle, Tacaa yelina si pō tū nyá lō kyōgōtutu telēsēlaa taa ké pōpōtu. Tōfō, mpusi ké i caa i kēna-ŋ.

23 Tēnagale Sitekiya krētēna Miseen na í mari-i katanja na í pōōsi-i si: Tacaa Feesuyu luna ma taa na kō heeli-ŋ yaa?

24 Mpuŋyule Miseen si: Kuyaku ŋku n kā se na ŋ ŋmeli nyá nan lōkētōlōkaya taa ile, kuyaku ŋkuyule n kā tisi.

25 Ilena Akari tō i tōmle nyōma si: I kpa Miseen na í cēla icate nyūyū tu Amōŋ, na wulav pōyalv Yowasi.

26 I heeli-we si pá tu-i salōka na pá haaki-i potopoto

hɔɔliya na lom. Na halɛna mǎ kɛnna tɔyoole na alaafɔya.

²⁷ Mprɔyɔle Misee cɔ-i si: Ye n kɛmna alaafɔya, ɔle pɛ taya Tacaɛ heelina-m tɔm si mǎ yɔɔti.

*Wulav Akarɔ sɛm kɛ yooɔ taa
(Awulaa I 22:29-40)*

²⁸ Mprɔyɔ Iseyeli wulav Akarɔ na Yuta nyɛɔ Sosafati pa pola Kalaati tetu ɔcate Lamati kɛ yoonav. ²⁹ Ilena Akarɔ tɔ Sosafati si: Ma yɔsɛɔi ma ti na mǎ polo yooɔ. Ama nyaa suu nyǎ kawulaya wontu.

Ilena Akarɔ la mpɔ. ³⁰ Pɛyele Silii wulav ka heela ɔ yooɔ kɛkɛnaa nyɔɔ nyɛma si pǎ taa paasɛna yoolaa sɛkpema yaa sɔsaa. Ama pǎ pɛeki Iseyeli wulav.

³¹ Pɛ tɔɔ kɛ waatu wei Silii yoolaa nyɔɔ nyɛma mpɛ pa nǎ Sosafati, ɔlena pǎ huɔ pa taa si Iseyeli wulav. Na pǎ tamɔ-i si pa yookina-i. Ama Sosafati yaa Iɔ si ɔ yari-i. Na Iɔ Tacaɛ waasi-i na ɔ yele na kolontunaa mɛli. ³² Kolontunaa cɛkɛnaa si pɛ taya Akarɔ, ɔlena pǎ mɛli.

³³ Mprɔyɔ Silii tɔ nɔɔɔ ɔ tɔ nyɛmlɛ kɛ yem, na tɔ yaya Akarɔ kɛ timpi taa ɔ yooɔ toko fɛɛ-i tɔ. Ilena ɔ tɔ ɔ kɛkɛ saalu si: Kɛɛ na tɔ mɛli pɛ hika-m.

³⁴ Ama koyaku ŋku yooɔ lapa ton kɛ. Mprɔyɔ Iseyeli wulav sɛɔa ɔ kɛ ɔ kɛkɛ taa, halɛna taanaya. Na Silii yoolaa nyɛnɛɔi mpɔ. Ilim tɔkaya, ɔlena wulav hɛɛ.

19

Sosafati kpawa hvɔlaa kɛ Yuta taa

¹ Mprɔyɔ Yuta wulav Sosafati kpema ɔ tɛ Yosalem na alaafɔya. ² Ilena Hanani pɛyalɔ Yehu wei ɔ kɛ Iɔ

kuyōgōtutu teləsulu tō, í polo ι sēnyū na í pōōsi-ι si: Pepe tōō ké n polaa si n sēhna yulu isayau? Paa sōlōyi wei ι caaki Tacaa tō se. N lapa mpv tō Isō taa kpana-η ké. ³ Paa na mpv n lapa teu ke timpri n kpiisa tuij ke tetv taa tō. Pōyele n ha nyá tōyi Isō luyū nyəntv tēnyū taa.

⁴ Pə krayau waatu unu tō, Yosalem taa ké Sosafati saalaa. I ta mēli Iseyeli. Mpyōyō Sosafati cōō tetv taa ké pə krayau Peesepa, na Ifəlayim pulasi hōyōlyū taa tō, si ι mēlōyōna Yuta nyōma ke pa caanaa Isō Tacaa kinj. ⁵ Ulena í kpa huulaa ke Yuta kawulaya koloosi acalee tēna taa. ⁶ Ulena í heeli-we si: I la laakali na mē tēmlē. Mpi tō, pə taya yēlaa tōō ké í huuki mē huule. Ama Isō tōō ké. I mayamaya ι ká wēē mē waali ké pə taa. ⁷ Mpv tō, í nyana Tacaa ke sōsōm na í fenj mē tēmlē tōō. Mpi tō, Tacaa Isō lanjle ι heekōna mpi pə ta siyisi tō, yaa yēlaa fayasyū yaa kuvōōv muyū na tampana tōō takuyū.

⁸ Mpyōyō Sosafati tasa kpaυ ke Lefii nyōma, na kōtēlaa, na Iseyeli lulvη nyōōη nyōma ke Yosalem taa si pá huuki yēlaa tōmnaa na Tacaa hōte taa. Na pá tayanōyi icate yēlaa yōōη. ⁹ Ulena í tō-we si: Pə wēē ké si í nyanηna Tacaa ke teu, na í laki pə tēna tōcūηη na luyū kulōmuyū. ¹⁰ Ye mē nyōma mpa pa wē acalee taa tō pa kōna-meyē tōm sōsōōntv. Isu yulōkule yaa yōōu tōm, na pə ké kiiu, yaa kuvōōsutu, yaa kōtūtutu, yaa kulapūtūnaa wakōlyū tōm. Uē í kilisi-wēyē-ti. Uē mē na-we mē tōm kaa sōna Tacaa, na ílé ι mu-mē na pááná. ¹¹ Kōtvlu sōsō Amaliya ká fenjyina mē Isō seev tōma tēna tōō. Na Isōmayeli pōyalv Sepatiya wei ι ké Yuta kawulaya nyūyū tv tō, ílé í fenjyi mē tōō ké tetv tōkuyū tōm taa. Ye pə kaasa Lefii nyōma, uē pēlēyēle huule tōma lataa. I kaasi mē ti na tēmlē. Tacaa wē

kupantu lataa waali ké.

20

Kolontu yoonav ke Yuta nyéma, Sosafati sələmvu

¹ Pəle pə waali ké Mowapu nyéma, na Amoni nyéma, na Meuni nyéma ləlaa pa kulaa si pa yookina Sosafati. ² Ḿpúyú pa heela wulav si: Yoolaa tuutuuma luna Itəm tetv taa ké tenku kusəpu kənkəŋ taa, na pá kəŋ nyá waali. Pa wə Hasasəŋ-Tamaa timpi pa yaa si Aŋ-Ketii tə.

³ Səxəntv pu Sosafati, ləna í t́ Yuta kawulaya yəlaa tənaya nəhəktv si i yəxətəyənə Taca. ⁴ Ḿpúyú tetv tənə taa acaləe kotaa si pa wiina Taca si í sənə-wə. ⁵ Ləna Sosafati na Yosalem nyéma, na Yuta nyéma ləlaa pa koti Isə təsəele taya kufalaya tə. ⁶ Ləna Sosafati sələmi Isə si: Hai, tá cəsənəa Isə Taca wei nyá n təkí kawulaya ke isətəa, na n ti piitimnaa tənə tə. Nyaxalə təŋ tv na pəsəlv. Nəxəlv u pəsəxi na í səŋ nyá isəntaa. ⁷ Ta Isə nyá, nyá təxəŋna tetv tənə tə yəlaa, na n ha-təxi nyá taapalv Apələham ləlvəy nyéma taya tam tə. ⁸ Na tá cəsənəa caxə tə taa, na pá ŋmə-ŋ kutuluxu na pá tə si: ⁹ Ye isu n həma tá ŋkraŋvəy, na wahala nəxəlv, isu yoo, yaa yuləkəsəkv, yaa nyəxəsi, tu kə tə səŋ kutuluxu kəne kv kiŋ ke nyá isəntaa. Mpi tə, nyá hətə wə kv taa ké. Tu yaa-ŋ ta laŋwakəlle taa si n waasi-tv. Ləna nyaa nu na n waasi-tv. ¹⁰ Təv, nəxəv nyənə isənə Amoni nyéma, na Mowapu nyéma, na Itəm nyéma, yookuyuna-tv tə. Pəyele waatv wei tá cəsənəa lu Icipiti tə n kisina-wə si pá taa fayana piitimnaa mpe pa tetənəa taa. Ləna pələ pá kəe na pá yele-wəyə kvəy. ¹¹ Ama tá kvəvəv pəsə ikpatəle. Pələ pa təxəŋəxi-tvəy

tetu nti n ha-tu to ta taa. ¹² Tacaá Isó, hó pa nkpannyu. Tó ké acamaa ke kolontunaa tuutuuma ine i isentaa ké. Tó ta nyi iséna tó la to. Pó tóo ké to kéesa ise na nyá tóo.

¹³ Yuta nyóma tóna, na pa alaa na pa piya paa sèhna Isó téséle kinj.

Yuta nyóma akaitv

¹⁴ Ḿpóyú Tacaá Feesuyu kulóna Lefii tu Sakali pəyalu Yasiyeli ke samaa taa tóna. Sakali iní i caa kéle Penaya. Penaya caa kéle Yeiyele. Yeiyele caa kéle Asafi lulbyu tu Mataniya. ¹⁵ Ntəna Yasiyeli yəgətəna nəgə səsaya si: Yuta na Yosalem yəlaa me, í tú nkpanj ke teu. Ilena pə tu kəlóna wulaw Sosafati nyá. Tacaá si, í taa nyá. Pócs yoolaa tuutuuma ine i tòm í taa la-mege səgəntv. Pə taya mə tòm ke yooú nk. Ama Tacaá nyəntv ké. ¹⁶ Cele í ká polo mə kolontunaa tóo. Pa təhna ntege kpaav na yaayenaa mpaav. Í ká suli-weye tetekəle nyuyv ke Yeluweli wulaya tetv kinj. ¹⁷ Yuta na Yosalem yəlaa me, í kaa nəki mə kolontunaa mpe pa yoonav. Mu səh mə təsəhje. Í ká ná isəna maa waasi-me to. Í taa nyá. Pócs səgəntv í taa la-me. Cele í polo pa tóo, maa wee mə waali.

¹⁸ Ḿpóyú Sosafati hənta Tacaá ke ate. Na Yuta na Yosalem yəlaa náá hənti mpv tótó, na pá sée Isó. ¹⁹ Pə waali ké Lefii lulbyu nyóma Kehati na Kolee pa kulaa na pá sá Iseyeli Isó Tacaá na nəssi səsənsi.

²⁰ Tev fema tanañ tee, ilena pá tú pa tənaya Tekowa wulaya tetv mpaav. Pa teekaya, ilena Sosafati to-we si: Yuta na Yosalem nyóma me, í ke nkpanj. Í la mə Isó Tacaá na i kuyəgəntv teləsəlaa ke naani. Í nyəə tonj, na í lá akanaa.

21 Μρύγύ Sosafati na samaa pa kpentaa na pá teləsi yonyoolaa ke yoolaa nəχə təə. Na pá saŋ Tacaa Iso na yontu si: ɪ sa Tacaa, ɪ səəlvəy fəi tənaya.

22 Pa kpaɣa yontu ntəyi mpv, ɪlena Tacaa tisi acufu ke Amoni nyéma, na Mowarv nyéma, na Itəm nyéma, mpa inɪ paa pukaya Yuta nyéma yoonav tə pa hekv taa. Na pá kú təmayə pa taa pa tike. 23 Amoni nyéma na Mowarv nyéma ná kvla Itəm nyéma təə ké na pá kv-wɛ təcaɣacaya. Pə waali ké pa kú təmayə səsəm. 24 Waatv wei Yuta nyéma kpa tontɔŋle təə timpi pa loosiyi wolaɣa tetv tə. ɪlena pá nyənna pa kolontunaa təə. Ama sətəa tike ke pa nawa na pá selətəa. Paa kvləm ɪ ta fiti. 25 Μρύγύ Sosafati na ɪ yəlaa pa nika kolontunaa təla ke kuuu ke tuutuuma, na wɛnav, na wontu kvsusuutu, na liyitee nyəm. Pu kəla təəv, ɪle kvyeɛŋ toosoɣo pa kuuwa, pa ta tu tem.

26 ɪlena pá koti kvyakv liyiti nyəŋkv wule ke Pelaka kvpantv təkoolle tətəkəle taa. Mpi tə, tənaya pa koola Tacaa ke kvpantv. ɪlena pá ha lonte ntɛɣe hətɛ si kvpantv kooluyv tətəkəle, na pá yaaki-tɛɣe mρύγύ haləna saŋa. 27 Μρύγύ Yosalem nyéma na Yuta nyéma leləa, na pa nyuyv tv Sosafati pa t́ mpaav, na pá məli Yosalem na laŋhvləmle. Pə taya pvlv təə, Tacaa yapa-wɛɣe pa kolontunaa niŋ taa ké. 28 Μρύγύ pa svv ɪcate na cəməŋ na saŋkvnəa na akantɛe haŋaa. Na pá polo Tacaa təsɛɛle taa.

29 Waatv wei piitim lempi nyéma leləa nuwa si Tacaa Iso yoonə ɪsɛɣɛli nyéma kolontunaa. ɪlena ɪ təm kpa pa tənaya səχəntv. 30 ɪlena Sosafati təχə ɪ kawulaya təpamm. Mpi tə, Iso ka yeləa ké na tetv tənə heɛsi.

Sosafati kawulaya tənaya
(*Awulaa I 22:41-51*)

³¹ M̀p̀ỳg̀ Yuta wulav Sosafati t̀g̀g̀ kawulaya ke ı lulɔyɔ pusi hiu na naanɔwa na kakpası nyəŋka taa. Yosalem ıcate taa ḱe ı t̀g̀g̀ kawulaya ke pusi hiu na kakpası. ı too kele Sili pɛelɔ Asupa. ³² ı t̀ntɛ ka siyisaa ḱe, na ı t̀ŋəŋı ı caa Asa ıkpate na ı laki mpi Taca caaki tɔ. ³³ Ama ı ta wakəli təkətəlenaa. Pə tɔ ḱe ı yəlaa ləsaya taa suv Isə ısu pa caanaa. ³⁴ Pa keesa Sosafati təm kancaalaya, na tə tənaya ke Hanani pəyalɔ Yehu takəlaya taa. Nkeɣe pa sɔta ıseɣeli awulaa takəlaya taa.

³⁵ M̀p̀ỳg̀ Yuta wulav Sosafati na ıseɣeli wulav ısaɣav Ahasiya pa kpɛntaa. ³⁶ ılena pá mayası na pá saaki kpuləŋ ke ısiyŋ-kepeɛ teesaŋ taa. Na pá pukina-ı pooluŋ. ³⁷ Ama Malesa tɔ Totafa pəyalɔ Isə kuyɔɔtɔtɔ tɛləsulɔ ıliyesɛɛ heela Sosafati sı: Timpi n kpɛntəna Ahasiya tɔ, Taca ḱa wakəli mpi n lapa tɔ.

ılena lɔm t̀g̀g̀ kpuləŋ ınəŋı tampana, ı ta tala tiili.

21

¹ Waatu wei Sosafati səpa, ılena pá pimi-ı pa təyaya pələav taa ḱe Tafiiti tɛ. Na ı pəyalɔ Solam lɛɛti ı lonte.

Solam kawulaya
(*Awulaa II 8:16-24*)

² Solam ka wɛna newaa mpa ı na-wɛ pa kaa caa kulɔm t̀g̀g̀. Pa həla nté Asaliya, na Yehiyeli, na Sakali, na Asaliyahu, na Mikayɛɛli, na Sefatiya. ³ Pa caa ka ha-wɛɣe wɛnav ke səsəm ḱe. Paa liyitee, paa wola, na liyitee wontunaa. ılena ı tɔ-wɛɣe Yuta

acalee fenuyu. Na í kpa pa taalv Solam sí í læti i lonte ke kawulaya tōyov taa.

⁴ Pə kōma na kawulaya sov Solam niŋ taa ké teu na í ká lila, ilena í kú i newaa tēna, na i waali nyóma lelāa ke kawulaya taa. ⁵ Waatu wei i tōya kawulaya tō, i pusi we hiu na naanowa na naale. Na í caya ka taa ké pusi pələfei naanowa ké Yosalem taa. ⁶ Ḿpóyó i tōma isayatu taa ké teitei isu Iseyeli awulaa, Akari na i luluyv nyóma. Mpi tō, Akari pələ ke i ka tōkaa. Solam lapa mpi pə ta maya Tacaa tō. ⁷ Paa na mpv tō, Tacaa ta sōli sí í kpiisi Tafiiti luluyv nyóma. Pə taya pulv, Iso na Tafiiti paa pēela nōosi ké sí i luluyv nyóma ká tōkēna kawulaya ké tam tōo ké Yosalem.

⁸ Yuta wulav Solam iní i waatu taa ké Itəm nyóma kula i tōo, na pá kpa pa tōyi pa wulav. ⁹ Ḿpóyó Solam kpaŋa i yoolaa sōsaa, na i yooi keekēnaa tēna na pá tii Itəm nyóma mpa paa tama-weye kotaya tō pa tōo, na pá kəli-we. ¹⁰ Pə kpaŋav kuyaku ŋku tōyō Itəm nyóma cēpa Yuta nyóma, na pá cayana pa ti.

Ḿpóyó Lipina icate ná kisa cei tōtōyō waatu iní i taa. Na pá fiti Solam niŋ taa. Mpi tō, Solam ka kisa i cōsōnaa Iso Tacaa ke nunav tōyō pə lapa mpv. ¹¹ Solam ka ŋmawa tuŋ təkōtēlenaa ke Yuta pōoŋ taa ké. Mpv pə tusina Yuta na Yosalem pə yēlaa na pá lō Iso na pá laaki paa tūyū ŋku.

¹² Ḿpóyó Kuyaku nakvli Iso kuyōyōtutu telōsōlv Ilii ŋmaa Solam ke takōlaya sí: Nyá cōsō Tafiiti Iso Tacaa yōyōtaa sí, n ta tēŋ nyá caa Sosafati na i caa Asa mpa pa ké Yuta awulaa tō pa ikpatē. ¹³ Halí n mēlaa ké na í kpaŋa Iseyeli awulaa yaasi. Na í kusi Yuta na Yosalem pə yēlaa kunyuluyv, na pá keesēna tuŋ tōo, isu Akari luluyv nyóma. Halēna í kú nyá newaa.

Pócs p̄ele pá k̄ela-ŋ teu. ¹⁴ P̄ə t̄ə k̄é Tacaa ká tu nyá ȳelaa na nyá p̄əyalaa na nyá alaa na nyá nyəm t̄ənaɣa wahala s̄əs̄ə. ¹⁵ Lotu k̄ut̄əŋ isayav nak̄ul̄əɣi i ká tó nyá mayamaɣa. Na kú s̄əs̄əɣi p̄aa k̄uyaku ŋku. Hal̄əna nyá taa lotu lu.

¹⁶ M̄p̄úɣú Tacaa tula Filiisi nyéma na Laalupunaa m̄pa p̄a c̄əna Itiyopii nyéma t̄ə, na pá yoonaa Solam.

¹⁷ Na pá s̄u Yuta, na pá kuu p̄ə t̄əna mpi pu w̄e kawulaya t̄əɣa taa t̄ə. Na pá k̄pa wulav piya na i alaa k̄e yomaa. I p̄əɣaɣa s̄əkp̄elaya Ahasiya tike k̄e p̄ə s̄əwa.

¹⁸ P̄əle p̄ə waali k̄é Tacaa t̄ú Solam k̄e lotu k̄ut̄əŋ ŋku k̄v f̄ei waav t̄ə. ¹⁹ P̄usi sika is̄u naale k̄e m̄p̄v, ɪ̄ena i k̄ut̄əŋ ŋku kú yas̄i i lotu na t̄é lu, na í s̄əna w̄usasi s̄əs̄əns̄i. Ama i ȳelaa ta w̄ə i l̄əɣaɣa wule k̄e tulaal̄vnaa, is̄u p̄a lap̄v i c̄əs̄ənaa t̄ə.

²⁰ Solam l̄ul̄vɣv p̄usi hiu na naan̄vwa na naale nȳəŋka k̄e i t̄əɣ̄na kawulaya. Yosalem taa k̄é i t̄əɣa i kawulaya k̄e p̄usi p̄əlefei naan̄vwa. Waatu wei Solam s̄əpa t̄ə n̄əɣ̄lv ta wii-i. Tafiti t̄əɣe p̄a p̄ima-i. Īe p̄ə t̄əɣa kawulaya p̄əlaav taa.

22

Ahasiya kawulaya

(Awulaa II 8:25-29; 9:27-29)

¹ M̄p̄úɣú Yosalem nyéma k̄pa Solam p̄əyalv s̄əkp̄elu Ahasiya k̄e kawulaya na pá l̄eeti i caa lonte taa. P̄ə t̄əɣa p̄ulv, Laalupunaa k̄pek̄əle nat̄əli tu s̄ú Yuta yoolaa t̄əɣe, na pá kú Ahasiya taal̄vnaa t̄əna. P̄ə t̄ə k̄é Ahasiya hika kawulaya na í t̄əɣ̄. ² Ahasiya l̄ul̄vɣv p̄ənaɣa hiu nȳəŋka taa k̄é i t̄əɣ̄ kawulaya k̄e Yosalem k̄e p̄ənaɣa kul̄vmaɣa. I too ka k̄é Omili l̄ul̄vɣv tu

κέ. Pa yaaki-ι si Atalii. ³ Μρύγύ Ahasiya tōma tōnte isayale ke teitei isu Akari lōlyō nyōma. Mpi tō, ι too tasayana-ι layatu isayatu nti. ⁴ Uena ί la mpi pē ta maya Tacaα tōyō teitei, isu Akari lōlyō nyōma. Mpi tō, mpe paa kena Ahasiya layatu tasēlaα ke ι caα sēm waali si pē tsi-ι. ⁵ Halēna pā tasa-ι layatu si, ί polo ι sōsi Akari pēyalō Solam wei ι kē Iseyeli wulav tō ι tō. Na pā yoona Silii wulav Asayeli ke Lamōti icate taa kē Kalaati tetv taa. Yoou ηkv kv taa kē Silii nyōma yaya Solam. ⁶ Uena ί mēli Sisilee si pā lapi-ι kōlē. Uena Yuta wulav Ahasiya polo ι alaafōya nav. Mpi tō, ι salēmayaα kē.

⁷ Μρύγύ Tacaα lapa na Solam alaafōya nav mpi pē kōna Ahasiya ke sēm. I tala kpakpaa, uena ί na Solam pā polo Nimsi pēyalō Yehu kin. Pēyele Tacaα ka tēma ilēye kawulaya krau kē na ί tu-ι si ί kv Akari lōlyō nyōma tēna. ⁸ Μρύγύ Yehu sula Ahasiya taalō piya mpa pa kē Yuta nyōyō nyōma na pā kē wulav tēmle lataα tō. Na ί kō pa tēna isu Isō ka suw tō. ⁹ Pē waali kē Yehu tilaa na pā pēeki Ahasiya na pā kra-ι Samalii timpi ι ka ηmelaa tō na Yehu kv-ι. Uena pā pimi-ι. Mpi tō, ι ka kē wulav Sosafati wei ι nukayana Tacaα na lotu kulōmtv tō ι lōlyō tv kē.

Ama Ahasiya lōlyō tv nōyōlv taa mōna kawulaya tōyō.

*Atalii tōyōv ke kawulaya
(Awulaa II 11:1-3)*

¹⁰ Waatu wei Ahasiya too Atalii nuwa si ι pēyalō sēpa. Uena ί tv ι taa si ι ká kv Yuta wulav tōyaya nyōma tēna. ¹¹ Pa kukaya wulav nyōma ke mpv, uena Solam pēelō Yosepa, kōtvō Yoyata alv, unι ι kena Ahasiya neu. Μρύγύ alv unι ι lapa kookali, na

í ηmulí ι taalv p̄əyaya Sowasi, na í seena na í ηmesi ká na ka nukulv ke Iso t̄əseele nan̄ kuh̄ənt̄uyv nakulv kv̄ taa. Atalii ta nyi ka t̄ə. Hal̄əna ká fiti kulaa m̄pe.
 12 M̄p̄ȳḡ Sowasi na ι t̄ə fen̄laa pa saala Iso t̄əseele taa t̄ənya pus̄i naatoso. Na Atalii náá t̄əja kawulaya t̄əȳv.

23

Sowasi kawulaya t̄əȳv (Awulaa II 11:4-20)

¹ P̄ənya naatosomp̄əȳlaya nȳəka taa ké k̄ətv̄lv Yoyata kaasa ι ti, na í ná yoolaa s̄saa, Yellowam p̄əyalv Asaliya, na Yohanan̄ p̄əyalv Is̄əmayeli, na Op̄eti p̄əyalv Asaliya, na Ataya p̄əyalv Maaseya, na Sik̄əli p̄əyalv Il̄safati. ² M̄p̄ȳḡ pan̄e un̄i pa c̄ə Yuta kawulaya taa ké acal̄e t̄əna taa, na pá yaa Lefii nȳəma na Is̄eyeli lul̄v nȳəə̄ nȳəma, na pá na-we pá polo Yosalem. ³ Ȳəlaa m̄pe pa t̄əna pa kota m̄p̄ȳḡ Iso t̄əseele taa, il̄ena pá k̄renti n̄əȳ ke wulav t̄əm taa, na Yoyata heeli-we si: Pu mun̄aa ké is̄u wulav p̄əyalv Sowasi in̄e í t̄əȳna kawulaya. Is̄u Tacaa ka suv Tafiiti lul̄v̄v nȳəma t̄ə t̄ə. ⁴ M̄p̄v t̄ə, is̄əna í ká la t̄əȳəlv. Waatu wei k̄ət̄əlaa na Lefii nȳəma pa suv̄ki Iso t̄əseele taa ké t̄əml̄e lap̄v ke kuv̄akv kuh̄ēs̄uyv wule t̄ə, í ká faya ȳəlaa ke k̄peka tooso ké, k̄pek̄əle kancaalaya nȳənt̄e ká tan̄ Iso t̄əseele n̄ən̄əsi. ⁵ Na k̄pek̄əle naale nȳənt̄e ke kawulaya t̄əȳaya. Na tooso nȳənt̄e ke Kite n̄ən̄əȳ. Il̄ena ȳəlaa t̄əna náá s̄əja Iso t̄əseele taya t̄ə. ⁶ K̄ət̄əlaa na Lefii nȳəma pa tike pa wenna m̄paav si pá suv Iso t̄əseele taa. M̄pi t̄ə, m̄p̄eȳe paa t̄əw̄a. P̄ə kaasa ȳəlaa m̄pa t̄ə p̄ele pá saali awal̄i, is̄u Tacaa suv t̄ə. ⁷ Lefii nȳəma l̄elaa ka t̄əka pa yoo w̄ontu ke pa

nin taa, na pá tu wulau ke heku na pá tēnəxi-i. Ye pə cəpa wei na í mayasi si i suuki Iso taseele taa, paa ku-i.

⁸ Ḿpúyú Lefii nyéma na Yuta nyéma tēna lapa isu kətulu Yoyata ka tuxu-we tō. Na paa nyuxu tu wei í koti i yəlaa. Paa mpa pa caaləxi pa təmlə ke kuyaku kuhesuxu wule tō, yaa mpa pa teesəxi-te tō. Mpi tō, Yoyata ta ha nəgəlxu hēsuxu ke pə wule nté.

⁹ Ḿpúyú Yoyata cəla yoolaa səsaa ke ηmantaasi, na Tafiiti kpaləh wei i ka we Iso taseele taa ké waani waani tō. ¹⁰ Ilena í puli yəlaa tənaya Iso taseele ntəxəh ηkuluxa na pə yoosina mpətəh nyəhka ke kətaya təlate, na kutuluxu pa kəhəh taa. Na pa səlxu puwa si pá ta wulau ke kətaya. Na paa wei na i ηmantaaya ke i nin taa. ¹¹ Ḿpúyú pa luna Sowasi, na pá pamu-i kawulaya kahuka, na pá cələ-i takəlaya. Ilena Yoyata na i pəyalaa pá pəli i nyuxu taa ké nim na pá kra-i wulau. Tənaya yəlaa tēna naala kawilitaya na pa seeki-i si: Məna tetu wulau.

¹² Waatu wei Atalii nuwa samaa kəkəte, na pa sewa na pa kawilitasi ke mpu. Ilena í polo pa kin ke Iso taseele cəlx. ¹³ Ḿpúyú i loosa wulau kufalu səha Iso taseele akele cəlxə nənəxə, na yoolaa səsaa na akantee hullaa we i kin. Na samaa náa ηmaaləxi, na yonyoolaa náa huləxi akantee. Na wilitilaa náa keesəyəna soo mataa. Tənaya Atalii cəla i wontu, na í má kapuka si: Waali luw nté, waali luw nté.

¹⁴ Yoyata ta səli si pá ku Atalii ke Iso taseele cəlx tēna. Pə tō ké i təma yoolaa nunuwa (100) nyuxu nyéma si pá ləsi-i kpeəh. Wei í təhə-we, ilə pa ku puutu.

¹⁵ Ilena pá ləsi Atalii na pá pona-i kawulaya təyaya krahanəh nənəxə, na pá ku-i.

¹⁶ M̄p̄óyú Yoyata na samaa na wulav pa p̄eela nəȳə si: Tacaə nyənəxi-tuyv nyá yəlaa. ¹⁷ Uena yəlaa t̄əna polo pá yəki tuyv Paalı kutuluyv, na p̄ə k̄ətaɣa t̄əlate, na p̄ə tuɣ. Na pá kú p̄ə k̄ətulv Matəɣ ke p̄ə k̄ətaɣa t̄əlate ɪsentaa. ¹⁸ P̄ə waalı k̄é Yoyata t̄əwa Lefii k̄ət̄əlaa si pá feɣiyi Iə t̄əseele t̄ə. Tafiiti naa faɣa-weyɣe kpeka k̄é, na pá laki k̄ətasi nsi k̄ək̄ə lusa si t̄əna t̄əȳə Iə t̄əseele taa. Iə pa keesuyv Moisi kiiu taa t̄ə. I ka tu-weyɣe si pá laki-te na yon̄kraama. ¹⁹ M̄p̄óyú Yoyata su taɣlaa ke Iə t̄əseele nənəȳə si, asilima tu nəȳəlv í taa svv.

²⁰ P̄əle p̄ə waalı ke Yoyata kota yoolaa nyuyv nyéma, na k̄əpaɣalaa, na s̄əsaa, na samaa t̄əna, na pá kpaɣa wulav ke Iə t̄əseele taa, na pá t̄əɣna nənəȳə s̄əsaya na pá pona-ɪ kawulaya t̄əyaya taa. Pa su wulav ke ɪ kumte t̄ə, uena ²¹ pa t̄əna pa laɣa h̄əlv̄m̄i na pá ɣmaalı.

Pa k̄əwa Atalii ke mp̄v, uena ɪcate caya t̄əpamm.

24

Sowasi tayanv̄ȳv ke Iə t̄əseele (Awulaa II 12:1-17)

¹ Sowasi l̄əlv̄ȳv p̄usi naatosomp̄əȳəlaya nyəɣka ke ɪ t̄əȳə kawulaya k̄é Yosalem taa k̄é p̄usi n̄ule. I too ka k̄é P̄eesepa tu na pa yaa-ɪ si Sipiya. ² M̄p̄óyú Sowasi lapa Tacaə luyv t̄əe nyəntv̄ ke k̄ətulv̄ Yoyata weesuyv p̄usi t̄əna taa. ³ Uena Yoyata yele na wulav kpaɣa alaa naale, na í l̄əlv̄ apalv̄piya na alv̄piya paɣale.

⁴ P̄əle p̄ə waalı k̄é waatv̄ nəȳəlv̄ Sowasi mayasa ɪ taa si ɪ k̄á tayanv̄ Iə t̄əseele. ⁵ Uena í koti k̄ət̄əlaa na Lefii nyéma na í heeli-we si: I c̄əki Yuta acalɛ taa k̄é paa

pənaxa ηka, na í mvyi liyitee ke Iseγeli nyóma kin, na í tayanəna mə Iso təseele.

Ama Lefii nyóma ná tá paasəna ləη. ⁶ Pə təw kə wulaw yaa kətulv səsə Yoyata, na í pəəs-i si: Pepe təw kə n ta caali Lefii nyóma na pá mvyi Yuta na Yosalem pə yəlaa kin ke liyitee, isu Tacaa təmlə tʷ Moisi na Iseγeli nyóma ka suw tə. Na pá tayanəna Iso kutuluyu ηku kv taa wə nəγə pəelvyv takəlası tə? ⁷ Mpi tə, əlv isayav Atalii na i waali nyóma pa yela Iso təseele kə na tə wakəli. Haləna pá kpaγa Iso wontu ke Iso təseele taa, na pá laana tvyv Paali.

⁸ Mpyú wulaw Sowasi yəγətəa na pá saaki atakaa, na pá su-i Iso təseele nənəγə na awalı təw. ⁹ Uena pá kpaali Yosalem na Yuta kawuləγa təna taa si, paa Iseγeli tʷ wei í kəna lampuu wei Iso təmlə tʷ Moisi ka suwa waatv wei pa təsəγa wuləγa tetv tə. ¹⁰ Mpyú nyvyv nyóma, na samaa təna təpai pona pa lampuu na laηhəlvmlə. Haləna atakaa su. ¹¹ Waatv wei pa pukina atakaa kə Lefii nyóma si pá wiili i taa na wulaw nəγə, uena pá maγana liyitee ke səsəm. Na wulaw takəlası ηmaalv na kətulv səsə təma paasənlv pá hutı. Na pá məηna atakaa ke i lonte. Pə kpaγav waatv unı tə, yaasi unəγı pa lakəγa paa ifemle nte, na pá hikiyi liyitee ke tuutuuma. ¹² Mpyú wulaw na Yoyata pa cəla liyitee anəγı təmlə nyvyv nyóma. Uena pəle pá kpaγa pəe saakəlaa, na kaafəntanaa, na nyəγəlvvyv na pə kvseemvyv pə lutaa si, pá tayanəna Iso təseele na tə lá teu. ¹³ Ntəna təmlataa niki pa təma na pa nyəm təna. Na pá tayanı Iso təseele ke teu na tə məli isu tə wule taa.

¹⁴ Waatv wei təma təma, uena a nyvyv nyóma kəna liyitee kukaasə, na pá cəla wulaw na Yoyata. Na pá

lu wontu nti pa lakəna Iso təsele taa tō. Isu Iso seev wontu, na kətuɣu nyəntu, na wula na liyitee nyəɣətu kəpuna. Pa lakaya kətasi nsi kəkə lusa si təna təɣo Iso təsele ké, haləna Yoyata səm.

Sowasi wakələnə Iso

¹⁵ Mpyó Yoyata kpatəla teu təkun̄kun̄ku. I pusi yoosa nunowa na hiu na naanowa (130) ɔlena í sí.

¹⁶ ɔlena pá pimi-i kawulaya pəlaav taa ké Tafiti te. Mpi tō, i ka lapa kəpantu ke Isyeli taa ké na í kusí Iso na i təsele pə nyuɣu.

¹⁷ Yoyata səm waali ké Yuta nyuɣu nyəma polaa na pá mayana Sowasi na pá sam-i. ɔlena ílé í nu pa təm nti. ¹⁸ Mpu pə lapəna na Isyeli nyəma lə Taca təsele təm. Na pá yele pa cəsonaa Iso ké seev, na pá laaki tesikasi na tuɣ lələɣ. Mpyó isayatu nti tə yelaa na Taca mənə Yosalem na Yuta nyəma na pááná. ¹⁹ Pə waali ké Iso kpa i kuyəɣətu teləsəlaa si pá hólí-weyə pa isayatu nti. Ama pa taa nəɣəlu ta nuna-we. ²⁰ Mpyó Iso Feesuɣu kuləna Yoyata pəyalu kətuɣu Sakali. Na í səɣ samaa taa, na í yəɣəti si: Iso yəɣətaa si pepe tō ké u təkəɣi ma kiɣ? Təu, timpi í lə-m tō, í kaa waa. Maa lə-me tətō.

²¹ Tənaɣa yəlaa pəela nəɣə ke kətuɣu Sakali tō. Na wulav yele na pá yaya-i pəe ke Iso təsele kataya taa.

²² Wulav ka səwa kəpantu nti Yoyata ka lapa-i tō. Na í yele na pá kú i pəyalu Sakali. Waatu wei Sakali caakaya hēev, ɔlena í má kapuka si: Taca ná nti pa laki-m isəntō tō, na ń hə pa ɣkpaɣɣ.

*Sowasi kawulaya tənaɣa
(Awulaa II 12:18-22)*

²³ Pənaɣa sikaa, ɔlena Sili nyəma yoolaa polo Sowasi ke yoonav, na pá watí Yuta na Yosalem ɔcate.

Iləna pá kú nyəyɔ nyəma na pá tilina pa wontu tənaya pa wulav ke Tamasi. ²⁴ Sili yoolaa taa wɛɛ paxale. Yuta nyəma ka ləwa pa caanaa Isə təyɔ ílé i tɔwɛyɛ Sili yoolaa mɛɛ pa niŋ taa. Saləka wei Taca tɔwa Sowasi təyale. ²⁵ M'p'óg'ó Sili nyəma tɛɛwa na pá yele-i wahala səsə taa, na i waali nyəma kuli i təɔ na pá ku-i i kato təɔ ké kətulɔ Yoyata pəyalɔ səm təɔ. Na pá pimi-i Tafiiti ɪcatɛ taa. Ilɛ pə taya kawulaya pəlaav taa. ²⁶ Mpa pa kula Sowasi təɔ təyale Amoni alɔ Simeyati pəyalɔ Sapati. Na Mowapɔ alɔ Siməlitɪ pəyalɔ Yosapati.

²⁷ Pa ŋmaa Sowasi pəyalaa həla na təmnaa mpa Isə kuyəyətɔtɔ tɛləsulɔ ka yəyətə i təɔ tə. Na Isə təsɛɛɛ tayanɔyɔ təm ke takəlaya ŋka pa yaa si, Awulaa kɔsɛyəsətɔ takəlaya tə ka taa. Sowasi pəyalɔ Amasiya lɛɛtəna i lonte ke i səm waali.

25

Amasiya kawulaya (Awulaa II 14:1-7)

¹ M'p'óg'ó Amasiya təyɔ kawulaya ke i lɔlɔyɔ pusi hiu na kakpasɪ nyəŋka taa. Yosalem ke i təyɔ kawulaya ke pusi pəyələyafɛi hiu na naanəwa. I too ka ké Yosalem tɔ ké, na pá yaaki-i si Yowatan. ² Amasiya lapa mpi pə maya Taca tə yaa, ama i ta lana i lotu tənaya.

³ Waatɔ wei Amasiya kawulaya caya teu, iləna í kú i waali nyəma mpa paa kəwa i caa Sowasi tə. ⁴ Ama i yela pa piya. Isu Taca yepu na pá ŋmaa Moisi kiiu taa tə si: Pa kaa kɔ cɛcɛ ké i pəyaya isayatu təɔ. Yaa pá kú pəyaya ke ka caa nyəntɔ təɔ. Ama wei i lapa isayatu tə, inɪ i ká səna.

⁵ Μρύγυ Amasiya kota Yuta na Pencamee pa kpeka nna a tōo ι tōkaya kawulaya tō pō apalaa. Uena í kpa yoolaa kpeka nyōōη nyōma na pō keesēna pa lōlōη. Uena pá kala mpa pa pusi we isu hiu tō. Na pá hiki yōlaa iyisi ηmōnuyv na nunuwa (300000), mpa pa mōna youu pote na pá nyōma ηmantasī na kpalēη pō tōm tō. ⁶ Μρύγυ Amasiya kraγa Iseyeli nyōma yoolaa taa yoolaa ke apalaa iyisi nunuwa (100000), na í feli pa tōo kē liyitee nyōgōtu isu tōōnōnaa tooso. ⁷ Ama Iōo kuyōgōtutu telōsulv nōgōlv ι kōma na í heeli-ι si: Ta Caa, pō fei si Iseyeli yoolaa í tōηi-η. Mpi tō, Tacaā kaa sēna mpe inι. ⁸ Ye nyana-we í polaa, paa n ká yoo isēna, isu Tacaā yelaa na n se nyá kolontunaa. I tike ι wenna tōη si í la na n kēli yaa n kpsi.

⁹ Ntēna Amasiya pōōsi Iōo kuyōgōtutu telōsulv si: Na isēnaya maa la liyitee nna a tēna ma tema felvγv tō a tōm? Iōo kuyōgōtutu telōsulv si: Tacaā pēsōγi na í lēeti-η-ye na pō kēli mpu.

¹⁰ Μρύγυ Amasiya mōlēna Iseyeli yoolaa. Pa taa ka haηna Yuta nyōma kē, na pá kpena pááná sōsōna.

¹¹ Uena Amasiya tōgō apalōtv na í kraγa ι yoolaa na pá tēe tōm tetekāle taa. Na í kō Itōm yoolaa ke iyisi naanūwa (10000). ¹² Na pá kpa yoolaa iyisi naanūwa (10000) lelō na pa ise, na pá kraana-weγe pulaya tōo. Uena pá tusi-weγe ipilisav taa, na pá hoti pa tēna na pá sí.

¹³ Waatv inōγi Iseyeli yoolaa mpa Amasiya ka tōgōnaa si, pá taa tōηi-ι youu tō, pa wata Yuta acalēe wēna a we Samalii na Pēti-Holōη pa hekū taa tō. Na pá kō yōlaa iyisi tooso (3000) na pá kuu pa wontu ke tuutuuma.

Sowasi yoonav ke Amasiya
(Awulaa II 14:8-14)

¹⁴ Waatu wei Amasiya luna Itōm nyōma tayoole na akaitu, ilena í kpena Itōm nyōma tun na í laaki na í waki-ι tulaalunaa. ¹⁵ Mpygy Taca mu Amasiya na pānā na í tili Iso kyogotutu telosulo naxoluyu ι kin. Na ílé í pōsi Amasiya si: Pepe tō ké n tēgēgi tun wei ι ta pōsi na í ya ι yōlaa ke nyā nin taa tō?

¹⁶ Tēnaya wulav cepa Iso kyogotutu telosulo naxo tō na í pōsi-ι si: Ue ma kra-η si n la kawulaya taa tōm tasolu na? Ye nn caaki má nyēsi nyā ise su.

Mpygy Iso kyogotutu telosulo suma. Ilena í tayanu kraγau si: Ma nyōma si Iso tu ι taa si ι ká kv-η. Mpi pō tō n lapa yaasi nu ι taka, na n kisi ma tōm tō.

¹⁷ Mpygy Amasiya caa ι layatu tasōlaa. Ilena í tili na pá heeli Yehu pēyalu Sowakasi pēyalu Sowasi si: Ma na-η té suli na té yoo. ¹⁸ Ntēna Sowasi cō-ι si: Lipan pyuy tō sōsōu ka sōlēmōna tūyu sōsōu si: Ha ma pēyalu ké nyā pēelō. Mpygy taale wontuyu nakuli ku tōma sōsōu tō na kú pyuti-ι. ¹⁹ Na Sowasi tasa si: Pepe tō ké n hēn nyā ti si n kōla Itōm nyōma? N laki kalampaani ké yem ké. Pu kōla teu si n caya nyā te. Pepe tō ké n caa si má na-η té yoo na nyā na Yuta nyōma í lá asalav ke yem?

²⁰ Ama Amasiya ta nu. Ue Iso caakaya ké si í kú í na ι yoolaa ke timpi pa sū Itōm tun ke laav tō.

²¹ Mpygy Sowasi na Amasiya pa yoolaa sula yoo ke Peti-Semesi ke Yuta tetu taa. ²² Ilena í Iseγeli nyōma kēli Yuta nyōma na pá se na pá kpe. ²³ Mpygy wulav Sowasi kra Yuta wulav Amasiya ke Peti-Semesi na í kēli-ι. Ilena í polo Yosalem na í kú kolunja ke pūgy ke meetōlōnaa ηmōnyu (200) cōlo

ke Ifəlayim nənəγə na ηkuluηa nyəηka pə həkυ taa.
²⁴ Mpyóyó Sowasi kuu wəla na liyitee nyəγətunaa, na wontunaa kúpantunaa mpa paa we Iso təseele taa ké Opeti-Itəm kin tə. Na kawulaya təyaya kpancooη. Na í kuu yəlaa tətə, na í pona Samalii.

Amasiya kawulaya tənaya
(Awulaa II 14:15-20)

²⁵ Pusi naanəwa na kakpasi ke Amasiya tasa təγəυ ke Iseyeli wulav Sowasi səm waali. ²⁶ Pa keesa Amasiya təm lentι ke pə kpayav tə kancaalaya na tə tənaya təγə Yuta na Iseyeli pa awulaa takəlaya taa.
²⁷ Waatv wei Amasiya kisa Tacaa təγə yəlaa kula ι təυ ké Yosalem. Ilena kuyakv nakvli Amasiya se na í polo Lakisi. Na pá təηι-ι təna na pá kv-ι. ²⁸ Pə waali ké pa tv-ι keeke taa na kpayanəη payale hə, na pá polo pá pimi-ι pa təyaya pəlaav taa.

26

Osiyasi kawulaya
(Awulaa II 14:21-22; 15:1-3)

¹ Waatv wei yəlaa kpa Amasiya pəyalv Osiyasi ke kawulaya ke ι caa lonte tə, ι pusi we naanəwa na naatoso. ² Inι ι leekəna Ilatι icate ke ι caa səm waali, na í tayanı-təγe ηmaυ.

³ Osiyasi ləlvəυ pusi naanəwa na naatoso nyəηka taa ké ι təya kawulaya ke Yosalem taa ké pusi nule na naanəwa na naale. I tto ka ké Yosalem tv ké na pá yaaki-ι sι Yekoliya. ⁴ Mpyóyó Osiyasi lapa mpi pə maya Tacaa tə isυ ι caa Amasiya.

Osiyasi təntə kúpantə na isayale

⁵ Sakali na ı səm tə, ı seγesaya Osiyasi ke İso nunav ké. Na Osiyasi kaasəyi ı ti si í cekəna Tacaa luyü nyəntv. Na İso náá yeke na í waaki.

⁶ M̄p̄yú Osiyasi pola Filiisi nyéma ke yoonav na í yəki Kati na Yarəne na Asətəti pə acaləe koloosi. İlena í tayanı acaləe ke Asətəti na Filiisi nyéma həγəlyv taa. ⁷ Na İso səna-ı í na Filiisi nyéma na Kuu-Paali Laalupunaa na Meuni nyéma pa yoonav taa. ⁸ Haləna Amoni nyéma náá feləyi-ı lampuunaa.

Osiyasi nyuvv kulaa ké na pə tala İcipiti tetv tona. ⁹ M̄p̄yú ı ημά ate na ıso kutulun səsəη ke Yosalem ıcate kolunə ηkulunə nənəγə, na tətəkəle taa nyəηka, na kolunə təkəηle, na í nyəəsi kutulun ınyəyi teu. ¹⁰ Na í ημά tətəηlenaa ke wulaya tetv həγələη taa. Na í huli ləkənaa payale. Mpi tə, ı ka wəna kaləkəη payale ke tətəkəle na tetv ıhəntav taa ké. Pəcə ı wəna hataa na tıη wei pa yaa si ləseηnaa tə ı paasənlaa. Mpi tə, ı ka səla haləm ké.

¹¹ Osiyasi paasayana yoolaa mpa pa nyéma youu təγə. Na í fayə-wəγe kpeka na pə keesəna kukalvü ηku wulav waali nyéma taa ləlv Hananiya ka tv takəlası ηmaalv Yeiyei na təma tayanlı Maaseya tə.

¹² Yoolaa taa yoolaa mpe pa ləlvη nyəəη nyéma ka we iyisi naale na nasətoso (2600) ké. ¹³ Mpe pa paasayanana yoolaa iyisi ηmənυv na nunvwa na naatosompəγələya na nasəle na nunvwa (307500). Pa səlv puwa si pa yookina wulav kolontunaa.

¹⁴ Ye pa təkki youu wulav cələyi-wəγe kpaləη ké, na ηmantaasi, na youu kahusi, na pə tokonaa, na təəη, na pəntəlvpe. ¹⁵ M̄p̄yú nyəntv nəγəlv ı lupa Osiyasi ke youu maləfənaa səsaa napəli taka na pá sı-wəγe ate na ıso kutulun na koloosi ηkulunasi taa.

Pa tōkōna-weye nyómá na pa lōkōna pēe kuyasēlee. Iso sēna-i teu kē na i toŋ sōsōyi na pá puki poolun.

¹⁶ Ama i toŋ inu i sūsa-i tēhōm taa. Uēna pá wakēli-i na í yelee i Iso Tacaā tēhōyu kē teu. Halēna kuyaku nakuli í sūu i mayamaya kē Iso tēsēlee taa si, i wōki tulaalōnaa kē kōtaya tēlate. ¹⁷ M̄pōyō kutulu sōsō Asaliya, na i waali nyōma kē nunaasa mpa pa wēna apalōtu kē teu tō, pa tēŋa i waali. ¹⁸ Uēna pá sēŋ wulav isentaa na pá tōm-i si: Ta caa, n feina mpaav si n̄ wō Iso kē tulaalōnaa. Alōŋ lōlōyu nyōma mpa pa krawa kōtōyu tēmle tō, pēle pa tēmle kē. Mpu tō, lu, n tēŋa wakēlōyu kē. Pō kaa kusī nyā nyōyu kē Tacaā isentaa.

¹⁹ Waatu inu tō, na Osiyasī tōka tulaalō cofolo kē i niŋ taa si i wōki. Tēnayelee i mu kōtēlaa na pááná. M̄pōyō kutōŋ ŋku ku pilisiyi yulō tō ku lu i tokuyu taa kē kpakpaa kē Iso tēsēlee taa. Na kōtēlaa sēŋa kōtaya tēlate kite tēna na pá nyēnēyi. ²⁰ Kōtulu sōsō Asaliya na lēlaa pa ná wulav kē mpu, uēna sōyōntō pu-we na pá lōsi-i kpakpaa. I mayamaya i nawa si Tacaā tu-i niŋ, uēna í se lōŋ kē Iso tēsēlee taa.

Osiyasī kawulaya tēnaya
(Awulaa II 15:5-7)

²¹ M̄pōyō wulav Osiyasī pēsa asilima kutōŋ tu, halēna i sēm. Uēna í cayana i tike kē i kutōŋ ŋku ku tō. I feina mpaav si í mēli Iso tēsēlee taa. Ntēna i pēyalō Yotam wei i nyēnaya kawulaya tēyaya tō tō, í paasēyōna tētō yēlaa. ²² Amōti pēyalō Iso kuyōyōtōtu tēlōsulō Isayii ŋmaa Osiyasī tōm kancaalaya na tē tēnaya kē takēlaya taa. ²³ Waatu wei Osiyasī sēpa, uēna pá pimi-i awulumpiya pēlaav taa. Ama pa ta pimi-i pa tēyaya nyēŋku taa kē i asilima kutōŋ tō. Uēna i pēyalō Yotam lēeti i lonte.

27

Yotam kawulaya
(*Awulaa II 15:32-38*)

¹ Yotam lɔlvɔv pusi hiu na kakpasɪ nyəŋka taa kɛ ɪ tɔɔɔ kawulaya ke Yosalem kɛ pusi naanɔwa na naatoso. I too keke kɔtvɔv Satɔki pɛɛɔ. Pa yaakaya-ɪ si Yelusa. ² Mɔpɔyɔ Yotam lapa mpi pə maya Taca tɔ. I lakaya teitei kɛ ɪsu ɪ caa Osiyasi. Iɛ ɪ ta sɔv Iɔ tɛsɛɛle taa kɛ. Paa na mpv tɔ, yɔlaa ta layasi pa tɔntɛ.

³ Yotam ŋmana Iɔ tɛsɛɛle ɪsɔtaa nɔnɔɔ na ɪ nyɔɔsi kolɔŋa lona payale ke Ofeli hɔɔlvɔv taa. ⁴ Mɔpɔyɔ ɪ ŋmawa acalɛ ke Yuta pulasi taa. Na kutulɔŋ tɔŋ nyəŋ na tɔtɔŋlɛnaa ke hɔtɔŋ taa.

⁵ Mɔpɔyɔ Yotam yooŋa Amoni nyɔma na ɪ kɛli-wɛ. Na pɛɛ pɔ feli-ɪ liyitee nyɔɔtɔv ke tɔnɔnaa tooso, na tɔɔnaya pɛɛ ke tɔnɔnaa iyisi naatoso (6000). ⁶ Iɛna Yotam tɔŋ sɔsɔɔɪ na pɔ puki. Mpi tɔ, ɪ tɔŋaya Iɔ Taca ke teu kɛ.

⁷ Pa keesa Yotam yooŋ na ɪ tɔma pə tɔm ke Iɛyeli na Yuta pə awulaa takɔlaya taa. ⁸ Yotam lɔlvɔv pɛnaya hiu na kakpasɪ nyəŋka taa kɛ ɪ tɔɔ kawulaya. Yosalem ke ɪ tɔɔ kawulaya ke pusi naanɔwa na naatoso. ⁹ Waatv wei ɪ sɔpa, ɪɛna pɔ pimi-ɪ Tafiiti tɛ. Iɛna ɪ pɔyalv Ahasɪ lɛɛti ɪ lonte.

28

Ahasɪ kawulaya tɔɔv
(*Awulaa II 16:1-6*)

¹ Ahasɪ lɔlvɔv pɛnaya hiu nyəŋka taa kɛ ɪ tɔɔ kawulaya ke Yosalem ke pusi naanɔwa na naatoso. I ta la mpi pə maya Taca tɔ, ɪsu ɪ cɔsɔ Tafiiti. ² Ama Iɛyeli awulaa ke Ahasɪ keɛnaa. Halɔna ɪ lu tɔyɔ Paali

λεεσῆ. ³ Na í wōpɪ-ɪ tulaalɔnaa ke Hinom tetekele taa. Na í wō ɪ piya ke kəkō, ɪsu acaalətu nti piitimnaa lakaya na Tacaa təɣɔni-we na pə fεε Iseyeli nyéma tō. ⁴ Na Ahasɪ laa cefelinaa təkətəle ke pulasɪ nyōɔŋ taa ke hətɔ tεε. Na í wō pə tulaalɔnaa.

⁵ M̀p̀ỳg̀ỳ Iso Tacaa tɔ Ahasɪ ke Siliɪ wulav niŋ taa na í yooɔa-ɪ. Na p̀a kuu Ahasɪ yoolaa tuutuuma ke yomle, na p̀a tɛɛna Tamasi. Na Iso tɔ Ahasɪ tətəɣo Lemaliya p̀əyalɔ Iseyeli wulav Peka niŋ taa. Na ílé í wakəli-ɪ tənəŋnaŋ. ⁶ Yuta yoolaa taa yoolaa iyisi nunɔwa na hiu (120000) ke Peka kɔwa kɔyakɔ kulɔmɔɣɔ. Mpi tō, Ahasɪ kisa ɪ cəsɔnaa Iso Tacaa tō pə tō. ⁷ M̀p̀ỳg̀ỳ Ifəlayim tɔ Sikəli ná kɔwa wulav p̀əyalaa taa lɛɔ Maaseya na Asəlikam wei ɪ ké kawulaya təyaya nyɔɣɔ tɔ tō. Na wulav waali tɔ maɣamaya Iləkana. ⁸ Ilena Iseyeli nyéma kpa pa tɛtɔnaa Yuta nyéma alaa na piya ke yəlaa iyisi ŋmɔnɔɣɔ (200000). Na p̀a kuu pa wontu ke tuutuuma na p̀a tɛɛna Samalii.

⁹ Tacaa kɔyɔɣətɔtu tɛləsɔɔ nəɣəɔ ɪ ka we Samalii na p̀a yaaki-ɪ si Oteti. M̀p̀ỳg̀ỳ Oteti lu Iseyeli yoolaa səŋɣɔ, na í heeli yoolaa si: Mə caanaa Iso Tacaa mɔna Yuta nyéma na p̀aáná təɣo ɪ tɔ-weɣe mə niŋ taa. Ilena míí kó yəlaa ke səsəm ɪsu taale wontu na Iso nu. ¹⁰ Pəle pə paasi í caa si í tú yomle ke Yuta na Yosalem nyéma, apalaa na alaa. Pə taya mə ti təm nté í caa kɔɣɔ ke mə Iso Tacaa ɪsentaa? ¹¹ Mpu tō, í nu ma təm na í yeke Yuta nyéma mpe. Ye pə taya mpu, Tacaa p̀aáná ká huuna-mε.

¹² Mpuɣɔle Iseyeli nyɔɣɔ nyéma lelaa ná kisa-we na təm nti. Pɔntɔnaa nté Yohanəŋ p̀əyalɔ Asaliya, na Mesilemətɪ p̀əyalɔ Pelekiya, na Salum p̀əyalɔ

Yehisikiya, na Hatəlayi pəyalu Amasa. ¹³ Ulena pá tə-we si: I taa kəna saləkatunaa mpeye cəne. I caaki si Tacaa í nyəni-tuyu asayaa ke pa təm taa ké, na pé səsə-tuyu tasəkəle. Pəyele tə tema-teye weenav, na Tacaa mu-tu na pááná.

¹⁴ Tənaɣa yoolaa heta saləkatunaa mpeye kpakpaa ke təne iní. Na pá kisi pa wontu nti paa kuuwa təɣə nyuyə nyəma na samaa təna isentaa. ¹⁵ Ḿpúgú yəlaa mpa pa ləsa si pá paasəna təmle ńtə tə pa səsə saləkatunaa ke apalətu. Haləna pá ləsi pa wontunaa mpa paa kuuwa tə pa taa ké tokonaa na ntaŋkpala na pá cəla mpa pa laŋaa tə. Na pá ha pa tənaya təɣənaɣa na lum, na pá lá mpa pə kuwa təɣə kəle. Na pá cayasi mpa paa pəsəyi təntə təɣə kraŋasi tə. Na pá pona pa tənaya paŋ icate Yeliko ke pa tətənaa cəle. Ulena mpe pá məli Samalii.

*Ahasi sələmvuyv ke Asilii sənav
(Awulaa II 16:7-20)*

¹⁶ Ḿpúgú Yuta wulav Ahasi tēka Asilii wulav ke waatv iní i taa si: Kə na ń sənə-m. ¹⁷ Mpi tə, Itəm nyəma ka yookayana-i tətəɣə, na pá kpaaki i yəlaa ke yomle. ¹⁸ Ulena Filiisi nyəma náá watí Nekəfi ke Yuta həɣələyū taa, na Peti-Seməsi, na Ayaləŋ, na Keteləti, na Soko, na Timna na Kimso na pə cələ acaləe, na pá caya a taa. ¹⁹ Isəna Tacaa həmma Yuta nyəma ŋkraŋuyv ke wulav Ahasi wei i ta təkí Tacaa təm, na í tusi i yəlaa na pá kisi Isə təɣəle.

²⁰ Ḿpúgú Asilii wulav Tekəla-Falasaa kisa Ahasi ke sənav na í nyəŋsi i isə na pé tu-i piti taa. ²¹ Ulena Ahasi kuu Isə təsəele na kawulaya təyaya na i waali nyəma wənav təna na í ha Asilii wulav. Ama i ta waa pulv. ²² Paa na pə tu Ahasi ke piti taa tə, i təŋna

Tacaa ke kisuyu ké. ²³ Na í laaki Tamasi nyóma tun wei i lapa na í kpisi tó. Na í tñ si: Tun waasəyəna Silii nyóma. Ue maa laa-i na í waasi má tótó. Ama kulóməñ iní i wakələyəná í na i yəlaa. ²⁴ Mpróyú Ahasi kpeyela Iso təsele taa kətaya wontu, na í yəki-ti na í təkí tə nənəssi. Pə waali ké i sika təkətəlenaa ke Yosalem mpatəe təna taa. ²⁵ Na í ηmá təlaalenaa tətəyó i kawulaya acaləe təna taa. Na í wəki i tun ke tulaalənaa, na í kraasəyi i cəsənaa Iso Tacaa pááná.

²⁶ Pa keesa Ahasi təm na i təma. Na i lakasi kancaalaya na si tənaya ke Yuta na Iseyeli pa awulaa takəlasí taa. ²⁷ Waatu wei i səpa, uena pá pimi-i Yosalem. Ue pə taya awulaa pəlaav taa. Mpróyú i pəyalu Isekiyasi ləeta i lonte taa.

29

Isekiyasi kawulaya na Iso təsele tayanvyv (Awulaa II 18:1-4)

¹ Mpróyú Isekiyasi pəsa wulav ke i ləlvəy pusi hiu na kakpasí nyəñka taa. Yosalem ke i təyó kawulaya ke pusi pəyolaya fəi hiu na naanəwa. Isekiyasi too kele Sakali pəelə Api. ² Uena Isekiyasi la mpi pə maya Tacaa tó. Isu i ləñce Tafiiti.

³ Haləna Isekiyasi tui Iso təsele nənəssi ke i kawulaya pənaya kancaalaya nyəñka taa, na í tayan-tə. ⁴ Mpróyú i kota kətəlaa ke ilim təlule nənəyó tēe. ⁵ Na í tə-wə si: Lefi ləlvəy nyóma mē, í nu ma təm. I la mə na Iso təsele mə nyəñ tə asilima keeləy kətaya. I laasi tə taa acaalətu wontu nti tə wəe tó, na í tayan-tə. ⁶ Tá cəsənaa ta təñ Iso Tacaa ke teu. Pécó pa lapa mpi pə ta maya-i tó. Pa kpeesa-i na pá kisi Iso təsele ke nyənyəy, na pá ha-i siyile. ⁷ Haləna pá

təki tə nənəsi, na tə kəkəsi te. Na pá yele tulaalvnaa na kotası nsi kəkə lusa sı tēna təyō lapv ke Tacaa ke tə taa. ⁸Tənaya Tacaa ná mu pááná na Yosalem na Yuta, na í yele-weyε wahala taa, na yēlaa wōñiyi-wε. Na pa təm we səyōntv na tē susəyi watv isu í naakvōv na mə isəpee tō. ⁹Pə tōw kē tá caanaa səpa yōou taa, na tá alaa na tá piya pəsi yōmaa. ¹⁰Ue ma caa sı má na Isə tē pēeli nəyō. Na í pááná katatəlaya nyəna wena í mōna-tv tō á hεε. ¹¹Ma yēlaa me, í taa wεε mpa paa paasəyəna tō. Mpi tō, meye Tacaa ləsa a sı í səñ í kin na mə sōlv pu sı í lapv-ı tēmle na í wəpı-ı tulaalv kē í hətε taa.

¹²Lefii nyéma mpa pa polaa təyōle Kehatı lōlvv nyéma. Amasayi pəyalv Mahatı, na Asaliya pəyalv Sowēli. Na Melalı lōlvv nyéma. Apiti pəyalv Kisi. Na Yehaleleli pəyalv Asaliya, na Keesəñ lōlvv nyéma. Simma pəyalv Yowa, na Yowa pəyalv Iteni, ¹³na Uəsafan lōlvv nyéma. Simli na Yeiyei, na Asafi lōlvv nyéma. Sakalı na Mataniya, ¹⁴na Heman lōlvv nyéma. Yehiyeli na Simeyi, na Yetutun lōlvv nyéma. Semaya na Usiyeli. ¹⁵Mpōyú pa kpəyela pa lōlvv nyéma tēna na pá la-weyε nyəñ tōw asilima keelvvv kətaya. Pə waalı kē pa lapa mpv tətəyō Isə təsēle, isu Tacaa ka suw na wulav heeli-wε tō. ¹⁶Mpōyú kətəlaa svv kutuluvu taa, na pá tayanı. Na pá kuu kv taa asilima wontu na pá luna taya tōw. Uena Lefii nyéma náá kpaɣa-tı na pá lə Setəñ tetəkəle taa kē ıcate waalı. ¹⁷Isətv kuyakv kancaalaya nyəñkv wule ke pa caala Isə təsēle ke tayavv. Pə tala kuyakv pələfei nyəñkv ıle pa tala í kpaan taa kele. Na pá tayanı í tənaya kvyeen pələfei tətō. Uena tēmle te isətv kvyeen naanowa na naatosō wule.

18 Pə waali ké Lefii nyóma pola wulav Isekiyası te, na pá heeli-ı sı: Tacaawulav, tə tayana İso təsele na kotası nsi kəkə lusa sı təna tə sı təlate. Na pə wontu təna na İso potopotonaa taapəli. 19 Ye pə kaasa İso wontu nti wulav kaanutu Ahası ka pilisa ı kawulaya waatu tə, tə tayana təle na tē sı-tı na tə mpa. Ntəyəle kətaya təlate isentaa.

Isekiyası məlānav ke İso seev na kotası

20 Təv fema tanañ təhulu, İlena wulav Isekiyası koti ıcate səsaa. Na ı na-we pá polo İso təsele. 21 Na pá kpena latəcənaa, na İwaan, na İweesi, na pəntuləñ ke naatosompəyalaya mpəyalaya sı, pa lakı kotası ke wulav təyaya nyóma na İso təsele na Yuta nyóma pa isayatu tayanuyv tə. Mıpúyú Isekiyası təma Aləñ ləlvuyv nyóma kətəlaa sı: ı la kotası nsəyi Tacaawulav kətaya təlate tə. 22 İlena pá caaləna latəcənaa ke lentuyv na pá tiyisi caləm na pá ħmusı-wəyi kətaya təlate tə. Na pá lentı tətəyə İwaan, na İweesi, na pá la mpv tətə. 23 Pə kaasa pəntuləñ, İlena pá pona-ı wulav na samaa pa kin na pá tənı ı təo ké pa niñ. 24 İlena kətəlaa lentı na pá ħmusı caləm ke kətaya təlate tə sı, pə ħusı İseyeli nyóma təna isayatu. Mpi tə, İseyeli nyóma təna təo ké wulav yelaa na pá lá kətaya ħka kəkə lusa ka təna tə, na isayatu ħusuyv nyəñka.

25 Mıpúyú wulav sí Lefii nyóma ke İso təsele taya təo na kpenkpenaa na cəməñ na sañkənaa. İsu Tafiti na İso kuyəyətutu teləsəlaa Katı na Natəñ pa suw tə. Tacaawulav İso kuyəyətutu teləsəlaa mpe na pá teləsəyi. 26 Na Lefii nyóma caya pa təcayale. Na cəməñ wei Tafiti ka yelaa na pá lu tə, na kətəlaa nāá ħvləyi pa akantee. 27 İlena Isekiyası tə sı: ı la kotası nsi kəkə lusa sı təna tə. Saa wei pa caalaa, İlena pá

tó Tacaa ke yontu na akantee na cēmēh wei Iseyeli wulav Tafiiti lupa tō. ²⁸ Mpygy samaa tēna hēnta ate. Na yonyoolaa nāá tēhna yontu na pa cēmēh maru, na akantee hulvuv, halēna kōtaga tem. ²⁹ Waatu wei pē tēna pē tema, ilēna wulav na i cōlō nyēma tēna luh akula na pá hēnti ate. ³⁰ Ilēna wulav na sōsaa pá tō Lefii nyēma si: I sa Tacaa tōtō, na mā yontu nti Tafiiti na Isō kuyəgətutu teləsvlō Asafi paa lupa tō. Mpygy Lefii nyēma yōona lanhulvumle. Pē waali ké pa hēnta ate na pá sē Tacaa.

³¹ Ntēna wulav Isekiyasī tō samaa si: Isu í hav mā tēgi Tacaa ke pēnente tō, í kōna nōgō kulvūmāya krentvuv na samtu pē kvhaan ke Isō tēsēle taa.

Ilēna kotilaa kōna tōla na pá lá kōtasī nsi. Halēna luyū kulvūmūvu nyēma tēna la kōtasī nsi kōkō lusa si tēna tō. ³² Latēcēnaa nutoso na naanūwa na iwaan nūnūwa (100) na iwēesi ηmūnūvu (200) ke pa lapēna kōtasī nsi kōkō lusa si tēna tō. ³³ Na naan ke nasētoso (600) na heen na pēh ke iyisi tooso (3000) na pá lá kōtasī lensi. ³⁴ Kōtēlaa mpa paa wēē tō, pa fēi payale. Ilē pa ta pēsi na pá liti kōtasī nsi kōkō lusa si tēna tō si tōla tēna. Pē tōō ké pa tētūnaa Lefii nyēma lelā sēna-wē na pá tēsi pa tēmlē. Halēna kōtēlaa lelā la nyōōh tōō asilima keelvuv kōtasī. Mpi tō, Lefii nyēma ka kēla sōlvuv ke pa ti tayanvuv na pē kēli kōtēlaa. ³⁵ Kōtasī nsi kōkō lusa si tēna tō si tuutuuma na pē sōsēna svlōm mpi pa hawa tō pē paasi, pu wēē si pa pona kōtaga tōlate tōō ké nōgō kulvūmāya krentvuv kōtasī nantu nim cōlō nim cōlō.

Isēna pa su Isō sēev ke Isō tēsēle taa tōgōle. ³⁶ Mpygy Isekiyasī na yēlaa tēna pa lanja hulvūmēna mpi Isō hulā-wē si pá la tō. Mpi tō, pē lapa lōh ké.

30

Tɛɛv acima tɔɔv

1-5 M̀p̀r̀ỳg̀ wulav Isekiyasɩ na ɩ kupaɣalaa, na Yosalem nyɔ́ma tɔna pa kotaa si, pa naaki si paa pəsi na pá tɔɔ Tɛɛv acima ke pənaya isɔtu naale nyəŋ taa yaa isəna. Mpi tɔ, kətɔlɔa mpa paa lapa nyɔŋ tɔ asilima keelɔv kɔtaya tɔ, pa fɛi paɣale. Ṕɔ́ć yɔlɔa taa kotɩ Yosalem. Ile pa taa pəsi na pá tɔɔ-ɩ ɩ tɔɔv nɔɔ taa. Mpuɣule ləmaɣasələ n̄tɛ tɔ maɣa wulav na ɩ yɔlɔa. Na pá tisi na pá kotɩ Iseyeli nyɔ́ma tɔna si, pá kpeyeli Yosalem na pá tɔɔ Tɛɛv acima. Mpi tɔ, yɔlɔa mpa paa tɔɔ-ɩ isɩ pa suwa tɔ, pa wɛ pəcɔɔ. Tənaɣale wulav kusa tillaa na pá cɔɔ Iseyeli na Yuta tɛtu tɔna ke pə kraɣav ilim ntɔɔŋ na pə mpətəŋ tɔ. Na pá yaa yɔlɔa na pá polo Iɔ tɔsɛɛle na pá tɔɔ acima anɩ na Iseyeli Iɔ Tacaa hətɛ taa. Halɩ Isekiyasɩ tu ŋmaa lɛtɔlɔnaa na í yaa kpeka wena pə kaasəna ilim ntɔɔŋ tɔ tɔ. ⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ wulav na ɩ kupaɣalaa pa tu niŋ ke takɔlasɩ taa. Na tillaa yasɩ tɛtu tɔna taa si: Iseyeli nyɔ́ma mpa mɛ í fita Asilii yoolaa niŋ taa tɔ, í mɔli Apələham na Isaaka na Yakɔv pa Iɔ kiŋ. Na Iɔ ká mɔli mɔ kiŋ. ⁷ ɩ taa keɛna mɔ caanaa na mɔ tɛtɔnaa mpa pa ta nuna pa cɔsɔnaa Iɔ Tacaa tɔ. Ilɛna Iɔ wakɔli-wɛ isɩ í naakɔv tɔ. ⁸ ɩ taa la kaanutɔnaa isɩ mɔ cɔsɔnaa. ɩ nuna-ɩ na í mɔli Iɔ tɔsɛɛle nte ɩ tayaŋa tam tɔ tɔ tɔ taa. Na í pəsi ɩ tɔmle nyɔ́ma. Ile Iɔ pááná sɔsɔna wena ɩ mɔna-mɛ tɔ a ká hɛɛ. ⁹ Ye í mɔla Tacaa kiŋ, kolontunaa mpa paa kúú mɔ nyɔ́ma ke yomle tɔ, paa yele-wɛ na pá mɔli cənɛ. Ye mu keesəna Tacaa tɔ, ílé ɩ kaa lɔ-mɛ. Pə taya pulɔ, ɩ ké kupaŋ ké na ɩ wɛ suulu.

10 Ḿpógyó tillaa còowa Ifəlayim na Manasee pa tetu acalee taa. Haləna Sapuləh kpekəle taa. Ama yəlaa tuu-weyə na pá wəh-wə. 11 Paa na mpv, Asee na Manasee na Sapuləh pa kpeka yəlaa ləlaa nawa pa isayatu, na pá məli Yosalem. 12 Ḿpógyó Tacaa tó Yuta nyéma ke nəgə kulomaya na pá təh wulaw na nyuyv nyéma pa kusəsutu isu i ka yəgətuyv tə.

Isekiyası təkı Təev acima

13 Ḿpógyó samaa tuutuuma nəgəlv i kota Yosalem ke pənağa isətv naale nyəh, na pá təgə Kukusəm fei potopoto acima. 14 İlena pá suv kpesuyv ke icate taa təlaalənaa. Na pá kpenna tulaalvnaa təwətənaa, na pá lə Setəlh tetekəle taa. 15 Ḿpógyó pa kowa Təev acima wontu ke isətv kuləm inı i kvyeyəh naanvwa na liyiti wule. Kətəlaa na Lefii nyéma paa wə asilima taa. İlena fəele kra-wə na pá lá nyəh tə asilima keelvəv kətaya. Na pá lá kətasi nsi kəkə lusa sı təna təgə İso təsele. 16 Pa paasəna pa təma ke tam ké isu İso yəlv Moisi kiiu wəv tə. Na Lefii nyéma náa cəlyi kətəlaa ke kətaya təla caləm. Na pele pá pəlyi kətaya təlate tə. 17 Samaa taa yəlaa payale taa la nyəh tə asilima keelvəv kətaya sı pá la Tacaa təmlə. Pə tə ké Lefii nyéma paasayana təla lentuyv ke mpa pa taa mva sı pá la kətaya təma ke Tacaa hətə taa tə pa lona taa. 18 Ifəlayim, na Manasee, na İsakaa, na Sapuləh pa kpeka yəlaa taa payale ta lata nyəh tə asilima keelvəv kətaya. Pəyele pa təma Təev acima təgənağa ke təgəv. Anı pə kisina-weyə İso Təm taa. Ḿpógyó Isekiyası sələməna-wə sı: 19 Hai, tá cəsənaa İso Tacaa, wii mpa pa kaasəyi pa ti na lotu kuləmtv sı pá nyı nyá luyv nyəntv tə. Paa pa ta la ti tayavuyv kətaya. 20 İlena

Taca mu Isekiyasī sələmuγu, na í yele pa ηkpaηuγu həm.

²¹ Μρύγύ Iseyeli nyéma caya Yosalem ke kuyeeη naatosompəγəlaya, na pá təkī kəkusəm fei poto-tonaa acima na laηhuləmle. Na Lefii nyéma na kətəlaa pa saη Taca ke paa kuyaku ηku na cəməη haηaa. ²² Ilena Isekiyasī kraasi Lefii nyéma mpa pa laki Taca təmle na luyu kuləmuyu tə pa apalutu. Kuyeeη naatosompəγəlaya təcu ké yəlaa təkaya acima təγənaγa, na pá laki nəγə kuləmaγa krentuyu kətasi na pá saη pa caanaa Iə Taca na yontu. ²³ Μρύγύ samaa mayasaa si pá səsī acima kuyeeη ke naatosompəγəlaya tətə. Na pá la mpu na laηhuləmle. ²⁴ Mpi tə, Isekiyasī ka cela samaa ke latəcənaa iyaya (1000), na heeη ke iyisi naatosompəγəlaya (7000). Na kupaγala nάά celi latəcənaa iyaya (1000) na heeη ke iyisi naanəwa (10000). Pəle pə paasi kətəlaa tuutuuma lapa nyəəη tə asilima keeluyu kətaya. ²⁵ Yəlaa təna laηa ka heena, paa Yuta nyéma, na kətəlaa na Lefii nyéma. Haləna pə kpeηna Iseyeli tetu ilim ntəγəη tə nyéma mpa paa kəma acima tə tə. Na mpa pa tēma Yuta taa ké cayau tə. ²⁶ Yosalem taa yəlaa laηhuləmle ka wena tə mpa ké. Mpi tə, pə kraγau Iseyeli wulav Tafiiti pəyalə Saləməη pəle taa, na pə kəə waatu inī tə. Pa ta təγəta acima anī a taka ké icate taa. ²⁷ Pə tēma Ilena Lefii kətəlaa kulī na pá wiina Iə si: Kooli samaa ke kupantu. Μρύγύ Iə nu pa kusələmutu na í mu pa nəəsī ke i təcayale taa.

31

Isekiyasī tayanəγi Iə taseele taa tēma

¹ Waatu wei acima tema, ilena Isegele nyóma tona còo Yuta acalɛ taa. Na pá yáki pɛɛ kulalaana, na pá seti pə tesikasi, na pá yáki cefelinaa təkətələnaa. Na pá la mpv tətəyɔ Yuta tɛtu tona taa. Na Pɛncamɛɛ na Ifəlayim na Manasee pa kpeka taa. Ilena paa wei í məli ɪ tɛ.

² Ḿpúyú Isekiyasí faya kətəlaa na Lefii nyóma ke kpeka. Na í t́ paa wei ké ɪ təmle ke Iɔ təsɛɛle taa. Pa təmle nté si pá paasəna kətasi nsi kəkə lusa si tona tɔ. Na nəyɔ kulɔmaya kɛntuyɔ nyənsi na yontu na Tacaa samtu. ³ Ḿpúyú wulav ləsa ɪ maɣamaya ɪ liyitee taa, na í yana tanan na taanaya kətasi nsi kəkə lusa si tona tɔ si wontu. Na ṕ kɛnna kuyaku kɔhɛsuyɔ wule kətasi. Na isətu kuyaku kancaalaya nyəŋku nyənsi, na acima lenna nyənsi, isu pa kɛsuyɔ Tacaa kiiu taa tɔ.

⁴ Ilena wulav t́ Yosalem yəlaa tona si: ɪ cɛla kətəlaa na Lefii nyóma ke pa paa nyəm. Ilena pɛɛ pá ha pa təyi pa təma taa, isu pa kɛsuyɔ Tacaa kiiu taa tɔ. ⁵ Wulav heela-wɛyɛ mpv, ilena Isegele nyóma tuutuuma kəna pa kɔhaləm kancaalaya kulɔlɔm, na sɔlɔm, na nim, na tuŋ nim, na tɔyənasi lensənaa, na pa həyələŋ naanɔwa taa kulɔmuyɔ. ⁶ Ḿpúyú Yuta acalɛ lenna na Isegele nyóma tətɔ, ná pona pa kɔwɛnam həyələŋ naanɔwa taa kulɔmɛŋ. Paa naan, paa heen, paa kɔcɔŋ wei pa ha pa Iɔ Tacaa tɔ. Na pá kaa huwa anaamnaa ke waani waani. ⁷ Isətu tooso nyəŋ taa ké pa caalaa, na pá tɛ naatosompəyɔlaya nyəŋ taa. ⁸ Isekiyasí na kɔpayaalaa pa polaa na pá ná mpi yəlaa kənaa tɔ. Ilena pá sɛɛ Isegele Iɔ Tacaa na ɪ yəlaa.

⁹ Ḿpúyú wulav pəsa kətəlaa na Lefii nyóma ke

kucōōŋ un i tōm. ¹⁰ Uena Satōki luluyv tu kōtulv Asaliya cō si: Hatoo kuyanŋku yōlaa caala kōnav ke pa kōhalēm kōhav tō, tōyōnaya takī-tuyv. Halōna pō kaasi sōsōm. Pō taya pōlv, Tacaā kōola i yōlaa ke kōpantv kē. Halī kōkaasēm kaana cōne.

¹¹ Uena wulav tō si: I ŋmā wontu tēsule ke Iō tēsēele kiŋ. Pa tēma ŋmav, uena ¹² pā pōna tōnaya pa kucōōŋ na hōyōlēŋ naanvwa taa kōlvmvuyv, na Iō nyēm na pā su teu. Na pā kpa Lefii tv Kōnaniya ke paasēnv, i waali tv ntē Simeyi. ¹³ Mōpōyō Isekiyasi, na Iō tēsēele nyuyv tv, na kōtulv sōsō Asaliya, na Kōnaniya na Simeyi pa kpa pa waali nyōma. Mpeyele Yehiyeli, na Asasiya, na Nahati, na Asayeli, na Yelimōti, na Yosapati, na Iliyeli, na Isōmakiya, na Mahati, na Penaya. ¹⁴ Mōpōyō pa tō Lefii tv Imōna pōyalv Kōlee wei i tanaya Iō tēsēele ilim tōlule nōnōyō tō si i mvyi kucōōŋ wei pa lakaya Iō tō, na i faya kate nyēm na kate taa kate nyēm. ¹⁵ Ue i waali nyōma tōma ntē si pā tala tōyōnasi ke pa tētōnaa ke teu. Paa sōsaa paa sōkpema na pō keesōna pa tōma kpeka ke acalēe nna a taa kōtōlaa wēe tō. ¹⁶ Pō taya apalaa mpa pa tōna pa hōla pa ŋmaawa tō pa tike pa talayana. Ama na apalōpiya mpa paa wēna pusi tooso tooso tōyō. Na mpa pa kōnaya pa Iō tēsēele taa kē paa ifemle nte na pā laki Iō sēev tōma na pō keesōna pa kpeka tōyō. ¹⁷ Paa keesōna kōtōlaa lulvŋ kē na pā tō pa hōla. Na Lefii tv wei i wēna pusi hiu, uē pa tv i nyōnte. Na pō keesōna i tēmle na i kpekōle. ¹⁸ Pa na pa lulvŋ nyōma tōna hōla ke pa ŋmaakaya. Paa alaa, na apalōpiya, na alōpiya. Na pa cōlv nyōma mpa pa pōsōyī na pā tōyō Iō kucōōŋ un tō. ¹⁹ Ama pō kaasa Alōŋ luluyv nyōma kōtōlaa mpa paa wē kōtōlaa

acalēe cōlō cacakēh tēe tō. Pēle paa lēsa yēlaa kē paa icaate nte tō taa kē. Na pā talēyi tōyonaya na Lefii nyōma mpa pa hēla pa ŋmaawa tō.

²⁰ Isekiyasi tēhā tampana kē ɪ kawulaya tēna taa kē, na ɪ laki kɔpantv, na ɪ Isō Tacaa lanle hēna-ɪ.

²¹ Waatu wei ɪ caala Isō tēsēele na Isō sēev taγanvγv, na ɪ hōlōyī yēlaa sɪ pā tēh Tacaa kiin, na ɪ cālōyī ɪ ti sɪ ɪ nyɪ Isō na lotu kōlōmtv ɪlena Isō yeke na ɪ waaki.

32

Senakelipi wata Yuta kawulaya (Awulaa II 18:13; Isayii 36:1)

¹ M̄pōyō wulav Isekiyasi nuna Isō na ɪ la teu. Ntēna Asilii wulav Senakelipi na ɪ yoolaa pā watɪ Yuta koloosi acalēe sɪ pa lēekēyi-yē. ² Isekiyasi nawa sɪ Senakelipi kēh, na ɪ mayasēyi sɪ ɪ ka yoonā Yosalem, ³ ɪlena ɪ heeli ɪ yoolaa nyvγv nyōma na ɪ tanlaa sɪ pā tēki lvm sēelaa mpa pa wē icaate waali tō. Na pēle pā mv ɪ tōm nti. ⁴ M̄pōyō samaa kotaa na pā tēki sēelaa tēna. Na sēelo wei ɪ kpenaya tetv tēe lōov taa tō. Pa lapa m̄pōyō sɪ ye Asilii nyōma ɪ kōma pā taa hiki lvm kē sōsōm.

⁵ M̄pōyō Isekiyasi nyōv ton, na ɪ taγanɪ icaate kolōhā ŋka kaa yēkaa tō. Na ɪ ŋmā ka tōv kē tēfenlenaa. Na ɪ ŋmā kolōhā lenka na pē taa tōv. Na ɪ taγanɪ Milo. Na ɪ lu ŋmantasɪ na kpalēh kē sōsōm kē Tafiti tē. ⁶ Pē waali kē Isekiyasi kpa yoolaa nyvγv nyōma sɪ pā paasēna icaate.

ɪlena Isekiyasi koti yēlaa tēnaya icaate patōma taa, na ɪ tasa-wēyē layatv sɪ: ⁷ ɪ taa nyā, ɪ nyōv ton, na ɪ kaasɪ mē ti. ɪ taa selina Asilii wulav, na ɪ yoolaa tuutuuma. Pōpōtv fēi lelen, tē wēna ton na pē kēlɪ-ɪ.

⁸ Mpi tó, ı yoolaa tike ke ı wena. Ama ta Iso Tacaa ká yoonaa tá nǎǎ na í ya-tv.

Íróyó wulav tǎm nti tǎ waasa ıcate yǎlaa tǎna.

*Tǎm nti Senakelipi heela Yosalem nyǎma tǎ
(Awulaa II 18:17-37; Isayii 36:2-22)*

⁹ Pǎ waalı kǎ Asilii wulav Senakelipi na ı yoolaa pa tama Lakisi ıcate. Tǎnaya Isekiyası kusa ı yoolaa nyuǎ nyǎma napǎlı sı pá polo pá pǎası Isekiyası na Yuta na Yosalem pǎ nyǎma sı: ¹⁰ Aweye í taaki, na í caya Yosalem ıcate taa na tǎá tama-teye kotaya? ¹¹ Isekiyası puǎsiyi-me sı mǎ Iso Tacaa ká lǎsi-mege ma ninj taa tǎ ı tsvǎyi-mege. Isu nyǎǎı na lǎkǎtu ku mǎ tǎna. ¹² Ntǎnj Isekiyası unı ı kuna tǎkǎtǎlenaa na Tacaa kǎtaya tǎlatǎnaa, na í heeli Yuta na Yosalem pǎ nyǎma sı pá lakı pa kǎtası ke kǎtaya tǎlate kǎlǎmtǎle tǎǎ, na pá wǎkı tulaalǎnaa na? ¹³ Í tǎ nyı mpi ma na ma yoolaa na ma mayamaya tǎ lapa ate yǎlaanaa tǎ taa? Piitimnaa mpe pa taa nǎǎlv tǎyǎ ta kayatı-tv sı tǎ taa tv ninj ke pa tetv tǎǎ. ¹⁴ Ma yoolaa kpiisa tetvnaa mpa tǎ, pa taa nǎǎlv ikǎnte ta pǎası na tǎ yǎ tǎ yǎlaa. Ue isǎnaya mǎ Iso ná lakı na í lǎsi-mege ma ninj taa? ¹⁵ Í taa yele na Isekiyası looliyi na í tsvı-mege mpv. Í taa mv ı tǎm. Ma lelǎyi sı tǎyǎ nakıli ku ta pǎası na kú ya ku piitim yaa ku kawulaya nyǎma yaa ku tetv ke ma cǎsǎnaa ninj taa, yaa ma nyǎnj taa. Mpv unı tǎtǎyǎ mǎ Iso kaa waası-me tǎtǎ.

¹⁶ Íróyó Asilii wulav tillaa tǎvwa Iso Tacaa na ı tǎmle tv Isekiyası.

*Asilii wulav kvǎyǎ ke Tacaa
(Awulaa II 19:14-19; Isayii 37:14-20)*

¹⁷ Asilii wulav ka ηmaa λεεtəli ké na í footi Iseγeli Išo Tacaa si: Ate piitimnaa tuη ta pəsi na í ləsi ι yəlaa ke ma niη taa. Mpu tətəγə Isekiyası Išo kaa pəsi na í ləsi ι yəlaa tətə.

¹⁸ Μρύγυ Asilii wulav tillaa yəγətəna nəγə səsaya ke Hepəla təm taa si: Mpa pa caya Yosalem kolunə təw tə səγəntu í kpa-we, na pa apalutu le. Na í λεeki icate təheε. ¹⁹ I yəγətaya Yosalem Išo ké isu ι yəγətuyu piitimnaa ləlaa tuη wei yəlaa lupa kulupu tə.

*Asilii nyəma sewa, na pa wulav səm
(Awulaa II 19:15,35-37; Isayii 37:15,36-38)*

²⁰ Μρύγυ wulav Isekiyası na Aməti pəyalu Isayii wei ι ké Išo kuyəγətutu teləsulu tə pa wiina Tacaa si: Waasi-tu. ²¹ Ulena Išo kəna Silii nyəma tesikile taa ké isətəa tillu na í kó yoolaa taa yoolaa təna na nyuyu nyəma. Ulena Asilii wulav məli ι tetu taa na fεεε. Μρύγυ kuyaku nakvli Asilii wulav suv ι tuyu kutuluyu taa, na ι piya kululası kv-ι.

²² Isəna Tacaa yapa Isekiyası na Yosalem yəlaa ke Asilii wulav na kolontunaa ləlaa niη taa təγəle. Ulena í yele na pá heεsi pə təna pə taa. ²³ Μρύγυ yəlaa paγale kəna Tacaa ke kvhaan, na Yuta wulav Isekiyası ke kvəəη. Na piitimnaa mpa pa cəəna-we tə pá nyaηna wulav.

*Isekiyası Kawulaya tēm
(Awulaa II 20:1-21; Isayii 38:1-8; 39)*

²⁴ Waatu inı ι taa ké kvətəη isayav nakvli kv kpa Isekiyası. Ulena í wiina Tacaa, na ílé ι hvli-ι na yaasi nəγəlu si ι ká waa-ι. ²⁵ Ama Isekiyası ta sa Išo ké kvpantvnaa mpe pa təw. Halı ι həma ι təγi na Tacaa náá mv ι na Yosalem na Yuta nyəma na páána.

26 ʔena Isekiyası na ı yəlaa pá ná pa wakəlvu. ʔe Tacaata tasa-weyeye páána muna ke ı kawulaya waatu taa.

27 Isekiyası ka wena ké, pə́cə ı həte yaawa. Ḿpúyú í ηmá kutuluη na í su pə́ taa ké liyitee nyəğətu, na wola, na liyitee pəe, na səsəη nimnaa, na kpaləη, na liyitee wontunaa lentı. 28 Na í ηmá tətəğə kutəğəη, na sulum, na nim, pə́ təsule na kaləkəη tətəğəle na tətəsəle. 29 Haləna í ηmá acaləe, na í su naaη, na heeη, na pə́η pə́ kaləkəη. Mpi tə, ʔə ka ha-ı wəna ke tuutuuma ké.

30 Isekiyası ıni ı keena Kihəη lum seelə wei ı wə ısəta tə, na í la ləu na lum kpeηna ilim tətule tə ké Tafiti tə.

Isekiyası waakaya ı kulapəm taa ké. 31 Pə́ tə ké waatu wei Papiloni tetə təkəlaa kusa pa yəlaa sı pá polo pá ná Isekiyası tetə taa təma səsəna tə, ʔə yela-ı na í təη ı luyə nyəntə sı ı naaki ı waalı.

32 Pa keesa Isekiyası təm lentı ke Aməti pəyalə ʔə kuyəğətu tələsulə ʔayii kənanatu takəlaya taa, na Yuta na ʔeyeli pa awulaa nyəηka taa. Ka taa ké pa keesəyi ısəna ı təntə lapa ʔə ké teu tə. 33 Waatu wei Isekiyası səpa, ʔena pá pimi-ı Tafiti ləlvu nyəma pəlaav həğəlvu ısəta nyəηku*fa* taa. ʔena Yosalem nyəma la ı ləyaya na pá yələna-ı. Na ı pəyalə Manasee ləeti ı lonte taa. ^a

33

Manasee kawulaya (Awulaa II 21:1-18)

^a 32:33 ʔsəta pəlaav: Yuta nyəma huliyi pəlaav ké ʔena pə́ taa ké pəlaaη na ı pıla təma tə, ısu ate na ıə kutuluvu.

¹ Manasee loluyu pusi naanowa na naale nyēka taa ké ɪ pəsa Yuta wulav. Uena í tōyō pusi nule na naanowa na kakpasí (55) ke Yosalem taa. ² M̄p̄ȳḡ ɪ lapa mpi pə ta maɣa Tacaα tō. ɪ keena piitimnaα mpa Iso ka tōyōnaα na p̄f̄e-we tō pa lakasí isayasi. ³ Halēna í tayaní ηmav ke təkətēlenaα mpa ɪ caα Isekiyasí naa yōkaa tō. Na tuη wei pa yaa sɪ Paalēnaα tō ɪ tēlaalēnaα, na í saakí tesika kulalaaya na í luηiyi isətulɔnasí. ⁴ Na í ηmá tēlaalēnaα lēmpa ke Yosalem Iso tēsēele nte Tacaα ka tōma sɪ unɪ ɪ ka caya tē taa ké tam tō. ⁵ Na í siki isətulɔnasí tēlaalēnaα ke Iso tēsēele taasí naale tō. ⁶ Halēna Manasee w̄ɔ ɪ piya ke kəkō ke tyyu Hinom tetekēle taa. Na í lakí tutv na totopo pə tōma anɪ a tēna, na í svsi kōyōnaη. Mpi pə ta maɣa Tacaα tōyō ɪ lakaya tam. Uena pə kra Iso ke pááná. ⁷ Na í saakí tyyu na í sɪ Iso tēsēele taa. Pəyele Tacaα ka tēma Tafiiti na ɪ pəyalv Salwm̄η ke heeluyu sɪ: Yosalem ɪcatē nte ma ləsa Iseyeli kpeka tēna taa tō tē Iso tēsēele taa ké maα caya tam ké ma yēlaα hekv. ⁸ Ye Iseyeli yēlaα təkəyi ma kusəsutu na ma kiη wei Moisi hula-we tō, ma kaa yele na pá tōyōni-weye tetv nti ma hawa pa cōsōnaα tō tē taa. ⁹ Ama Manasee ná yēlaα ké na Yuta na Yosalem yēlaα isayatu kēli isu piitimnaα mpa Tacaα kpiisaa na p̄f̄e mpe tō.

¹⁰ M̄p̄ȳḡ Tacaα yōyōtēna wulav na ɪ yēlaα. Ama pa taa nōyōlv ta ke ηkraηyyu. ¹¹ Kena í yele na Asilii wulav yoolaa nyoyu nyōma kō, na pá kra Manasee na pá tv ɪ nōyō taa ké ηkpasí, na pá həkō-ɪ alukpala ke teu, na pá tēna Papiloni. ¹² M̄p̄ȳḡule Manasee lanje wakēlaα na í pasa ɪ tōyi sōsōm na í wiina ɪ caanaα Iso Tacaα sɪ: ¹³ Nyēni ma pētōtēle. Uena Iso mv ɪ kusəlēmvtv na í mēηna-ɪ Yosalem ke ɪ kawulaya taa.

Pə kpaɣav waatu unɪ təɣə Manasee cekənaa si Tacaa tike nté Iso.

¹⁴ Pəle pə waali ké Manasee ηmawa kolunja kəkulaya ke Tafiiti te na ɪcate waali təə. Na ká təɣna Kihəɣ ləm sɛɛlv ilim tətvlə təə, na ká malɪ Setələɣ tətɛkəle na Ofeli, haləna tiina nənəɣə. M̄p̄ȳú ɪ su yoolaa səsaa ke Yuta koloosi acalɛɛ taa. ¹⁵ Na í ləsi tɣv Kusaakvɣv ηku ɪ ka sika Iso təsɛɛle taa tə. Na í yəkɪ cefelinaa təkətəlɛnaa mpa ɪ ka ηmawa Iso təsɛɛle pulaya təə na Yosalem tə, na í lə pə həɣələɣ ke ɪcate waali. ¹⁶ Ulena í ηmá Tacaa ke kətaya tɛlatɛ, na í lá nəɣə kvlmɣaya krentvɣv na samtv pə kətasi. Na í tó Yuta nyəma si: ɪ sɛɛ lsevɛli Iso Tacaa. ¹⁷ Paa na mpv tə, yəlaa lakaya Iso Tacaa tike ke kətasi ke təkətəlɛnaa lɛlaa taa ké tɛtv taa.

¹⁸ Pa kɛɛsa Manasee təm lɛntɪ ke lsevɛli awulaa təna takəlaya taa. Paa sələmvɣv ηku ɪ sələma Iso na təmnaa mpa lsevɛli Iso Tacaa heela Iso kvvɣɣətvtv tɛləsvlv na pá heeli-ɪ tə. ¹⁹ Paa isəna Iso mvwa ɪ kvsvləmvtv tə, na ɪ isayavtv təm. Na isəna ɪ ηmawa cefelinaa təkətəlɛnaa na í siki pə lɛɛsəɣ tə. Na isəna ɪ nawa ɪ mayamaya ɪ isayavtv tə, pa kɛɛsa pə tənaya Hosayi təma takəlaya taa. ²⁰ Manasee səpa, ulɛna pá pimi-ɪ ɪ mayamaya ɪ tɛ. Ulena ɪ pəyalv Aməɣ lɛɛtɪ ɪ lɔntɛ taa.

Aməɣ kawulaya
(*Awulaa II 21:19-26*)

²¹ Aməɣ ləlvɣv pusi hiu na naale nyəɣka taa ké, ɪ pəsa Yuta wulav ke pusi naalɛɣɛ Yosalem. ²² Na í lá mpi pə ta maya Tacaa tə, isv ɪ caa Manasee. Ulaa ɪ caa tɪv. ²³ Pəyɛle ɪ ta na si ɪ wakələna Tacaa isv ɪ caa ka nav ílé ɪ isayavtv tə. Halɪ unɪ ɪ nyəntv tɛɛ lɛɣɛ.

²⁴ M̄p̄r̄ȳḡ wulav Aməŋ waali nyéma kula i təə na pá kv-i i təyaya taa. ²⁵ Ama Yuta nyéma k̄wa mpa pa kv-i mpv t̄ə. Ilena pá l̄eeti i p̄əyalv Sosiyas̄i ke i lonte.

34

*Sosiyas̄i kawulaya na Iso s̄eəv taɣanv̄ȳv
(Awulaa II 22:1-2; 23:4-20)*

¹ Sosiyas̄i l̄lv̄ȳv p̄usi p̄əlef̄ei naan̄wa nyəŋka taa ké, i p̄əsa Yuta wulav. Yosalem taa ké i caya p̄usi hiu na naan̄wa na k̄vl̄m̄aya. ² M̄p̄r̄ȳḡ i lapa mpi p̄ə maya Tacāa t̄ə. I t̄əma teitei ké isu i l̄ŋce Tafiiti, i ta lu i ikpate taa.

³ I kawulaya p̄ənaɣa p̄əlef̄ei naan̄wa nyəŋka taa t̄ə, na í t̄əŋa ifepu ké. Waatv̄ in̄i i taa ké i caala i l̄ŋce Tafiiti Iso l̄ȳv nyəntv̄ ke p̄eek̄ȳv. P̄usi liyiti t̄eewa, ilena í sv̄v cefelinaa t̄ək̄ət̄elenāa na p̄ə t̄uŋ na p̄ə tesikas̄i ke k̄piis̄ȳv ke Yosalem na Yuta p̄ə taa.

⁴ Pa ȳka t̄ȳv Paali t̄ək̄ət̄elenāa ke i isentaa na p̄ə tulaalv̄ t̄əw̄te nte t̄ə w̄e p̄ə t̄ə t̄ə. Na pá seti tesikas̄i na pá wak̄eli t̄uŋ waan̄i waan̄i t̄ənaŋnaŋ. Na p̄ə p̄əsi m̄vl̄m̄ na pá p̄əli i laalaa p̄əlaaŋ t̄ə. ⁵ Na pá w̄ə t̄uŋ k̄ət̄elaa m̄wa ke pa k̄ət̄as̄i t̄əlatenāa t̄ə. Isəna Sosiyas̄i taɣana Yuta na Yosalem t̄əɣələ.

⁶ P̄əle p̄ə waali ké Sosiyas̄i c̄əwa Manasee, na Ifəlayim, na Simiyəŋ, na Nefətali p̄ə k̄peka taa, na p̄ə c̄əlv̄ h̄əɣələŋ taa. ⁷ Na í ȳk̄i t̄əlaalenāa na tulaalv̄nāa t̄əw̄te ke Iseyeli k̄peka t̄əna taa. Na í faɣa tesikas̄i na t̄uŋ ke h̄əɣələs̄i. Ilena í m̄əli Yosalem.

*K̄ətv̄lv̄ s̄əə kulusa k̄iu tak̄əlaya t̄ə
(Awulaa II 22:3-10)*

⁸ M̄p̄r̄ȳḡ Sosiyas̄i kawulaya p̄ənaɣa p̄əlef̄ei hiu nyəŋka, k̄ȳakv̄ nak̄v̄li, Sosiyas̄i t̄əŋna Yuta tetv̄ Iso

σευ na Iso taseele ke tayanyu. Ilena í tó Asaliya pəyalu Safan, na icate paasənlv Maaseya, na wulav təm yəyətvlv Yowakasi pəyalv Yowa si: I polo í tayani ma Iso Taca taseele ημαυ. ⁹ Μρύγύ apalaa mpe pa pona kətvlv səsə Hilikiya ke Iso taseele liyitee nna Lefii nyéma tanlaa ka mwəwa Manasee, na Ifəlayim, na Iseyeli kpeka lenna, na Yuta na Yosalem nyéma pa kiη tō. ¹⁰⁻¹¹ Ilena pele pa cele-yeyē tēma nyuyv nyéma mpa pa paasayana Iso taseele tayanyu tō si: I yana pee, na lətasi. Na í felv ηmalaa, na kantaa, na tēma lataa. Na pá ηmana kutulvη lələη wei Yuta awulaa ka yelaa na í hoti tō. ¹² Lefii tv Melali lvlvυv nyéma Yahati, na Opatiya, na Kehati lvlvυv nyéma Sakali, na Mesulam, pa paasayanana tēma nyéma, na pá laki pa tēma ke teu. Lefii nyéma lelāa mpa paa nyéma cəməη mapv tō, ¹³ pele pa makayana mpaav wontu na səyəllaa tēηna. Na pa taa lelāa nāa paasəyana pa tēma waanv waanv lataa. Na takəlasv ηmaav na tēma tayanyu na nənəsiv tanjυv.

¹⁴ Waatv wei pa kpakayaa liyitee nna paa siwa atakaa taa ké Iso taseele taa tō. Ilena kətvlv Hilikiya mayana Taca kiiυ ηkv ι ka heela Moisi na í ηmaa tō kv takəlasv. ¹⁵ Μρύγύ ι heela takəlasv ηmaalv Safan ke ka təm na í cele-ι ké. ¹⁶ Safan ná pona-keye wulav, ilena í keesəna í tēma təm si: Nyá təmle nyéma tēma tēma wena n ka hula-we təyə lapv. ¹⁷ Na kətəlaa ná koosa Iso taseele atakaa liyitee na pá cela tēma nyuyv nyéma na tēma lataa.

¹⁸ Ilena Safan tasa si: Halv kətvlv səsə Hilikiya celam takəlaya.

Μρύγύ Safan naala-keye kalvυv ke wulav.

*Sosiyasi yóyótana Iso kuyóyótutu telósulv alvnyəŋ
Huləta
(Awulaa II 22:11-20)*

¹⁹ Waatu wei wulav nu kiiu takəlaya ŋke ka təm, ilena i lanje wakəli na í cəli i wontu. ²⁰ Ḿpóyú i yaa Hilikiya, na Safaŋ pəyalv Ahikam, na Mika pəyalv Apətəŋ, na takəlasí ŋmaavl Safaŋ, na i waali nyəma taa lelv Asaya na í tə-we si: ²¹ I polo í pəəsi Tacaá ke ma na Iseyeli kakaasaya na Yuta yəlaa tá təm, na takəlaya ŋka tə hika isəntə tə kele ka təm tətə. Mpi tə, tá cəsonaa taa təkí kusəsutu nti pa ŋmaa ka taa tə. Pə təw ké Tacaá pááná ka huuna-tuyv səsəm.

²² Ḿpóyú Hilikiya na i taapalaa pa pola Iso kuyóyótutu telósulv alvnyəŋ Huləta teye Yosalem kpekəle kvfate taa. Huləta paalv kele Tokehəti pəyalv Salum, Hasəla saali. Salum iní paasayanana kətəlaa wontu kususutu. Ḿpóyú apalaa mpe pa keesa pa təm ke Iso kuyóyótutu telósulv. ²³ Ntəna Huləta tə-we si: I teləsi wulav si Iseyeli Iso Tacaá təma si: ²⁴ Maa yelev na mpusi kəw Yosalem na yəlaa pa təw isu pa ŋmaav takəlaya kanə ka taa tə. ²⁵ Mpi tə, Yosalem yəlaa lə-m na pá laaki tunj. Ulena pa lakasi nsi si kpa-m pááná. Pə təw ké ma pááná huuna icate təneye səsəm a ta tiita. ²⁶ Ye pə kaasa wulav ilə, Iseyeli Iso Tacaá heeliyi-i si: Isu n nuw takəlaya ŋke ka taa təm ke teu, na ²⁷ nti ma yóyota Yosalem na i yəlaa pa təw tə. Na ŋ ná nyá təwakəlle, na ŋ layasi na ŋ cəli nyá wontu na lanwakəlle na ŋ pəli isəlvəm tə, maa mu nyá kusələmvət. ²⁸ Maa yelev na ŋ sí səm kəpam, na pá pi-ŋ nyá pəlaav taa. N kaa na mpusi wei i ká kəw Yosalem icate na tə yəlaa təw tə.

Sosiyasi na Iso pa nɔɔɔ pɛɛlvɔv kɔfam
(Awulaa II 22:20-23:3)

Ɔpɔyɔ kɔtɔlv sɔsɔ Hilikiya na i taapalaa pa polaa na pɔ heeli nɔpɔyɔ wulav. ²⁹Ɔpɔyɔ wulav kota Yuta na Yosalem pɔ nyɔvɔ nyɔma tɔnaya i kin ke kɔakɔaa. ³⁰Na pɔ na pa samaa pɔ polo Iso tɔsɛɛɛ, na kɔtɔlɔ, na Lefii nyɔma, na paa yɔlɔa mpa. Ilena wulav kala-wɛɛ kiiu takɔlaya ŋka pa hiiwa Iso tɔsɛɛɛ tɔ. ³¹Pɔɛ pɔ waali kɛ i sɔŋa i kumte tɔ kɛ Iso tɔsɛɛɛ taa, na i na Tacaa pɔ pɛɛli nɔɔɔ. Na samaa tisi si mɛ paa tɔki i kiiŋ na i kɔsɛɛsɔtɔ, na i kɔtɔtɔtɔ, na luyɔ kɔlvmtɔv, na lotu kɔlvmtɔ. Na pɔ laki pɔ tɔna mpi pa ŋmaa takɔlaya ŋke ka taa tɔ. ³²Ɔpɔyɔ wulav yɔlɔa na pa tɔna mpa pa wɛ Yosalem tɔ pɔ tɔki nɔɔɔ ŋke, na Pɛncamɛɛ kɔkɔɛɛ nyɔma. Pɔ kɔpɔv waatɔ inɔ tɔɔ Yosalem yɔlɔa tɔŋa nɔɔɔ ŋka pɔ na pa cɔsɔnaa Iso pa pɛɛlɔa tɔ. ³³Ilena Sosiyasi kɔ acaalɔv nti yɔlɔa lakaya Iseyɛli tɔtɔ tɔna taa tɔ, na i cɔalɔ-wɛ si pɔ sɛɛ pa Iso Tacaa. Mpɔ pɔ tɔ kɛ pa taa nɔɔɔlv ta yɛɛ Tacaa tɔŋvɔv, halɔna Sosiyasi sɔm.

35

Sosiyasi tɔki Tɛɛv acima
(Awulaa II 23:21-23)

¹Ɔpɔyɔ Sosiyasi tɔɔ Tɛɛv acima ke isɔtɔ kancalɔyɔ nyɔŋ kɔyɛɛŋ naanɔwa na liyiti nyɔŋkɔ wule, na pɔ kɔ pɔ iwɛɛsi. ²Ilena i tɔ kɔtɔlɔa ke pa tɔma na i sɔsɔ-wɛɛɛ apalɔtɔv si: I paasɔna Iso tɔsɛɛɛɛ. ³Na i heeli Lefii nyɔma mpa pa sɛɛsɔyɔ samaa ke kiiŋ na pɔ laki Tacaa tɔmle tɔ si: I su Iso atakaa kɛ Iso tɔsɛɛɛɛ nte Iseyɛli wulav Tafiiti pɔyɔlv Salvmɔŋ ŋmawa tɔ tɔ taa. I taa taa-i hɔɔɔlvɔv. Pɔnɛntɛ i

paasəna mə Iso Tacaa təmlə, na ı yəlaa Iseyeli nyəma.
⁴ ı faya mə taa ısu mə ləlɔŋ na mə təmlə kpeka
 wɛv tɔ, ısu Tafiti na ı pəyalv Salɔmɔŋ pa keesvɔv
 takəlaya taa tɔ. ⁵ Na ı tayani mə yəlaa kpeka na ı
 polo Iso təsele taa, na ı səna Iseyeli nyəma lɛlaa, na
 pə keesəna ısəna pa faya pa ləlɔŋ tɔ. ⁶ Pə wɛe kɛ sɪ ı
 la Tɛɛv acima kətasi. Mɔv tɔ, ı la nyɔŋ tɔv asilima
 keelɔv kətaya, na ı paasəna mə tɛtɔnaa, na acima
 la teu ısu Tacaa keesvɔv Moisi tɔ.

⁷ Μρύγυ Sosiyasi ləsa ı maɣamaya ı kalakəŋ taa kɛ
 ıwɛɛsɪ na pinasi iyisi hiu na naanɔwa (30000) na ı ha
 Iseyeli nyəma mpa paa kɔta tɔ sɪ pə lana Tɛɛv acima
 kətasi, na naaŋ ke iyisi tooso (3000). ⁸ ɩɛna ı waalɪ
 nyəma nάa ha samaa na kətəlaa na Lefi nyəma ke
 tɔla tɔtɔ. Na Iso təsele paasənləa, Hilikiya, na Sakali,
 na Yehiyeli pɛle pə ha kətəlaa ke ıwɛɛsɪ na pinasi ke
 iyisi naale na nasətosɔ (2600), na naaŋ ke ŋmɔnɔvɔv
 na nunɔwa (300) sɪ pə lana Tɛɛv acima kətasi. ⁹ ɩɛna
 Lefi nyɔvɔv nyəma Konaniya na ı newaa na Semaya
 na Netaneyeli na Hasapiya na Yeyiyeli na Yosapatɪ
 pɛle pə ha pa tɛtɔnaa ke ıwɛɛsɪ na pinasi ke iyisi
 kakpasɪ (5000) na naaŋ ke nasəle na nunɔwa (500).
¹⁰ ɩsəna pa tayana acima tɔɣɔlɔ. Kətəlaa nά səŋa pa
 təsəŋlɛ kɛ, na Lefi nyəma ke pa kpeka taa ısu wulav
 ka suw tɔ. ¹¹ ɩɛna pə lentɪ ıwɛɛsɪ na pinasi, na pə
 cɛlɔɣɪ kətəlaa ke caləm na pə pəlɔvɪ kətaya tɔlate tɔv.
 ɩɛna Lefi nyəma nάa litiɣɪ wontu tənəŋ. ¹² Μρύγυ
 pa su tɔla na a mpa, ɩɛna pə tu kələna latəcɛnaa
 mpa pə wɛe sɪ pə la Tacaa ke kətaya ŋka kəkɔ lusa ka
 təna tɔ. Na pə keesəna ısəna Iseyeli nyəma ləlɔŋ fayaa
 tɔɣɔ teitei, ısu pə wɛv takəlaya ŋka Moisi cɛlaa tɔ ka
 taa tɔ. ¹³ Na pə wɔ Tɛɛv acima ıwɛɛsɪ ısu pa tu laki

tó. Pə kaasa kətasi tɔla lenna, ɔlena pá təsi-yeyɛ tiipee na sələpanaa yaa wontu lentɪ taa. Na pá pona Iseyeli nyóma tənaya ləŋ. ¹⁴ Pə waali, ɔlena Lefii nyóma paasəna kətəlaa na pa mayamaya pa nyəm. Aləŋ lɔlɔyɔ nyóma kətəlaa wəkayana kətaya ŋka kəkə lusa ka tənə tɔ na nim cələ nim cələ kətasi lensənaa. Pə tɔ kə Lefii nyóma ná lakaya tɔyənaya. ¹⁵ Asafi lɔlɔyɔ nyóma yonyoolaa ná wɛ pa təma taa, ɪsu Tafiiti na Asafi paa seɣesɔyɔ tɔ. Na wulav layatu tasəlaa Heman na Yetutuŋ na nənəsɪ tanlaa kɛ pa nyəna taa. Pa taa nəɣəlɔ ta kuli. Mpi tɔ, Lefii nyóma lelaa lakaya pɛleyɛ tɔyənaya tətəɣɔ. ¹⁶ Isəna pa tayana Tacaac acima kɛ kuyaku ŋku tɔyɔlɛ. A tɔyɔ na a kətasi lapu lapa teitei kə ɪsu Sosiyasi suw tɔ.

¹⁷ Tɛɛv acima anɪ ɪ waali kə Iseyeli nyóma kotilaa tənə tɔyɔ kukusum fɛi potopotonaa acima kɛ kuyeyɛ naatosompɔɣəlaya. ¹⁸ Too pə kraɣav Isə kuyəɣətutu teləsɔlɔ Samiyeyeli waatu tɔ, Iseyeli wulav nəɣəlɔ ɪ ta tayənəta acima ɪsu kətəlaa na Lefii nyóma na Yosalem na Yuta nyóma na Iseyeli nyóma lelaa sənəv Sosiyasi na pá lá tɔ. ¹⁹ Sosiyasi kawulaya pənaya pələfɛi hiu nyəŋka taa kə pa tɔyɔ Tɛɛv acima anɪ.

*Sosiyasi kawulaya tənaya
(Awulaa II 23:28-30)*

²⁰ Mɔpɔyɔ waatu nəɣəlɔ Sosiyasi tɛma Isə təsɛɛlɛ tayənɔyɔ. ɔlena Icipiti wulav Neko kraɣa ɪ yoolaa na ɪ tənəna Kaakemisi kɛ Ifəlatɪ pɔyɔ tɔ na pá polo yoo. Ntəna Sosiyasi mayasi ɪsu ɪ kayati-wɛ. ²¹ ɔlena Neko tili na ɪ pɔəsɪ Yuta wulav sɪ: N tanɣɪ-m suwe? Pə taya nyaya ma kəŋ yoonəv. Ama ma kolontu lelv kə. Halɪ Isə heela-m sɪ má la təcav. Mpu tɔ, Isə wɛ ma waali kə. Ye n kayata-m ɪ ká ku-ŋ. ²² Paa na mpv

Sosiyasi ta nu. Pécó Iso mayamaɣa heelina-i tɔm nti. Ḿpóyó Sosiyasi yusa i ti na i polo Mekito tɛtɛkɛle taa si pá yoo. ²³ Uena nɔɣɔlv hiki-i nyámle ke tɔyoole tɛna. Na í tó i tɛmle nyéma si: I luna-m ma nuki wɔsasi ke teu ké.

²⁴ Na tɛmle nyéma ləsi-i i keeke taa na pá to-i leelv taa na pá kpeena Yosalem na í sí tɛna. Na pa pimi-i i cɔsɔnaa pɛlaav taa na Yuta na Yosalem nyéma wii-i.

²⁵ Ḿpóyó Iso kuyɔɣɔtv tɛlɛsvl Selemii wii-i lɔyaya wula. Na pɛ kraɣa kuyan̄ku na pɛ suna saɣa tɔ yonyoolaa apalv nyéma na alv nyéma yooki-tɔɣi. Halí tɔ wɛ lɔyaya wula takɔlaya taa.

²⁶⁻²⁷ Sosiyasi tɛm lenti, pɛ kraɣav tɔ kancaalaya na tɔ tɛnaya tɔ, tɔ wɛ lɛɣɛli na Yuta awulaa takɔlaya taa. Ka taa ké pa keesɔɣi isɛna Sosiyasi tɛɣa Taca kiinj ke teu tɔ.

36

Sowakasi na Sowakim na Sowakɛɣ pa kawulasi (Awulaa II 23:30-24:17)

¹ Ḿpóyó Yuta tɛtv nyéma kpawa Sosiyasi pɔyalv Sowakasi ke wulav na pá lɛeti i caa lonte ke Yosalem taa. ² Sowakasi lɔlvɣv pusi hiu na tooso nyɛɣka taa ké i tɔɣɔ kawulaya ke isɔtvnaa tooso ke Yosalem. ³ Icipiti wulav Neko kusa-i kawulaya kpɛlaya tɔɔ ké Yosalem, na í tó Yuta nyéma si pá fɛli-i lampuu ke liyitee nyɛɣɔtv kiloona iyisi tooso (3000) na wɔla ke kiloona hiu na naanvwa. ⁴ Pɛ waali ké pa kra Sowakasi neu Iliyakim ke Yosalem na Yuta pɛ wulav, na pá laɣasi-i hɔtɛ si Sowakim. Uena pá tɛɛna i taalv Sowakasi ke Icipiti.

⁵ Sowakim ləlvəy pusi hiu na kakpası nyəŋka taa ké ı pəsa wulav ke Yosalem taa ké pusi naanəwa na kəlvəm. ı lapa mpi pə ta maya ı İso Tacaa tə.

⁶ Məpəy Pəpiloni wulav Nepukanəsaa na ı yoolaa pa wata Yuta tetv. Na pə kpa Sowakim na pə həkə-ı alukpala ke teu na pə tənə-ı Pəpiloni. ⁷ Na pə kuu tətəy İso təsele taa wontunaa payale na pə pona Nepukanəsaa kawulaya təyaya taa ké Pəpiloni.

⁸ Sowakim təm lentı wə İseyeli na Yuta pə awulaa takəlaya taa. Ka taa ké pa keesa ı acaalətv lakası nsi sı taa ı tv ı ti, na mpi pə mayana-ı tə. ı pəyalv Sowakəŋ ləetəna ı lonte taa.

⁹ Sowakəŋ ləlvəy pusi pələfei naanəwa*fa* nyəŋka taa ké ı pəsa wulav ke Yosalem ke isətənaa tooso na kuyeyəŋ naanəwa. ı lapa mpi pə ta maya Tacaa tə.
^a ¹⁰ Pənyaya sikaa, ılena Nepukanəsaa kuu Sowakəŋ na İso təsele taa wontu səsəntv, na ı pona Pəpiloni. ılena ı kpa Sowakəŋ ləlvəy tv ke Yosalem na Yuta pə wulav.

Setesiyası kawulaya na Yosalem ıcate kuuu

(Awulaa II 24:18-25:21; Selemii 39:1-10; 52:1-27)

¹¹ Setesiyası ləlvəy pusi hiu na kəlvəmaya taa ké ı pəsa Yuta wulav ke pusi naanəwa na kəlvəmaya ke Yosalem. ¹² Məpəy ı lapa mpi pə ta maya ı İso Tacaa tə. Haləna İso yəyətəna-ı na İso kuyəyətvtv teləsəlv Selemii nəy na ı kisi ı isayətv ke nav. ¹³ Paa na Nepukanəsaa kə lapa na Setesiyası tuuna Tacaa ke ı na Nepukanəsaa ıni pa nəy pəeləy təm taa tə, Setesiyası kula Nepukanəsaa tə na ı lá lanəkrusəŋ na ı kisi İseyeli İso Tacaa tē ké məlvəy. ¹⁴ Na

^a **36:9** pusi pələfei naanəwa: Awulaa II 24:8 taa pa yəyətə tənə sı pusi pələfei hiu.

pə kpeɲna kətəlaa nyɔɔ nyəma na samaa, na pá lúləsəɣi isayatu, na pá laki piitim ləmɸi nyəma acaalətu təna. Na pá pilisi Tacaa Iso təseele ke Yosalem. ¹⁵ Pa cəsənaa Iso Tacaa kusa tillaa ke təm paɣale si: ɪ polo í yəɣətəna-wɛ na ma nəɣə. ¹⁶ Ama Iseyeli nyəma foota-wɛ na pá wonɪ Iso kuyəɣətutu teləsəlaa, na pá kisi Iso Təm. Uena Tacaa náá m-wɛ na pááná ke katatəlaya, a feina kəale. ¹⁷ Iso yelaa ké na Papiloni wulav na ɪ yoolaa pa watɪ-wɛ, na í tu-wɛɣe pa niɪ taa na pá kv Iseyeli yoolaa. Halɪ pə kpeɲna Iso təseele taa, ɪ ta kenti ifepiya na pɛelaa na apalaa na kukratəlaa pa taa nəɣəlv tə. ¹⁸ Mɸóɣú pa kuu Iso təseele wontu səsəəntu na səkpetu təna, na kpancoou. Na pá kpaɣa wulav na ɪ waali nyəma pa nyəm na pá pona pə tənaya Papiloni. ¹⁹ Uena pá nyaɣasi Iso təseele na kawulaya təyaya ke kəkə. Na pá yəki Yosalem ɪcate kolunɪ na wontu kɸpantu. ²⁰ Mpa yoo kpisaa təɣə Papiloni wulav kuuwa, na pá pəsi ɪ yomaa, na pə kpeɲna wulav lɪlvɔ nyəma. Haləna Pɛəsi nyəma kənte. ²¹ Mɸóɣú pə lapa isu Tacaa ka heeluyɪ Iso kuyəɣətutu teləsulv Selemii ke təm nti na ɪ kpaali tə si: Nəɣəlv kaa caya tətɪ taa ké pusi nutoso na naanɔwa. Haləna tə heesɔyɪ waatu té. Uena pá lɛeti heesɔyɪ waatənaa mpa pa taa paasəna tə.

Silusi mpaav hav si pá ηmá Iso təseele

²² Pɛəsi wulav Silusi kawulaya pənaya kancaalaya nyəɲka taa ké Tacaa tu ɪ taa si ɪ ká yele na təm nti Iso kuyəɣətutu teləsulv Selemii ka yəɣətəna tə tɛ lá. Haləna í tú Silusi taa si í kpaaləna nəɣə səsaya ke ɪ kawulaya təna taa, na pá ηmaa takəlasɪ taa si: ²³ Pɛəsi wulav yəɣətəna si, isətəna Iso Tacaa tú ma niɪ taa ké tətɪ təna kawulasɪ. Haləna í tú-m si má ηma-ɪ Iso təseele ke

Yosalem κε Yuta tetv taa. Mə təna npa me í kέ ι yəlaa
to í məli Yosalem. Mə Iso Tacaa í su-me.

PIIPILI USO TOM TAKELAYA
Portions of the Holy Bible in the Lokpa language of
Benin

copyright © 1999 SIM

Language: Lokpa (Lukpa)

Translation by: SIM

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-10-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

ef14191a-91f7-51c1-ac89-7b93dd7c4377